ROBERTI
S. R. E. CARDIN.
BELLARMINI,

RESPONSIO AD
LIBRVM INSCRIPTVM,
Triplici nodo, triplex cuneus.
SIVE
Apologia pro Iuramento fidelitatis:

Aduersus duo Breuia Papæ PAVLI V. & recentes literas Cardinalis BELLARMINI.

AD

GEORGIVM BLAKVELLVM
Angliæ Archipresbyterum.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud Ioannem Kinckes, sub Monocerote.
ANNO M. DC. X.

Imprimatur. Cæſar Fidelis Viceſg.

Imprimatur. Fr. Ludouicus Yſtella Magiſter Sacri Palitij Apoſtolici.

NOBILI, CLARISSIMO ET AMPLISSIMO VIRO

D. JOANNI GEILKIRCHEN I. V. D. DOMINO IN KEMATEN ET NEVHAVSEN,

Serenißs. Bauariæ Duci à Consilijs secretis, Domino ac Patrono meo summa obseruantia colendo.

QVÆRENTI mihi iãpridem occasionẽ, Nobilis & Clarissime Domine, meã erga C. D. V. obseruantiam publicè cõtestandi; commodum sese obtulit Illu.mi Card. Bellarmini Apologia ex Vrbe allata, quâ vir ille toto ter-

rarũ orbe eruditionis Theologicę nomine celeberrimus, caussam Ecclesiæ Cath.cæ cõtra Iacobum Angliæ Regem, defendendam suscepit. Quã cùm meis typis Germaniæ nostrę, adeoque totius Septẽtrionis vsui ac bono subiecissem, & Patronus aliquis operi satis per maligna iudicia inuidioso adsciscendus foret; non putaui ad alium eundũ, quàm ad eum virum, cui & ego multis nominibus obligatus essem; & qui sua auctoritate, iudicio, grauitate facilè hunc meum conatum tueri posset. Obligatum sanè me esse, nisi ingratus sim, diffiteri
non

non poſſum. Nam quanto fauore Parentem meum p. m. proſecutus ſit, literæ ad eũ non ſemel datæ teſtãtur, quibus eum vt virum integerrimum, & priſcæ pietatis amãtem ſuo amore dignum iudicauit. Deinde quibus beneficijs R. D. Fratrem meum demeruerit, ipſe nunquam ſatis cõmemorare poteſt, quoties D. V. memoriam facit, cui hac in parte neminẽ coniungere poteſt, niſi R. D. Chriſtianum Trippium, cui ſeſe quoque compluribus officijs deuinctum agnoſcit. Iam verò Dignitas C. D. V. excitare quemuis meritò poteſt, vt ei

ſe tutò cõmittat, qui eo maiorem de ſe exiſtimationem apud omnes cõcitauit, quòd non alienis ſuffragijs, ſed proprijs dotibus atq; virtutibus ſe tanto Principi commẽdauit, qui vt acerrimus ingeniorũ eſt æſtimator; ita quos honoribus cumulare, quibus Rempublicã credere (in qua C. D. V. Cãcellarij aulici munus iam pridem non ſine laude obiuit) quos in familiaritatem adſciſcere debeat, abũdè perſpectum habet.

Accipiet igitur, qua ſolet vti, benignitate C. D. V. hoc meæ erga ſe obſeruantiæ gratitudinis clientelæ perpetuũ

monu-

monumentum; meq́ue inter ſuos adſcriptum, non ſolũ ortus ſoliq́ue natalis, ſed & Beneuolentiæ Protectioniſq́ue cõmunione gaudere aſſiduò patietur. Ita ſupremus ille rerum Arbiter C. D. V. nobis totiq́ue Reipubl. Chriſtianæ diu ſoſpitem ac incolumem tueatur.

Colon. Martij M. DC. X.

Nob. & Clar. D. V.

Obſeruantiß. Cultor, ac Cliens

Joannes Kinckes ciuis & Typographus Colon.

ADMONITIO AD LECTOREM.

QVONIAM Rex *Magnæ Britanniæ Iacobus Præfationi suæ monitoriæ adiunxit Apologiam suam pro iuramento fidelitatis, quam ante duos annos tacito nomine suo ediderat: necessarium esse duxit Cardinalis Bellarminus Apologiæ suæ aduersus monitoriam Regis Præfationem, adiungere responsionem suam ad Apologiam Regis, quam anno superiore, sub nomine Matthæi Torti, sui familiaris emiserat. sic enim fiet, vt ad neutram partem libri Regij responsio desideretur: & æquus lector scriptis contrarijs diligenter expensis, certius de re tota iudicium ferat.*

RESPONSIO

AD LIBRVM INSCRIPTVM,

TRIPLICI NODO, TRIPLEX cuneus, siue Apologia &c.

PRODIIT anno superiori, ex Vrbe Londino, liber Anglicano idiomate scriptus, aduersus duo Breuia sũmi Põtificis, & Epistolam quandam Cardinalis Bellarmini, sine nomine quidem auctoris, sed Regia tamẽ auctoritate impressus, & in ipso frontispicio, triumphum canens ante victoriã scriptum gerebat, *Tunc omnes populi clamauerunt, & dixerunt, magna est veritas, & praeualet.* Hic liber, in latinam linguam conuersus, ad nos quoque ante paucos dies peruenit. Sed qui cuneos ad scindendos nodos tres adhibere curauit, hoc vno maximè peccasse videtur, quòd non rectè cuneos ad nodos applicuit. Itaque magno, sed inani conatu aerem verberauit, & Tunc omnes populi clamauerunt, & dixerunt, magna est veritas, & præualet, quæ funiculo triplici colligata, dissolui non potuit. Ac, vt sine

vt ſine ambagibus loquamur, qui Apologiam ſcripſit pro Iuramento fidelitatis, aduerſus duo Breuia PAVLI V. Sũmi Pontificis, & Epiſtolam Cardinalis Bellarmini; neque Iuramentum, neque Breuia, neque Epiſtolam intellexiſſe videtur. Affirmat enim Iuramento fidelitatis, quod Rex Anglorum ſubditis ſuis Catholicis præſtandum propoſuit, ſolam ciuilem obediẽtiam contineri. Addit, Breuibus Pontificijs, & Cardinalis Epiſtola ciuilem obedientiam prohiberi. Neutrum eſt verum, vt paulò poſt apertiſſimè demonſtrabitur. Format deinde varia argumenta ex Scripturis, Concilijs, & Patribus, quibus probet deberi Regibus obedientiam ciuilem à ſubditis: quod quia in Breuibus & Epiſtola non negatur, argumenta non magis concludunt, quàm ea, quæ in Dialectica duci dicuntur à diſparatis. quamuis autem hoc generatim admonuiſſe ſufficeret, tamen, vt etiam tardioribus fiat ſatis.

Primùm oſtendemus, Iuramentum Catholicis propoſitum, nõn ſolùm ciuilem obediẽtiam, ſed etiam Catholicæ fidei abnegationem requirere. hæc enim eſt principalis Quæſtio quæ inter nos hoc tempore diſputatur. Deinde ſingulas partes Apologiæ diſcutiemus. *Summa totius operis duobus capitibus comprehenſa.*

Igitur Iuramento fidelitatis, quod ha-

betur in Edicto Regio anni 1606. post articul. 10. & in hac ipsa Apologia ex Breui Apostolico recitatur, auctor Apologiæ contineri affirmat solam ciuilis obedientiæ professionem. hęc enim sunt verba eius pag. 4. *Rex specimen quoddam, atque exemplar sui præbuit, se nihil in Pontificios moliri, nec meditari conscientiæ causa, nec vltra quid desiderare, quàm vt de eorum fide, & constantia securus fieret, quam propter conscientiam suæ Maiestati præstare tenebantur.* Hæc sunt eius verba in latina editione; sed in Anglicana, quæ antea prodierat, clariùs dicebatur, Regem nihil desiderare, nisi vt securus de ciuili etiam obedientia redderetur. Item pag. 6. & 7. idem auctor sic loquitur: *Quare Pontifex se immiscet operi non suo, & falcem sic mittit suam in messem alienam, in re præsertim ciuili, & quæ eum nullatenus spectat?* In Anglicana editione legitur apertius, in rebus merè, & solùm ad ciuilem obedientiam spectantibus. Item pag. 26. dicit, Pontificem prohibuisse per suum Breue, rem licitam, mereque ciuilem. Item pagin. 29. cùm testimonijs Patrum, Scripturarum, & Conciliorum probasset ciuilem obedientiam deberi Regibus à subditis, subiungit, cohortationem Pontificis ad Catholicos Anglos, vt pro Iuramenti recusatione Martyrium constanter subeant, ad rem

non

non facere, cùm in hoc Iuramento non agatur nisi de ciuili obedientia, quæ cum fide Catholica non pugnat. *Quasi*, inquit, *Romanam Religionem profiteri, & ciuilem obedientiam Principi præstare, duæ quædam res essent, nullo pacto consociabiles, sed inuicem compugnantes, atque contrariæ.* hæc ille. Et pagin. 49. *Hoc*, inquit, *Iuramentum tantummodo ciuilem obedientiam attingit subditorum erga Principem, in causis merè temporalibus.*

At nos facilè contra probabimus in hoc eodem Iuramento non agi de sola ciuili obedientia, sed agi de Fide Catholica, id est, de Primatu Sedis Apostolicæ, quem in Scripturis sanctis apertissimè fundatum, Catholici omnes vt fidei orthodoxæ dogma certissimum habent. *In iuramēto Anglicano Primatus Apostolici abnegationem quæri probatur.*

Id probamus primùm ex Edicto Regio, in quo huius Iuramenti formula continetur atque præscribitur. Nam titulus Edicti hic est, *Ad detegendos, & reprimendos Papistas.* Cur non dicitur, ad detegendos, & reprimendos rebelles? nisi quia finis, cuius gratia excogitatum est Iuramentum, non est detectio negantium ciuilem obedientiam, quod rebellibus conuenit, sed detectio negantium Primatum spiritualem Regis, & confitentium Primatum spiritualem summi Pontificis, quod Catholi- *Ex titulo Edicti.*

corum, quos vos Papiſtas appellatis, proprium eſſe dignoſcitur.

Ex ipſis iuramẽti verbis.

Secundò probamus ex ipſis Iuramenti verbis, ac primum ex illis: ***Et quòd Papa nec per ſeipſum, nec per vllam aliam auctoritatem Eccleſiæ, vel Sedis Romanæ vllam poteſtatẽ, vel auctoritatem habeat Regem deponendi, &c. vel vllos ſubditorum ſuorum, ab eorum ſua Maieſtatis obedientia, & ſubiectione exonerandi, &cæt.*** Hic iam manifeſtè perſpicitur, hoc Iuramentum non continere ſolam ciuilẽ obedientiam in rebus merè temporalibus, vt auctor Apologiæ tam ſæpè repetiuit, ſed continere etiam abnegationem Pontificiæ poteſtatis, quæ non eſt res merè temporalis, ſed res ſacra, & cælitus data, quam nullus mortalium tollere, vel minuere poteſt. Sed neque hoc loco neceſſarium eſt diſputare, quo modo ſit accipienda hæc poteſtas, aut quibus de cauſis exerceri poſſit, de qua re Theologi, & Iureconſulti diſputant. ſiquidem inter omnes conuenit, poſſe Pontificem Maximũ hæreticos Principes iure deponere, & ſubditos eorum ab obedientia liberare, cum hac enim conditione Reges terræ ad Eccleſiam admittuntur, vt ſceptra ſua Chriſto ſubijciant, & fidem ac religionem non euertere, ſed protegere; defendere, non oppugnare debeant. Quod ſi nolint,

lint, ius est illi, qui toti Ecclesię vice Christi præest, eos à communione fidelium segregare, subditisque interdicere, ne illis pareant.

Item ex alijs formulæ verbis. Idem probatur ex verbis sequentibus: *Iuro ex corde, quòd non obstante aliqua declaratione, vel sententia excommunicationis, aut depriuationis facta, vel concessa, aut facienda, vel concedenda per Papam, vel successores suos, vel per quamcumque auctoritatem deriuatam, vel deriuari prætensam ab illo, seu à sua Sede contradictum Regem, hæredes, aut successores suos, vel quacunque absolutione dictorum subditorum ab obedientia; fidelitatem tamen, & veram obedientiam suæ Maiestati, hæredibus, & successoribus suis præstabo, & cæt.* Hic apertè negatur summo Pontifici potestas excommunicandi Reges etiam hæreticos. Quo modo enim licitè & iustè Catholicus iurabit, se non pariturum Summo Pontifici Regem hæreticum excommunicanti, nisi credat non posse à Pontifice Regem hæreticum excommunicari? Atqui potestas excommunicandi intrinseca est Primatui Apostolico, atque ab eo inseparabilis, cùm B. Petro, vt primo spirituali Primati dictum sit à Domino, Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælo, Matth. 16. Et cùm eidem Petro, atque in eo successoribus omnibus aucto-

Omnes Christiani etiam Reges subditi sunt B. Petri successoribus.

ritas data sit totum gregem Dominicum pascendi, & regendi, Ioan. vltim. certè vel Rex Anglorum ad gregem Dominicum nullo modo pertinet, vel Beato Petro eiusque successoribus subditus est, atque ab eo ligari, & solui potest. Neque vlla iustior causa excommunicandi fingi potest, quàm hæresis, quæ fidei Catholicæ, & omnis iustitiæ fundamentum tollit. Quare is, qui affirmat, non esse in summo Pontifice potestatem excommunicandi Reges hæreticos, neque illi esse parendum, si id faciat; is omnino affirmat, non esse summum Pontificem Caput Ecclesiæ vniuersæ, ac per hoc Primatum Apostolicum negare conuincitur. Non igitur hoc Iuramento sola ciuilis obedientia quæritur, sed quæritur abnegatio fidei Catholicæ, & vt obediatur homini contra obedientiam Dei.

Iuram. Angliæ negat potestatem soluendi in summo Pontifice.

Sed alia verba eiusdem Iuramenti consideremus, *Et vlterius*, inquit, *credo, & in conscientia mea resoluor, quòd nec Papa, nec alius quicunque potestatem habet, me ab hoc Iuramento, aut aliqua eius parte absoluendi: quod Iuramentum agnosco recta, ac plena auctoritate, esse mihi legitimè ministratum.* Hoc autem loco qui paulò ante iurando negauerat potestatem ligandi in summo Pontifice, idem nunc potestatem soluendi negat.

gat. Nam ex verbis illis Dominicis, Quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cælis, Catholici omnes colligunt, ad Pontificis Maximi auctoritatem pertinere, non solum potestatem absoluendi à peccatis, sed etiam à pœnis, censuris, legibus, votis, atque iuramentis, quando id expediat ad gloriam Dei, atque animarum salutem. Sed præterea dum affirmat hoc Iuramentum sibi recta, ac plena auctoritate legitimè ministratum, simul affirmat Regem suum, à quo Iuramentum propositum est, potestatem supremam habere in spiritualibus; cùm agnoscat in illo plenam auctoritatem iubendi, vt Pontificia excómunicatio, siue declaratio cótemnatur.

Tertiò probamus hoc idem, ex alio simili Iuramento apertiore, quod hic idem auctor Apologiæ ad verbum recitat pag. 49. Huius Iuramenti hæc sunt verba. *Ego A.B. palàm testor, & ex conscientia mea declaro, quòd Maiestas Regia vnicus est supremus gubernator huius Regni, omniumqúe aliorum suæ Maiestatis Dominiorum, ac Territoriorum, tam in omnibus spiritualibus, siue Ecclesiasticis rebus, aut causis, quàm in temporalibus: & quòd nullus extraneus Princeps, Persona, Prælatus, Status, aut Potentatus habet, aut habere debet vllam iurisdictionem, potestatem, superioritatem, præeminentiam vel auctoritatem Ecclesiasticam,*

Ex formula Iuramēt. de Primatu Regis Ecclesiastico, negari Pontificis Primatum conuincitur.

cam,

cam, siue spiritualem infra hoc Regnum, & cæt. Hæc Iuramenti formula hoc solùm distat ab illa, quæ inclusa est in Breui Pontificio, quòd ista verbis expressis, & proprijs continet abnegationem Primatus Apostolici, & ideo non facilè proponitur ijs, qui apertè se profitentur Catholicos; illa verò formata est verbis obscurioribus, & per ambages circumloquutionum, ad decipiendos incautos, vt verè multos, atque adeo Archipresbyterum ipsum decepit. Sed ex hac formula clariore facilè possunt viri prudentes intelligere, quò tendat illa formula, quæ dum iubet abnegari potestatem excommunicandi Regem, simul iubet abnegari Primatum Apostolicum in Ecclesiam vniuersam, & aperit aditum ad constituendum Primatum Regis in spiritualibus. Addo postremò confirmationem ex verbis huius auctoris. quamuis enim millies repetierit, in hoc Iuramento non contineri, nisi ciuilem obedientiam; tamen pag.88. excidit illi, *hoc Iuramentum institutum esse, quò populus arceretur, ne ita altè amarum illud poculum ebiberet antichristianarum scortationum.* Quid enim vocare solent Aduersarij antichristianas fornicationes, nisi venerationem Pontificiæ potestatis? Non ergo sola ciuilis obedientia, sed etiam detestatio spiritualis obedientiæ hoc Iuramen-

Idem probatur ex ipsis verbis auctoris Apologiæ.

mento continetur. Inſpiciamus nunc Breuia Pontificia ad Catholicos Anglos perſcripta.

Primum Breue Pontificium.

DILECTI filij, Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem. Magno animi mœrore nos ſemper affecerunt tribulationes & calamitates, quas pro retinenda Catholica fide iugiter ſuſtinuiſtis. ſed cùm intelligamus omnia hoc tempore magis exacerbari, afflictio noſtra mirum in modum aucta eſt. Accepimus namque compelli vos, grauiſſimis pœnis propoſitis, templa hæreticorum adire, cœtus eorum frequentare, concionibus illorum intereſſe. profectò credimus proculdubio eos, qui tanta conſtantia atque fortitudine atrociſſimas perſequutiones, infinitas propemodum miſerias hactenus perpeſſi ſunt, vt immaculatè ambularent in lege Domini; numquam commiſſuros eſſe, vt coinquinentur communione deſertorum diuinæ legis. Nihilominus zelo Paſtora-

storalis officij nostri impulsi, & pro paterna solicitudine, qua de salute animarum vestrarum assiduè laboramus: cogimur monere vos, atque obtestari, vt nullo pacto ad hæreticorum templa accedatis, aut eorum conciones audiatis, vel cum ipsis in ritibus communicetis, ne Dei iram incurratis. Non enim licet vobis hæc facere, sine detrimento diuini cultus, ac vestræ salutis. Quemadmodum etiam non potestis, absque euidentissima grauissimaque diuini honoris iniuria, obligare vos Iuramento, quod similiter maximo cum cordis nostri dolore audiuimus propositũ vobis fuisse præstandum, infrascripti tenoris, videlicet:

Formula Iuramenti fidelitatis.

Ego A. B. verè, & syncerè agnosco, profiteor, testificor, & declaro in conscientia mea, coram Deo & mundo, quod supremus Dominus noster Rex Iacobus est legitimus & verus Rex huius Regni, & omnium aliorum Maiestatis suæ Dominiorum, & terrarum; & quòd Papa, nec per se ipsum, nec per vllam aliam auctoritatem Ecclesiæ, vel Sedis Ro-

dis Romanæ, vel per vlla media cum quibuſcunque alijs, aliquam poteſtatem, nec auctoritatem habeat Regem deponendi, vel aliquorum Maieſtatis ſuæ dominiorum, vel regnorum diſponendi, vel alicui Principi extraneo ipſum damnificare, aut terras ſuas inuadere auctoritatem concedendi, vel vllos ſubditorum ſuorum ab eorum ſuæ Maieſtatis Obedientia, & ſubiectione exonerandi, aut vllis eorum licentiam dare, arma contra ipſum gerendi, tumultus ſeminandi, aut aliquam violentiam, aut damnum Maieſtatis ſuæ Perſonæ, Statui, vel Regimini, vel aliquibus ſuis ſubditis, infra ſua dominia offerendi. Item iuro ex corde, quòd non obſtante aliqua declaratione vel ſententia excommunicationis, aut depriuationis facta, vel conceſſa, aut facienda, vel concedenda per Papam, vel ſucceſſores ſuos, vel per quamcunque auctoritatem deriuatam, aut deriuari pretenſam ab illo, ſeu à ſua Sede contra dictum Regem, hæredes aut ſucceſſores ſuos, vel quacunque abſolutione dictorum ſubditorũ ab eorum obedientia; fidelitatẽ tamen,

men, & veram obedientiam suæ Maiestati, hæredibus, & successoribus suis præstabo, ipsumqúe & ipsos totis meis viribus, contra omnes conspirationes, & attentata quæcunque, quæ contra personam illius vel illorum, eorumqúe coronam, & dignitatem, ratione vel colore alicuius sententiæ, vel declarationis, aut aliàs facta fuerit, defendam: omnemqúe operam impendam reuelare, & Maiestati suæ, hæredibus, & successoribus suis, manifestum facere omnes proditiones, & proditorias conspirationes, quæ contra illum, aut aliquos illorum, ad notitiam, vel auditum meum peruenerint.

Præterea iuro, quòd ex corde abhorreo, detestor, & abiuro, tanquam impiam & hæreticam hanc doctrinam & propositionem; Quòd Principes per Papam excommunicati vel depriuati, possint per suos subditos, vel alios quoscunque deponi & occidi.

Et vlteriùs, credo, & in conscientia mea resoluor, quòd nec Papa, nec alius quicunque, potestatem habet me ab hoc Iuramento, aut aliqua eius parte absoluendi.

uendi. Quod Iuramentum agnoſco recta, ac plena auctoritate, eſſe mihi legitimè miniſtratum; omnibuſque indulgentijs; ac diſpenſationibus in contrarium renuncio. Hæcque omnia planè, ac ſyncerè agnoſco, & iuro iuxta expreſſa verba per me hic prolata, & iuxta planum, ac communem ſenſum, & intellectum eorundem verborum, abſque vlla æquiuocatione aut mentali euaſione, vel ſecreta reſeruatione quacunque. Hancque recognitionem, & agnitionem, facio cordialiter, voluntariè & verè, in verâ fide Chriſtiani viri. ſic me Deus adiuuet.

Quæ cum ita ſint, vobis, ex verbis ipſis perſpicuum eſſe debet, quòd huiuſmodi Iuramentum, ſalua fide Catholica, & ſalute animarum veſtrarum præſtari non poteſt, cùm multa contineat, quæ fidei, & ſaluti apertè aduerſantur. Propterea admonemus vos, vt ab hoc, atque ſimilibus Iuramentis præſtandis omninò caueatis, quod quidem eò acriùs exigimus à vobis, quia experti veſtræ fidei conſtantiam, quæ tan- *Iuramenti damnatio.*

B quam

quam aurum in fornace, perpetuæ tribulationis igne probata eſt, pro comperto habemus, vos alacri animo ſubituros eſſe quæcunque atrociora tormenta, ac mortem denique ipſam conſtanter oppetituros, potiùs quàm Dei Maieſtatem vlla in re lædatis. Et fiducia noſtra cõfirmatur ex his, quę quotidie nobis afferũtur de egregia virtute atque fortitudine, quę nõ ſecus ac in Eccleſiæ primordijs reſplendet nouiſſimis hiſce temporibus in Martyribus veſtris.

State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti loricam iuſtitiæ, ſumentes ſcutum fidei: confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius, nec quicquam vos detineat. Ipſe autem, qui coronaturus vos, certamina veſtra in cælo intuetur, bonum opus, quod in vobis cœpit, perficiet. Noſtis quia diſcipulis ſuis pollicitus eſt, ſe numquam relicturum eſſe eos orphanos. fidelis enim eſt qui repromiſit. Retinete igitur diſciplinam eius, hoc eſt, radicati & fundati in chari-

tate;

tate; quicquid agitis, quicquid conamini, in ſimplicitate cordis & vnitate ſpiritus, ſine murmuratione, aut hæſitatione vnanimes facite. ſiquidē In hoc cognoſcunt oēs, quia diſcipuli Chriſti ſum⁹, ſi dilectionē ad inuicē habuerimus. Quæ quidē charitas, cū ſit omnibus Chriſti fidelib⁹ maximè appetenda; vobis certè, dilectiſſimi filij, prorſus neceſſaria eſt. Hac enim veſtra charitate diaboli potentia infringitur, qui nunc aduerſus vos tantoperè inſurgit, cùm ipſa contentionibus, atque diſſidijs noſtrorum filiorum præcipuè nitatur.

Hortamur itaque vos per viſcera Domini Ieſu Chriſti, cuius charitate è faucibus æternæ mortis erepti ſumus, vt ante omnia, mutuam inter vos charitatē habeatis. Pręſcripſit ſanè vobis præcepta maximè vtilia, de fraterna charitate viciſſim exercenda, fœlicis recordationis Clemēs Papa VIII. ſuis litteris in forma Breuis ad dilectum filium Magiſtrū Georgium Archipresbyterum Regni Angliæ, datis die quinta menſis Octob.

1603. ea igitur diligenter exequimini, & ne vlla difficultate, aut ambiguitate remoremini, præcipimus vobis, vt illarum litterarum verba ad amussim seruetis,& simpliciter prout sonant & iacent, accipiatis, & intelligatis, sublata omni facultate aliter illa interpretandi. Interim nos numquam cessabimus DEVM Patrem misericordiarum precari, vt afflictiones,& labores vestros clementer respiciat, ac vos continua protectione custodiat atque defendat, quos Apostolica benedictione nostra clementer impertimur. Datum Romæ apud sanctum Marcum, sub annulo piscatoris decimo Kalend. Octob. M. DC. VI. Pontificatus nostri anno secundo.

VEnio nunc ad singulas Apologiæ partes summa breuitate discutiendas. Orditur Auctor à deploratione horrendæ conspirationis in Regem: ad quales conspirationes deinceps auertendas, Iuramentum propositum esse dicit. Hoc loco monendus est auctor, vel potius ipse Rex serenissimus, ad conspirationes eiusmodi preca-

Beneuolētia populorum magna est securitas Principum.

precauendas, parum præsidij in Iuramentis, multum autem in beneuolentia populorum positum esse. qui enim non timent tam atrox parricidium perpetrare; neque timebunt iusiurandi Religionem contemnere. Exemplo nobis sunt plurimi Reges, nec pauciores Cæsares, ab ijs militibus cæsi, qui eis fidelitatem sanctissimè iurauerant. Contrà autem scimus, Augustum, Vespasianum, Traianum; Antoninum, Constantium, & filium Constantinum, & alios permultos, beneuolentia subditorum tutissimos semper fuisse. Refert Tacitus lib. 15. Annalium, cùm Subrius Flauius, vnus ex coniuratis, à Nerone interrogaretur, quibus ex causis ad obliuionem Iuramenti processisset; respondisse eum: Oderam te, nec quisquam tibi fidelior fuit, dum amari meruisti. vbi satis declarauit, eum, qui amari dignus est, etiam sine Iuramento securum esse de fide subditorum: qui verò odio habetur, nullo Iuramento satis tegi posse.

Quare si Rex securè regnare, & vitæ suæ, ac suorum consulere cupit, sinat Catholicos frui antiqua possessione Religionis suæ: quam religionem à parentibus, auis, & proauis, per multa sæcula in Angliam cultam negare non potest. Non cogat professores veteris fidei, quam à Mag-

Occaſio coniurationis in Anglia quibuſdam quomodo data.

no Gregorio, ſe accepiſſe meritò glorian-tur, ad nouas ſuſcipiendas Sectariorum opiniones: & continuò pericula omnia, timoresque ceſſabunt. Non excuſo factum, odi parricidia, execror conſpirationes; ſed occaſionem deſperandi datam nemo inficiari poteſt. Sperauerant enim Catholici, vt hic ipſe Auctor Apologiæ fatetur, ſub nouo Principe, qui clementiæ laude ſemper floruerat, & quem ipſi quoque Catholici magna alacritate ſuſceperant, ſe aliquantulum à perſequutione tam diuturna reſpiraturos, & eam fidem, & Religionem liberè retenturos, quam Mater ipſa Regis, & omnes eius maiores piè coluerant. ſed vbi viderunt confirmari crudelia Edicta Elizabethæ Reginæ, & recuſantibus adire templa hæreticorum grauiſſimas pecuniarias mulctas imponi, ſeque paulatim accuſationis prætextu opibus omnibus ſpoliari: nonnulli eorum minùs patientes iniuriarum, in deſperationem acti, moliti ſunt, quod nos vobiſcum pariter deploramus.

Deinde pag. 3. 4. & 5. iterum atque iterum repetit, atque inculcat, Iuramentum propoſitum à Rege fuiſſe, vt internoſceret inter fideles ſubditos, & perfidos proditores. & ideo Iuramentum fidelitatis meritò appellandum eſſe, quo nihil

aliud

aliud quæratur, nisi, vt debita obedientia Regi pręstetur; sed per sinistram interpretationem summi Pontificis, qua per Breue suum prohibuit Iuramentum suscipi, quasi fidei Catholicæ contrarium, factum esse, vt miseri Catholici, aut cum discrimine vitæ, & iactura fortunarum fidelitati erga Principem renuncient, aut cum Catholicæ fidei detrimento, animarum suarum salutem in periculum adducant. At nos paulò antè docuimus, Iuramentum propositum sub colore fidelitatis ad Regem, abnegationem Primatus Apostolici continere; neque ad hoc demonstrandum multis argumentis egemus, cùm ipsum Regis Edictum, in quo Iuramenti huius forma præscribitur, fraudes omnes apertissimè detegat. Nam, vt supra notauimus, titulus Edicti est, *Ad detegendos, & reprimendos Papistas*. Et in eodem Edicto propè finem, nisi fortè nos translatio fallat, duorum Iuramentorum fit mentio. quorum alterum est de Primatu Regis in spiritualibus: alterum contra potestatem Pontificis in Principes Christianos, Iuramentum solius fidelitatis ne nominatur quidem. Parum autem interest, vtrùm auctor Apologiæ velit, Iuramentum, de quo nunc agimus, esse Iuramentum de Primatu Regis in spiritualibus, an Iuramentum contra

Iuram. Anglicanū non petit meram ciuilem obedientiam.

potestatem Pontificis in Principes Christianos: vtrumque enim apud veros Catholicos fidei Christianæ repugnat. prius enim Iuramẽtum tribuit spiritualem Primatum ei, cui secundum Scripturas sanctas minimè debetur, posterius verò detrahit eundem Primatum ab eo, cui secundum easdem Scripturas omni iure debetur. Christus enim, vt suprà diximus, Pastorem vniuersi gregis sui, non Regem aliquem, sed Apostolum Petrum esse iussit. proinde, qui B. Petro succedunt, non qui Regibus succedunt, Primatum super Christianos obtinent. & si Reges Christiani sunt, dubium esse non potest, quin Apostoli Petri successores super illos etiam pastoralem habeant potestatem. Non ergo Breue Apostolicum sinistrè interpretando Iuramentum, causa est mortis temporalis fidelibus Anglis; sed Iuramentum aptè ad decipiendum compositum, causa est ijsdem Anglis mortis sempiternæ.

Pag. *6.* pergit auctor Apologiæ, ac dicit, Summum Pontificem contra bonos mores, & cõsuetudinem Principum Christianorum vehementer peccasse, quòd Regem indicta causa condemnauerit, partim annumerando eum persequutoribus, partim seuerè imperando, vt Catholici ab hoc Sacramento abstineant, quod dum detre-

detrectant, fidelitatem suam profiteri recusant. Quod autem Pontifex in his duabus rebus peccauerit, probare se existimauit auctor insolubili argumento, dum ait, *Si Pontifex existimauit se Regis esse Iudicem competentem, cur non auditum damnauit? sin autem Pontifici nihil cum Rege negotij est, cur falcem suam immisit in messem alienam?* Sed quamquam Christi Vicarius, si Pater, & Rector est, vt verissimè est Ecclesiæ vniuersæ; Iudex etiam competens est omnium Christianorum, ac per hoc etiam Regum, vt Christiani sunt: tamen si propriè loqui velimus, Summus Pontifex PAVLVS V. non de persona Regis, sed de Iuramento iudicauit. quando autem quæstio est, vtrum aliquod Iuramentum licitum sit, an illicitum; nemo Iudex magis competens fingi potest ipsi summo Pontifice: quoniam agitur de re sacra, de re spirituali, de re, quæ ad salutem vel perniciem animæ pertinet. Itaque summus Pontifex, cùm à Iuramento, quod noxium animis fidelium iudicauit, subditos suos absterruit; id fecit quod pastor facit, cùm ouiculas suas arcet à pabulo venenato. Et quemadmodum pastor non iudicat neque punit terram, quæ pabulum mortiferum protulit; sed ouibus suis consulit, dum eas ab eiusmodi pabulo remouet: sic summus

Paulus V. propriè non de persona Regis Angliæ iudicauit; sed de iuramento, vtrum liceat.

Pontifex non Regem propriè iudicauit, vel damnauit, ſed Catholicos ſuos admonuit, Iuramentum propoſitum non poſſe tuta conſcientia ſuſcipi. Fruſtra igitur auctor Apologiæ clamat Regem indicta cauſa condemnatum. ineptum quoque dilemma ſibi fingit, cùm non de damnatione Regis, ſed de Iuramenti reprehenſione agatur.

Opus reprehendere non eſt hominem propter opus in iudicium vocare.

At, inquiet, ſi Iuramentum reprehenditur, conſequenter reprehenditur is, qui Iuramentum ſuſcipi iuſſit. Reſpondeo, negari non poteſt, quin reprehenſio Iuramenti aliquo modo ad eum pertineat, qui Iuramentū præſcripſit: ſed aliud eſt reprehendere opus alicuius hominis, aliud hominem ipſum in iudicium propter opus illud vocare. nam fieri poteſt, vt opus non placeat, & tamen ab auctore iuridicè diſcutiendo, & damnando abſtineatur. Sic igitur ſummus Pontifex Iuramentum reprehendit, ſed Regis perſonam non attigit. neque opus fuit vt cauſam diceret, qui in ius vocatus non fuerat.

Regis in arbitrio fuit à iuram. ceſſa.

At, inquit, in eo peccauit Pontifex, quòd Regem perſequutoribus annumerauit, dum ad Martyrium pro recuſatione Iuramenti ſuſcipiendum, Catholicos ſuos hortatus eſt. Reſpondeo, non annumerauit Pontifex Regem inter perſequutores abſo-

absolutè, sed in eius arbitrio reliquit, velletne acquiescere veritati, & à Iuramento illicito obtrudendo cessare, & Rex pacificus haberi; an potiùs vellet contra innocentes sæuire, & persequutor sanctorum Martyrum nominari.

re, vel illud vrgēdo Martyrum persecutor nominari.

At saltem in eo Pontifex peccauit, quòd Iuramentum fidelitatis prohibendo, effecit, vt subditi debitam obedientiam Regi suo non exhiberent. Respondeo, si Iuramentum solius fidelitatis esset, neque aliud requireret, nisi vt subditi omnes, etiam Catholici, Regi subiecti essent, in ijs rebus omnibus, quæ contra fidem Catholicam, & obedientiam Deo, & summo Pontifici debitam non essent; nemo Iuramentum reprehenderet, neque opus fuisset Breuibus Apostolicis populum Catholicum admoneri. Nam & Clemens VIII. sanctæ memoriæ Pontifex, & hic ipse Paulus V. eius in Apostolica Sede successor, non semel per literas Catholicos Anglos admonuerunt, vt Regi obedientiam, quæ Regibus secundum Scripturas sanctas debetur, diligentissimè exhiberent, & à tumultibus, & seditionibus omnino cauerent. Sed vbi vidit Iuramentum à Catholicis peti, in quo per speciem ciuilis obedientiæ, fidei Catholicæ abnegatio petebatur, admonuit suos, vt cauerent insidias, & memo-

Papa ciuilem obedientiam nusquā prohibuit.

memores essent Apostolici dicti: Obedire oportet magis Deo, quàm hominibus, Act. 5.

Pag. 7. confert auctor Apologiæ Bullam Pij V. aduersus Elizabetham, cum Breui Pauli V. ac dicit, nihil ferè interesse inter Bullam Pij V. qui Elizabetham nominatim excommunicauit, & Breue Pauli V. qui Iuramentum fidelitatis à Catholicis suscipi prohibuit. ille enim populos ab obedientia Reginæ absoluit; iste obedientiam Regi præstari vetuit.

Omitto conuicia, vel blasphemias potius in Pium V. Pontificem sanctum, ac de Dei Ecclesia optimè meritum. neque enim ad conuicia, quæ solis conuiciantibus nocent, sed ad rationes, & argumenta, quæ minus peritis, aut parum attentis nocere possunt, respondendum esse putauimus.

Discrimen inter Bullam Pij V. & Breue Pauli V.

Hoc igitur interest inter seueritatem, qua vtendum esse Pius non sine iusta causa censuit, & lenitatem, quam iusta etiam de causa adhibere placuit Paulo: quòd ille Reginam iamdudum propter hæresim excommunicatam à iure, & generatim, iterum nominatim excommunicauit, & excommunicatam declarauit. & quoniam cum excommunicatis nominatim & publicè declaratis non licet conuersari, ac secundum Ecclesiæ Catholicæ leges, eius-

modi

modi vitandi sunt, ideo Pius V. populum Catholicum ab obedientia Reginę ad eum modum excommunicatæ, & declaratæ, iustissimè absoluit, & liberauit. tali enim seueritate vtendum esse tempora illa suaserunt. Paulus verò V. experiri volens, an medicamenta mitiora fortasse magis prodessent, pręsertim cùm agendum esset cum Rege maioris prudentiæ, atque doctrinæ, & cuius parentes Catholici semper fuerunt: non iudicauit hoc tempore expedire, vt Rex nominatim excommunicaretur, vel excommunicatus publicè declararetur. ac per hoc non solùm non absoluit populos ab obedientia, quod fecerat Pius, sed neque vetuit, vt Regi obedientia in rebus temporalibus præstaretur, vt falsò auctor Apologiæ affirmat. At prohibuit suscipi Iuramentum fidelitatis. Nemo prohibuisse suscipi Iuramentum cuiuscunque fidelitatis, sed eius solius, quæ cum infidelitate coniuncta esset. Cùm enim Christiani fidelitatem debeant non solùm Regi terreno, sed etiam Principi spirituali, qualis est Christi in terris Vicarius: nullo modo licet Christiano viro, ita iurare Principi terreno fidelitatem, vt simul iuret se Principi spirituali minimè pariturum, etiam in ijs rebus, quæ propriè ad ipsius pertinent potestatem. Quoniam igitur Iu-

Paulus V. prohibuit suscipi iuram. infidel.

tur Iuramentum Catholicis propositum suscipi non poterat, sine abiuratione Pontificiæ potestatis, idcirco rectè summus Pontifex Iuramentum illud suscipiendum non esse censuit; tantumque interest inter Bullam Pij V. & Breue Pauli V. quantum inter cauterium ignis, aut venæ incisionem, & vnctionem olei, aut dulcis pharmaci potionem.

Pag.8.rursum auctor Apologiæ Pontificem carpit, Quòd si Regem respicias imprudenter, si Catholicos iniuriosè se gesserit. *Imprudentia, inquit, est, respectu Regis, quòd partitim & minutatim Iuramentum non refutauerit; vel quod verbulum, quæ sententiola, vel quidquid id est criminis, cuius Iuramentum insimulat, nullo detexit indicio.* Nolo in nugis tempus consumere, ea de causa non discutio impropriétates vocabulorum, & lutulentam orationem huius interpretis. Illud vnum respondeo, Pontificis Maximi propositum non fuisse librum refutationis conscribere, ideo necesse non fuisse, vt Iuramentum vniuersum, vel partes eius, argumentis, varijs ex locis petitis confutaret. Epistolam scripsit, quæ vicem Edicti repræsentaret. tunc autem verè imprudens Princeps haberi deberet, si iniquam actionem prohibere se non posse crederet, nisi librum integrum Philoso-

Edicta non solent rationibus comprobari.

sopho-

sophorum more conscriberet. *At, inquit, si Pontifex notasset quid in Iuramento displiceret, fortasse Rex partem illam Iuramenti vel deleri passus fuisset, vel eam benigna interpretatione molliuisset.* Respondeo, non particulam aliquam Iuramenti summo Pontifici displicuisse, sed ipsam Iuramenti substantiam, vt sic loquar, finem ipsum, & quasi scopum, quò verba omnia diriguntur. quando autem sperandum erat, vt partem aliquam principalem huius Iuramenti deleri Rex ille pateretur, qui Iuramentum alterum sub pœna capitis suscipi iussit de Primatu suo in spiritualibus? Nam ab eo Iuramento non soli Catholici, sed etiam Caluinistæ Puritani abhorrent, & tamen Rex partem vllam eius Iuramenti deleri, vel mitigari numquam pati voluit. Quod autem auctor Apologiæ adiungit de iniustitia Pontificis in Catholicos, facilè refutari potest. *Iniustitia,* inquit, *est, Catholicorum respectu. nam si ita visum fuisset Maiestati suæ, in Iuramento quippiam vel mutari, vel interpretari, eo labore penitus subleuati fuissent Catholici, & exonerati illico: si secùs, omnia Rex, vt erant, tenere velle, & nihil immutare, firmiter secum statuisset. tamen hoc inde lucri percipere potuissent Catholici, vt eorum renitentia, hac vmbra, hoc veluti inuolucro posset obtegi.*

Etiam Caluinistæ Puritani respuunt iuram. de Primatu Regis in spiritualibus.

quod non tanquam claudicantes in fide sua erga Principem à Iuramento abstinerent, sed tantùm ab anxietate, & scrupulis quibusdam perplexi, quibus tenera ipsorum conscientia torqueretur: quam anxietatem, ac teneritudinem Pontificia damnatio verborum quorundam in formula Iuramenti, peperisset. hæc ille. Sed iam diximus nullam omnino spem haberi potuisse, vt partes illæ Iuramenti tollerentur, quæ continent abnegationem fidei Catholicæ, de Primatu Ecclesiastico Romani Pontificis. quod si anxietas conscientiæ iuuare posset Catholicos apud Regem, omnis iamdudum persecutio cessasset. Scit enim Rex Catholicos Anglos, ciuilem obedientiam in ipsa eius coronatione exhibuisse; neque Iuramentum fidelitatis abhorrere, nisi vbi fides Catholica periclitatur.

Catholici Angli ciuilē obedientiam professi sunt in coronatione Regis.

Pag.16. postea quàm Breue Pontificium cum Iuramenti formula, à pag.9. vsque ad 15. integrè descripserat, aggreditur auctor Apologiæ refutationem Breuis. ac primò adscribit summo Pontifici crimen falsi, quia initio Breuis dicit, magno se mœrore affici, ob tribulationes, & calamitates, quas pro retinenda fide Catholica, Catholici in Anglia patiuntur. Vt autem falsitatis Pontificem omnino conuincat, orditur ab ingenti clementia Elizabethæ Reginæ,

Nū falsū sit Catholicos in Anglia religionis causa persecutionē non sustinere.

ginæ, quam à clementia Regis Iacobi longè superatam affirmat. *Hic*, inquit, *Pontifex dolorem, & magnum animi sui mœrorem exprimit, propter tribulationes & calamitates, quas pro retinenda fide Catholica iugiter sustinent filij sui. Vbi præter crimen falsi, quod in serenißimi Domini nostri Regis contumeliam tantoperè redundat; dißimulare non possum, sed vt res postulat, palam profiteor, & quod certò scio præ me fero, Reginam Elizabetham neminem ex Pontificijs, religionis causa, in iudicium vocasse, neminem ad supplicium condemnasse, antequam eorum scelera & flagitia, veluti inuita Regina, pœnas quas pertulerant, ei extorquerent: quod cuiuis æquo rerum æstimatori, & actiones ipsas cum eorum circumstantijs prudenter pensiculanti manifestum fiet.* hæc ille. Qui postea quam eadem felicitate scribendi, multa similia repetens, & inculcans, defunctæ Reginæ Manibus, vt ipse loquitur, parentasset; vel, vt Anglicana editio significare videtur, sacrificium obtulisset: transit ad Regem, atque ait, *Non possum sanè non confiteri, pro amore, quo in veritatem feror, quod qualiscumque fuerit Reginæ laus, à clementia in Pontificios, quæ fuit amplißima; tamen ea mansuetudinis, ac pietatis in eosdem exempla, quæ conspeximus in serenißimo Rege, longo præteritam Reginæ mansuetudinem superarint interuallo, &c.* Dabit hoc

loco nobis veniam auctor Apologiæ, vt ſicut ipſe ſibi licere exiſtimauit, criminis falſi Chriſtum Domini, id eſt, Pontificem Maximum, ſine vllo veritatis colore accuſare; ita nobis viciſſim liceat, mendacia ſua in ipſum verè regerere. Principio, non ſcripſit Pontifex, ſe mœrore affici ob calamitates, quas tempore Reginæ Elizabethæ, aut initio Regni Iacobi Regis in Anglia, pro retinenda orthodoxa fide Catholici patiebantur: ſed ob calamitates, quas hoc tempore patiuntur. Ergo, vt criminis falſi ne leue quidem veſtigium in ipſo Pontificio Breui adhæreat; ſatis eſt ſi probemus, ingentes ærumnas propter Religionem ferre coactos eſſe Catholicos anno Domini 1606. quo tempore Breue Apoſtolicum ſcribebatur. Hoc autem ipſo anno ſcimus duo Edicta in Anglia promulgata eiuſmodi, vt vel ſola ſufficiant, ad omnia huius Apologiæ coarguenda mendacia. Edicti prioris ſumma hæc eſt. titulus vt ſupra admonui eſt.

Leges à Rege Iacobo in Catholicos lata.

Ad detegendos, & reprimendos recuſantes Papiſtas. In primo articulo confirmantur leges Elizabethæ, aduerſus Catholicos iam olim ſtabilitæ. In 2. iubetur, vt Præfecti locorum inquirant in Catholicos omnis ordinis & ætatis, qui templa hæreticorum adire recuſant: impoſita mul-

cta viginti florenorum, si negligentes in Catholicis perquirendis extiterint. In 3. statuitur, vt acriter puniantur Catholici, qui communionem, seu cœnam hæreticorum more, sumere recusauerint. In 4. sancitur, vt qui recusauerit sacris hæreticorum interesse, si conuictus in iudicio fuerit, soluat in menses singulos florenos ducentos. In 5. statuitur, mulcta ducentorum florenorum in singulos menses (quæ ab Elizabetha constituta fuerat, in recusantes adire templa hæreticorum) leue onus esse copiosis hominibus; ideo additur, vt Rex inuadat duas tertias partes bonorum omnium, tertia parte sola relicta eiusmodi recusantibus. In 6. statuitur, vt qui recusauerit cœnam Caluinisticam sumere, soluat primo anno florenos ducentos, secundo quadringentos, tertio sexcentos. In 7. additur, vt qui templa hæreticorum frequentare cœperat, & postea relabitur in crimen non frequentandi, soluat statim florenos sexcentos. In 8. decernitur, vt qui recusant Iuramentum illud suscipere, de quo nunc agimus, conijciantur in carcerem sicariorum atque latronum. In 9. additur, vt eidem in carceribus detento, proponatur iterum Iuramentum: quod si recusauerit, amittat omnia bona, & carceri perpetuo mancipetur.

In 10. additur, vt si tertia vice propositum sibi Iuramentum recusauerit, capitis vitæque dispendium patiatur. In 11. declaratur, tabulas illas in quibus aliquis accusatus reperitur; quòd à templis hæreticorum absfuerit, vim suam obtineant, non obstante quocunque errore, qui in accusatione formanda, aliterve contigerit. In 12. statuitur, vt qui Principibus externis militare voluerit, is prius Iuramentum præfatum præstet, alioqui perduellis habetur. In 13. statuitur, vt nobilis qui in externis regionibus seruire voluerit, cum duobus fideiussoribus Regi se obliget sub pęna ducentorum florenorum, quòd nullo vnquam tempore Romano Pontifici recóciliabitur: quam cautionem nisi proficiscens dederit, reus mortis erit. In 14. statuitur, vt qui post decimum diem Iunij huius anni 1606. subditum aliquem Regis Anglorum ad fidem Romanæ Ecclesiæ pertrahet, aut pertrahere conabitur; is perduellionis, & læsæ Maiestatis reus habeatur, & re ipsa pœnam illam subeat, nisi in Angliam reuertatur, & intra sex dies à reditu crimen confessus, duo Iuramenta suscipiat; vnum de Primatu Regis in spiritualibus, alterum contra potestatem Papæ in Principes Christianos.

Hæc videlicet est incredibilis illa clemen-

mentia Regis in Catholicos, ob quam summus Pontifex crimen falsi incurrit, quòd scripserit, se non leui dolore affici, ob calamitates, quas Catholici pro fide orthodoxa retinenda tolerare coguntur. Quæ maior calamitas excogitari potest, quàm propter vitanda sacra sacrilega, opibus spoliari; pro recusando Iuramento perfidiæ, carceri perpetuo mancipari; pro exhortatione ad Catholicam fidem, quasi Maiestatis reum morte mulctari? & si nihil, nisi ciuilem obedientiam Rex requirit, neque aliquid molitur conscientiæ causa; cur Archipresbyter, & alij qui ciuilem obedientiam, suscepto Iuramento professi sunt, adhuc carceribus detinentur?

Sed volo ipsum etiam Apologiæ auctorem, velit nolit adigere, vt pro hac veritate testimonium dicat. Ipse igitur in hoc libro suo pag. 20. extollens Principis mansuetudinem, sic ait. *Gratioso Edicto permissum est sacerdotibus omnibus, non comprehensis, & tum extra custodiam degentibus, intra certum & constitutum diem è Regno migrare.* Admiranda profectò gratia, exilium permittere sacerdotibus, qui comprehendi, quamuis diu quæsiti, nequiuerant. Si tibi exilium gratia videtur, quo nomine vera supplicia appellabis? An non est magna

Sacerdotibus in Anglia diu ad carceres, & mortē quæsitis, nec inuentis; gratia fit, vt exulent.

calamitas, si cogaris pœnas grauiores exilio præuenire?

Ante coniurationem cōceptam primo anno sui Regni Iacobus vexauit Catholicos.

At, inquies, Edicta ista edita sunt post coniurationem detectam. Verum est, sed non pertinent ad puniendos Proditores, sed ad Catholicos omnes, religionis causa, diuexandos. Sed preterea ante coniurationem illam conceptam in ipso primo anno Regni, & primo Parlamento confirmauit omnia Edicta Reginæ, eaque non parùm auxit. At ipsa etiam Regina Edicta illa edidit exacerbata ob excommunicationis sententiam in se à Pio V. latam. Imo etiam antea. nam anno Domini 1558. in primo regni sui anno, diu ante Pij V. Pontificatum, Iuramentum subditis suis suscipiendum proposuit de Primatu suo Ecclesiastico, id est, de noua hæresi ab Henrico parente suo excogitata. pœna autem recusantis Iuramentum, prima vice fuit amissio bonorum, carcerque perpetuus. altera vice, pœna capitis, quam perduelles sustinere coguntur. Refert Nicolaus Sanderus lib. 3. de schismate Anglicano hoc totum: & quæ vidit, & quibus interfuit scripsit. Anno sequenti, id est, 1559. Missam facientibus, vel audientibus, aliudve quodcunque officium Ecclesiasticum, ritu veteri procurantibus, sacramentumque aliquod Romano more administrantibus,

gra-

grauis indicitur mulcta; nimirum prima vice ducentorum aureorum, aut carceris ad sex menses. secunda vice quadringentorum aureorum, aut carceris ad annum. tertia vice omnium bonorum & perpetuorum carcerum. secundum quam legem mox in carceres coniecti sunt Episcopi plurimi, quorum nomina idem Sanderus describit in eodem lib. 3. de Schismate Anglicano. quibus addit lib. 7. De visibili Monarchia ad annum Domini 1560. permultos etiam nobiles laicos eadem de causa carceribus mancipatos, qui omnes vel in carcere, vel in exilio extincti sunt. Et tamen Auctor Apologiæ dicere audet, se certò scire, Elizabetham Reginam neminem religionis causa in iudicium vocasse, neminemque damnasse. Item ante sententiam Pij V. palàm esse, nullam à Regina Elizabetha grauiorem mulctam Catholicis impositam, neque seueriores leges, aut vllam capitalem pœnam in Catholicos constitutam. Quomodo enim nullum Catholicum Regina, religionis causa vocauit in iudicium, nullumque damnauit; si tot Episcopos, totque laicos illustres, ea solùm de causa carceribus inclusit, quòd ipsam caput Ecclesiæ agnoscere recusarent? Non est fortasse causa Religionis, vtrum regimé Ecclesiasticum, idque supremum,

Quid sub Elizabetha sunt passi Catholici, & quæ sub Iacobo.

à ſummo Pontifice ad Regem terrenum, imo etiam ad fœminam transferri poſſit? aut non eſt grauis mulcta iudicari & damnari exilio, aut carceri perpetuo mancipari? Quomodo etiam ante ſententiam Pij V. nullam grauiorem mulctam Catholicis Regina impoſuit, neque vllas ſeueriores leges tulit, neque vllam capitis pœnam conſtituit; ſi anno 1558. id eſt, annis nouem ante Pij V. Pontificatum, legem tulit de Iuramento Primatus ſui in ſpiritualibus, ab Epiſcopis imprimis ſuſcipiendo, & prima vice recuſantibus amiſſionis bonorum, & carceris perpetui: ſecunda autem perduellium pęnam conſtituit. & anno ſequenti leges illas & mulctas inſtituit in Catholicos, Religionis Catholicæ exercitia vſurpantes, quas ſupra deſcripſimus? ſed nimirum Auctor Apologiæ, vel nihil omnino legiſſe nos de rebus Anglicis, vel oblitos eſſe credit eorum, quæ de perſequutione Anglicana multi illuſtres Scriptores literis mandauerunt ad memoriam poſteritatis ſempiternam. Omitto de induſtria plurima Edicta, quæ varijs temporibus Elizabetha aduerſus Catholicos, ſolius Religionis cauſa, promulgauit, quæ omnia Iacobus Rex confirmauit: & quibus non pauca addidit, quæ typis mandata palàm cerni poſſunt.

Per-

Pergit deinde Auctor Apologiæ pag. 22. ac dicit: Pontificem iniustè in suo Breui prohibuisse subditis Regiæ Maiestatis, quò minus de obedientia sua erga ipsum profiteantur. sed vbi hæc prohibitio in Breui Pontificio habeatur, non dicit, neque dicere potest: cùm nulla talis prohibitio vsquam in ipso Breui legatur. proinde hoc inter falsa, quibus Apologia plenissima est, referatur. subijcit continuo, & ad verbum refert verba illa Breuis: Perspicuum esse debet omnibus Catholicis, quòd huiusmodi Iuramentum, salua fide Catholica, & salute animarum suarum præstari non possit, cùm multa contineat, quæ saluti & fidei apertè aduersantur. His paucis recitatis, ait, *Huc vetus dictum quadrat, quod de Philosopho circumfertur. Multa dicit, sed pauca probat; imo verò nihil omnino probat*. At iam supra respondi, in Breui Pontificio, non theologicam disputationem, sed paternam ac breuem admonitionem contineri, vbi nihil necesse sit probationes adiungi. sed bene habet quod hæreticus de Vicario Christi dicit, quod de ipso Christo paganum dixisse constat. Certè Galenus in lib. 3. de differentijs pulsuum cap. 4. scripsit, Christum multa dixisse, sed nihil demonstrasse. quod idem de eodem Domino & Saluatore nostro

Dictum impium Galeni, & Auerrois de Christo.

Apologiæ auctor loquitur de Pont. Max. sicut olim Ethnici de Christo.

Auerroem dicere solitum ferunt. ac ne ipse eodem vitio laborare videatur, vt multa dicat, & nihil probet, supra scripta verba Breuis Apostolici, hac insolubili argumentatione confutat. *Nam*, inquit, *quomodo professio fidelitatis erga Principem in subditis, possit e regione religioni, & saluti animarum aduersari, tam longè excedit meam Theologiam, quantulacumque illa sit, vt prorsus nouam, & exoticam planè assertionem esse, non possim quin existimem: nec ex eius ore proferendam, qui se vniuersalem Episcopum, & Christianarum animarum œcumenicum Pastorem satis insulsè venditat.* hæc ille. Cuius conuicia, & sermonis barbariem sciens prætereo. Illud affirmo, Auctorem Apologiæ sibi fingere propositiones, quas oppugnet; & ex ijs, quasi in ipso Breui apertè continerentur, argumenta conficere. proinde argumentationem eius, nõ Theologiæ, sed Dialecticæ terminos omnes ac leges excedere. Assumit enim Breui Pontificio prohiberi professionem fidelitatis erga Principes, quasi ea cum Religione & animarum salute pugnaret. at nihil eiusmodi habetur in Apostolico Breui. quid autem sit in Regio Iuramento, quod cum Religione, & salute animarum pugnet, & propter quod ab eiusmodi Iuramento abstinendum esse summus Pontifex

Aduersarius fingit quod oppugnet.

tifex censeat, & moneat; à nobis est paulo ante demonstratum. Ostendimus enim, eo Iuramento negari potestatem Apostolicam, tum alligandi, tum absoluendi; ac per hoc, negari fidem Catholicam, sine qua salus æterna obtineri non potest; & per huiusmodi Iuramentum, non tam iurari fidelitatem ad Regem, quàm abiurari fidelitatem ad Christi Vicarium.

Quocirca testimonia Scripturæ diuinæ quæ Apologiæ Auctor statim adiungit, non probant falsum esse quod Pontifex scripsit, sed quod ipse sibi Apologiæ auctor finxit. Scriptum, inquit, est Iosuæ 1. quemadmodum Moysi obediuimus in omnibus, ita & tibi obediemus. Sic Propheta Hieremias cap. 27. Hortatus est populum, vt auscultarent Regi Babel, dicens: Submittite colla vestra subter iugum Regis Babylonis, eique & populo eius seruite. Similiter Israelitæ se gesserunt apud Pharaonem, cui etiam supplicarunt Exod. 5. Vt veniam daret liberè discedendi. Similiter apud Cyrum Esdr. 1. à quo impetrarunt veniam reditus, ædificandi templi gratia. Denique Apostolus ad Rom. 13. Omnes mortales hortatus est, vt subiecti essent propter conscientiam.

Ad hæc omnia testimonia breuissimè respondemus. His testimonijs probari obedien-

Scripturæ testimonia non spiritualem, sed ciuilem obedientiam erga Reges docent.

obedientiam ad Principes etiam paganos, quando ea non eſt contraria obedientiæ ad Deum; quod nos libentiſſimè confitemur. ſed non probari obediendum eſſe Regibus etiam Chriſtianis, quando iubent fieri quod non licet Chriſtianis. quam reſponſionem reijcere non poteſt Auctor Apologiæ qui pag. 24. allegat ſanctum Auguſtinum tract. in Pſalm. 125. ita dicentem: Milites Chriſtiani ſeruierunt Imperatori infideli; vbi veniebatur ad cauſam Chriſti, non agnoſcebant niſi illum, qui in cælis erat: quando volebat vt Idola colerent, vt thurificarent: præponebant illi Deum. Sic igitur & nos Catholicos Anglos admonemus, vt Regi terreno ſeruiant, atque obediant, dum non iubet quæ diſpliceant Regi cæleſti. Diſplicet autem Regi cæleſti, vt poteſtas Vicarij ſui, quem reliquit in terris, & quem conſtituit ſuper familiam ſuam, vel penitus abnegetur, vel in alium transferatur.

Idem Sancti Patres affirmant.

Pergit deinde pag. 24. & 25. & profert teſtimonium Auguſtini, Tertulliani, Iuſtini, Ambroſij, Optati, & Gregorij, quibus probatur, quod nos minimè negamus deberi Principibus etiam infidelibus obedientiam à ſubditis fidelibus. ſed verba S. Gregorij ex libro Epiſtolarum, epiſt. 61. præcipuè notanda & obſeruanda, & cum

Bre-

Breui Pauli V. Pontificis comparanda censuit; quòd videlicet Gregorius Mauritio Imperatori subiectum se fatebatur, eique obediebat: Paulus autem subditos Regis, ne ciuilem quidem, & licitam obedientiam, Principi suo exhibere permittit. Sed quòd attinet ad sanctum Gregorium, ipse idem in Commentario Psalm. 101. testatur Mauritium Tyrannum potius, quàm Imperatorem fuisse, quales antea fuerant Diocletianus, & Nero, quibus vellent nollent, ipsi etiam summi Pontifices subiecti esse cogebantur. Quòd autem Paulus V. à ciuili obedientia subditos Regis auerterit, in Breui eius ad verbum, in hoc ipso libro exposito, nusquam legitur. summa enim totius Breuis est, vt Christiani Catholici potestatem Christi Vicarij, fidemque Catholicam non abiurent: quæ certè abiuratio, neque ciuilis, neque licita est.

Quomodo Pontifices paruerint quibusdam Tyrannis.

Transit Auctor Apologiæ pag. 26. & 27. à Patribus ad Concilia. neque contentus est demonstrare ciuilem obedientiam Regibus à subditis deberi: sed addit, tota etiam Episcoporum Concilia Regibus fuisse subiecta. Ac primo loco adducit Concilium Arelatense, Caroli Magni temporibus celebratum, cuius hæc sunt verba in vltimo canone: Hæc igitur Domino

An Concilia subsint Imperatoribus, & Regibus.

mino Imperatori præſentanda decreuimus, poſcentes eius clementiam, vt ſi quid hic minus eſt, eius prudentia ſuppleatur, ſi quid ſecus quàm ratio habeat, eius iudicio emendetur, ſi quid rationabiliter taxatum eſt, eius adiutorio, diuina opitulante clementia, perficiatur. Reſpondeo Epiſcopos, Concilij Arelatenſis, Carolo ipſo petente, non ſolùm de negotijs Eccleſiaſticis, ſed etiam de politicis in eo conuentu egiſſe. permulta in communi quoque de clericis, & laicis ſtatuiſſe, quæ ſine Imperatoris prouidentia executioni mandari non poterant. Extant in eo Concilio Canones, quartus & quintus, quibus abuſus laicorum reformantur, qui acceptis muneribus, Presbyteros in Parochijs conſtitutos amouere, & eorum loco alios introducere tentabant. Extant Canones, duodecimus, & decimustertius, de pace inter Epiſcopos, & Comites, & vt Comites & Iudices obedientes ſint Epiſcopo, & inuicem conſentiant ad iuſtitias faciendas, & munera pro iudicio non accipiant. Extat canon quintus decimus, vt pondera, & menſuræ vbique æqualia ſint. Item Canon viceſimustertius, ne Comites, vel Vicarij, ſeu Iudices, vel Centenarij, ſub mala occaſione, vel ingenio, res pauperum emant, vel per vim tollant, aut quo-

Qua in re Patres Concilij Arelat. Imperatoris auctoritate indiguerint.

quolibet argumento surripiant: sed si cui aliquid possessionum emendum, aut vendendum sit, id in publico coram Comite, & Iudicibus, & nobilibus ciuitates facere debebit. De his igitur & similibus Patres loquuntur, cùm Imperatorem rogant, vt si quid minus est in his Decretis, eius prudentia suppleatur; si quid secus quàm ratio habeat, eius iudicio emendetur; si quid rationabiliter taxatum est, eius adiutorio perficiatur.

Addit deinde Auctor Apologiæ, Concilia quoque Francofordiense, Arelatense, Turonense, Cabilonense, Moguntinum, ac Rhemense, penitus sese Carolo tradidisse: Generalia verò Concilia, Nicęnum, Cõstantinopolitanum, Ephesinum, & Chalcedonense Imperatoris pietati & prouidentiæ sese in omnibus submisisse. Piguit verò illum nõ solùm Conciliorum verba referre, sed etiam loca notare. Neque ex tot Concilijs aliud in specie allegauit, nisi ex Epistola Concilij Ephesini ad Augustos pauca quædam verba, quibus Episcopi se ab Imperatore conuocatos testantur, & ab eo petunt, vt quæ gesta sunt contra Nestorium, robur suum habeant.

Ad quæ nos breuissimè respondemus. Concilia Episcoporum, iussu quidem interdum Imperatorum congregata fuisse, sed in

Concilia generalia iussu Impp. aliquando coacta sunt: id mandante summo Pontifice.

ſed in executionem mandati ſummi Pontificis, ad quem propriè generalium Conciliorum conuocatio pertinet, vt perſpicuum eſt in epiſtola Concilij Conſtantinop. ad Pontificem Damaſum, in qua dicunt ſe Conſtantinopoli conueniſſe, ex mandato literarum ipſius, anno ſuperiore ad Imperatorem Theodoſium datarum. ſed de hac re inferius dicemus. Illud etiam fatemur, Concilia ſæpe ab Imperatoribus petijſſe, vt Decreta ſua protegerent, & executioni mandari auctoritate ſuâ curarent. Falſum autem eſſe, quod Auctor Apologiæ hoc loco ſcribit, Concilia ſe penitus, & in omnibus ſubmiſiſſe Imperatorum pietati, atque prudentiæ; quaſi præcipuæ partes & ſumma poteſtas in rebus Eccleſiaſticis penes Principem terrenum eſſet: euidenter oſtendemus ex apertiſſimis teſtimonijs Epiſcoporum ſanctorum, & Regum, ſiue Principum ſæculi.

Concilia aliquando protectionem et executionem decretorum petierunt ab Impp.

Iudicium de rebus Religionis ad ſæculares Principes nō pertinere oſtenditur ex SS. Epiſcopis.

Sanctus Athanaſius Patriarcha Alexandrinus, in Epiſtola ad ſolitariam vitam agentes: Quando, ait, à condito æuo auditum eſt, quòd iudicium Eccleſiæ ſuam auctoritatem ab Imperatore accepit? aut quando hoc pro iudicio agnitum eſt? Hoſius Cordubæ Epiſcopus, referente Athanaſio in eadem Epiſtola: Ne præcipe, inquit, nobis Imperator in hoc genere, ſed

ea po-

ea potius à nobis disce. tibi enim Deus Imperium commisit, nobis autem ea, quæ sunt Ecclesiæ concredidit. Sanctus Ambrosius Mediolan. Episcopus in epistol. 33. ad sororem, scribit se Valentiniano Imperatori dixisse: Noli te grauare Imperator, vt putes te in ijs quæ Domini sunt, aliquod Imperiale ius habere. publicorum tibi mœniorum ius commissum est, non sacrorum. Idem etiam in oratione de tradendis Basilicis, multis docet, Imperatorem in Ecclesia esse, & non super Ecclesiam: & iudicia Ecclesiastica non ad Imperatores, sed ad Episcopos pertinere. Sanctus Martinus Turonensis Episcopus Maximo Imperatori in faciem dixit: Nouum esse, & inauditum nefas, vt causam Ecclesiæ Iudex sæculi iudicaret, testis est Sulpitius lib. 2. sacræ historiæ. Sanctus Augustinus Episcopus Hipponensis, in epistola 46. 50. & 165. docet quidem piorum Regum esse Ecclesiam defendere, seuerisque legibus, ac pœnis hæreticos ab Ecclesia damnatos coercere. Sed ibidem Donatistas grauiter reprehendit, quòd causam Ecclesiasticam ad Regem terrenum iudicandam, non ad Episcopos detulissent. Sanctus Gelasius Romanus Pontifex, in epistola ad Anastasium Imperatorem: Nosti, inquit, fili clementissime, quòd li-

cet præsideas humano generi dignitate rerum terrenarum; tamen Præsulibus diuinarum deuotus colla submittis. & paulò post: Nosti itaque ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam redigi posse voluntatem. Sanctus Gregorius Papa lib. 5. epistol. 21. Scimus, inquit, pijssimos Dominos disciplinam diligere, ordinem seruare, Canones venerari, & se sacerdotalibus negotijs non miscere.

Idem ostenditur testimonio Principum secularium.

Venio nunc ad Principes sæculi. Constantinus Magnus, cùm Donatistæ non contenti Episcopali iudicio, ad ipsum causam Ecclesiæ detulissent, ita exclamasse fertur: O rabida furoris audacia. sicut in causis gentilium fieri solet, appellationem interposuerunt. Refert hæc verba Constantini Optatus Mileuitanus lib. 1. contra Parmenianum. De eodem ita scribit sanctus Augustinus in epist. 165. Constantinus non est ausus de causa Episcopi iudicare. Valentinianus senior Imperator, referente Sozomeno lib. 6. hist. c. 7. Mihi, inquit, qui sum in sorte plebis, fas non est talia negotia (videlicet Ecclesiastica) perscrutari. Sacerdotes, quorum istæ curæ sunt, inter seipsos, quocunque voluerint loco conueniant. Theodosius Iunior Imperator in epist. ad Synodum Ephesinam: Illicitum, inquit, est, illum, qui non sit

ex or-

ex ordine ſanctiſſimorum Epiſcoporum; Eccleſiaſticis immiſceri tractatibus. Baſilius Imperator oratione habita in octaua Synodo: Hæc, inquit, inueſtigare, & quærere, Patriarcharum, Epiſcoporum & Sacerdotum eſt, qui regiminis officium ſortiti ſunt, qui ſanctificandi, qui ſoluendi, qui ligandi poteſtatem habent; qui Eccleſiaſticas adepti ſunt claues; non noſtrum, qui paſci debemus, qui ſanctificari, qui ligari, vel à ligamento ſolui egemus. Carolus Magnus leges quidem aliquas iuri communi addidit; ſed in eis reuerentiam, & ſubiectionem ad Sedem Apoſtolicam Romanam planè admirabilem, his verbis teſtatus eſt: Licet vix ferendum ab illa ſancta Sede imponatur iugum, tamen feramus, & pia deuotione toleremus. Refert hanc ſententiam, ex Concilio Caroli Magni, Gratianus diſt. 19. can. 3. & eandem ſententiam à Carolo acceptam, ſuam quoque fecerunt Epiſcopi Concilij Tiburienſis cap. 30. Addimus vltimò teſtimonium Regis Theodorici, qui, quamuis hæreticus Arianus eſſet, non tamen ſibi Primatum in Concilijs aſſumebat. ſic enim legimus in Synodo quarta, ſub Symmacho Pontifice Romano: Ad hæc ſereniſſimus Rex taliter, Deo aſpirante, reſpondit, in Synodi eſſe arbitrio, in tanto ne-

gotio sequenda prescribere; neque aliquid ad se, præter reuerentiam de Ecclesiasticis negotijs pertinere. Habemus igitur ex testimonio Principum, tum Ecclesiæ, tum sæculi, longissimè à vero aberrare, qui Regi terreno Primatum in rebus spiritualibus, & Ecclesiasticis tribuunt.

Pergit deinde Auctor Apologiæ pag. 27. atque ait, *Quin etiam Christum dixisse lego, Regnum suum non esse de hoc mundo, iussisseque vt quæ sunt Cæsaris Cæsari tribuamus, & quæ Dei, Deo.* Quæ verba vt vera, & diuina sunt, ita applicationem ineptam, & ad rem nihil facientem, quiuis facile iudicare poterit. Regnum quidem Christi non fuit ex hoc mundo; sed tamen in hoc mundo fuit, & est: ac per hoc Vicario Christi Regis in terris obedientia debetur ab omnibus, qui partem in Regno Christi habere volunt. & quemadmodum nos reddenda Cæsari, quæ Cæsaris sunt, non negamus, id est, tributa, honorem, & obedientiam in rebus, & negotijs sæculi: sic etiam optamus, vt quæ Dei sunt, Deo reddantur. inter quæ primo loco ponenda est fidei Catholicæ integra inuiolataque professio, & ad Christi Vicarium fidelis, & pura obedientia. Quòd autem Auctor Apologiæ subiungit, secundum Theologiam non repugnare fidei, & animarum saluti, si ciuilis obedien-

Regnũ Christi non fuit ex hoc mundo, tamen in hoc mundo fuit, & est.

dientia, ciuili Magiſtratui deferatur, verum eſt: ſed falſum omnino eſt quod ſequitur, in Breui Apoſtolico contrarium contineri. Debuiſſet omnino iſte Auctor, qui toties hoc repetit, vel vno in loco annotare verba illa Breuis, vbi dicatur, ciuilem obedientiam ciuili Magiſtratui exhibere, rem eſſe fidei Catholicæ, ſalutique contrariam. ſed neque annotauit, neque annotare potuit, niſi verba Breuis corrumpere, & ſua verba pro verbis Breuis ſubſtituere voluiſſet.

Deniquepag. 28. poſt nugas, & conuicia, quæ libenter omittimus, vt quæ graui Theologo, qualem ſe Auctor Apologiæ iactat, indigniſſima ſunt, concludit hoc dilemmate: *Aut licet Principi obtemperare in temporalibus, aut non. ſi licet, quod nemini dubium eſſe poteſt, cur tam iniquus eſt, & crudelis in Catholicos ſuos, vt imperet ijs, ne legitimo Regis ſui mandato obtemperent? ſi non licet, cur rationem non reddit, cauſam non exprimit, vnde id prohibet?* ſed facilis eſt reſponſio. Admitto enim licere ſubditis Principi ſuo obtemperare in temporalibus, modò quæ Princeps iubet, non ſint contraria Deo, qui eſt Rex magnus ſuper omnes Principes: ſed nego Pontificem ſummum, tam fuiſſe iniquum, & crudelem in Catholicos, vt eis imperaret, ne legiti-

Inſulſum dilemma Apologiæ.

gitimo Regis sui mandato obtemperarent. neque enim Iuramentum propositum suscipere, legitimum mandatum, dici vllo colore potest, cùm eo Iuramento cogantur Catholici fidem Catholicam abnegare, vt supra demonstratum est. Ex quo etiam manifestè refellitur, quod Auctor subiungit de exhortatione ad Martyrium subeundum. Contendit enim Auctor pag. 29. exhortationem illam solido fundamento carere, cùm possit Catholicus, & Religionem Romanam ardenter profiteri, quod Papa iubet, & simul ciuilem obedientiam Principi suo præstare, quod Rex iubet. Iam enim non semel demonstrauimus Regem ciuili obedientia non esse contentum; sed id pręcipuè in votis habere, vt à Catholica fide Catholicos auertat, & ex Catholicis hæreticos faciat. nam Iuramentum, quod Fidelitatis appellat, præparatio & dispositio est ad Iuramentum de Primatu Regis in spiritualibus. Et ea fortè causa est, cur Archipresbyterum è carcere non dimittat, quamuis primum Iuramentum pręstiterit, quia sperat eundem ad alterum Iuramentum tædio carceris, & ærumnarum, se posse perducere: quod Iuramentum non rectè & obscurè, sed apertè & manifestè nouam hęresim de Primatu Regio, in rebus etiam sacris, & spiritualibus continet.

Iuram. Angliæ abnegationem continet fidei Catholicæ.

Postre-

Postremò, Apologiæ Auctor pag. 30. & 31. fingit Pontificem Maximum ex falsis rumoribus de nimia Regis seueritate in Catholicos, permotum fuisse ad hoc Breue tam temerè conscribendum. quod idem dicit accidisse Pio V. quando sententiam excommunicationis in Reginam Elizabetham tulit: & Clementi VIII. quando paulò ante obitum Elizabethæ duo Breuia in Angliam misit, quibus tum Regem præsentem, tum alium quemcumque à Regno exclusit, qui Religionem Catholicam non profiteretur. quæ duo Breuia contraria esse dicit fidei sæpius datæ, & varijs protestationibus, quibus operam suam obtulit, omniaque officia pollicitus est, quę conducere possent ad hunc ipsum Regem in solio collocandum. Itaque Auctor huius Apologiæ paucis verbis tres summos Pontifices, Paulum V. & Pium V. leuitatis & temeritatis, Clementem VIII. non solùm temeritatis, sed etiam perfidiæ reprehendit. At ipsa rei veritas simpliciter exposita, nullo nostro labore addito, & sine vlla arte Rhetorica, Auctorem Apologiæ falsitatis, vanitatisque conuincet. Paulus enim V. non ex incertis rumoribus adductus est ad Breue scribēdum, sed ex notissima & grauissima persequutione, quam Edicta publicata testantur, & ex ipsa Iu-

Refelluntur variæ calumniæ.

ramenti formula ad nos transmissa. Itaque non erat opus, vt Auctor luderet in nomine Babylonis, & septicollis Vrbis, ad quam vndique rumores, & nuncij deferuntur; neque, vt probaret ex Patrum testimonijs, de Roma intelligi, quæ sanctus Petrus de Babylone scripsit in priore epistol. cap. 5. Fatemur enim Romam non solum in epistola sancti Petri, sed etiam in Apocalypsi sancti Ioannis per Babylonem significari; sed Romam Ethnicam, non Romam Christianam, & illam, quæ ebria erat de sanguine Martyrum Iesu: non illam, quæ Iesum Filium Dei, & Martyres eius honorat. denique illam, quæ habebat in fronte inscriptam blasphemiam; non illam, quæ, vt scribit sanctus Hieronymus lib. 2. in Iouinianum, scriptam in fronte blasphemiam, Christi confessione deleuit. Pius etiam V. non vanis quorundam delationibus temerè abreptus est ad excommunicandam Reginam, sed ex notis & publicis eius criminibus; ac præsertim quòd instar Apostatæ Iuliani, ex ficta Catholica, manifesta hæretica, & iurata Catholicorum hostis euaserit. Denique Clemens VIII. duo Breuia anno 1600. tribus annis ante obitum Reginæ ad Catholicos misit. vnum ad Clerum, alterum ad populum: quibus Breuibus non,

Roma Ethnica, non Christiana dicta est Babylon in sacris literis.

Quorsum Clem. VIII. duo Breuia miserit in Angliam.

non, vt iſte mentitur, Iacobum tunc Scotiæ Regem à ſolio excluſit, ſed conſilium dedit quale dare decebat ſummum Pontificem, videlicet, vt Catholici operam darent, quantum in ipſis eſt, vt Rex ad Religionem Catholicam bene affectus eligeretur. Habemus enim exemplaria Breuium illorum in manibus, & ijs diligenter inſpectis, nuſquam inuenimus nomen Iacobi Regis, aut alterius particularis perſonæ; ſed ſolùm generatim, vt diximus, cohortationem ad Regem orthodoxum, & pium conſtituendum. Quibus verbis non ſolùm Iacobus Scotiæ Rex non excludebatur, ſed includebatur potiùs; quoniam Miniſtri eius maximam ſpem fecerant, eum non abhorrere à fide Catholica ſuſcipienda; præſertim cùm Rex ipſe ad Pontificem ipſum, nec non ad Cardinales Aldobrandinum, & Bellarminum literas ſcripſiſſet plenas humanitatis, quibus præter cætera petebat, vt aliquis è gente Scotorum Cardinalis S.R.E. crearetur, vt haberet Romæ, per quem facilius & tutius cum Pontifice negotia ſua tractaret. Quare Pontifex non perfidiæ accuſari, ſed ſpe ſua fruſtratus dici meritò potuit. Ad extremum addit auctor Apologiæ, non defuiſſe in Anglia, qui Breue hoc, fictitium & in odium Papæ compoſitum, & diſſe-

Iacobus Rex ſignificauit ſe non abhorrere à fide Catholica.

minatum fuisse suspicarentur; *Quòd viderent illud tam longè ab omni Theologiæ ratione, prudentia, politica, sensu denique communi abhorrere perspicerent. sed Pontificem maluisse altero Breui fidem prioris confirmare, vt culpam suam sciens, prudensque geminaret.* Nos verò non ignoramus fuisse in Anglia, qui primum illud Breue confictum existimauerint. Sed id non accidit ex eo, quòd à Theologia, vel prudentia abhorrere videretur; sed ex eo, quòd nonnulli cuperent hac fraude Catholicis imponere, atque efficere, vt Iuramentum propositum suscipere non dubitarent. Qua fraude comperta, summus Pontifex alio Breui, fidem priori facere voluit, ne pharmacum spirituale per hanc Dæmonis artem, inutile redderetur. quo facto, non culpam geminauit, sed fraudem detexit, tenebras dissipauit, & veritati, ac sinceritati aditum patefecit.

Cur Paul. V. secundum Breue ad Anglos scripserit.

Secundum Breue.

Dilecti filij Salutem, & Apostolicam Benedictionem. Renuntiatum est nobis, reperiri nonnullos apud vos, qui, cùm satis declarauerimus per literas nostras anno superiore x. Kalend. Octobr. in forma Bre-

ma Breuis datas, vos tuta conſcientia præſtare non poſſe Iuramentum, quod à vobis tunc exigebatur; & præterea ſtrictè præceperimus, ne vllo modo illud præſtaretis: nunc dicere audent huiuſmodi literas de prohibitione Iuramenti, non ex animi noſtri ſententia, noſtraque propria voluntate ſcriptas fuiſſe, ſed potius aliorum intuitu, atque induſtria. eaque de cauſa ijdem perſuadere nituntur, mandata noſtra dictis literis non eſſe attendenda. Perturbauit ſanè nos hic nuncius, eoque magis, quia experti obedientiam veſtram (filij noſtri vnicè dilecti) qui, vt huic ſanctæ Sedi obediretis, opes, facultates, dignitatem, libertatem, vitam denique ipſam, piè ac generosè nihili feciſtis; numquam ſuſpicati eſſemus, potuiſſe vocari apud vos in dubium, fidem literarum noſtrarum Apoſtolicarum, vt hoc prætextu vos ex mandatis noſtris eximeretis. Verùm agnoſcimus verſutiem atque fraudem aduerſarij humanæ ſalutis, eique potius, quàm

veſtræ

vestræ voluntati tribuimus hanc renitentiam. Ea propter iterum ad vos scribere decreuimus, ac denuo vobis significare, literas nostras Apostolicas, anno preterito x. Kalend. Octob. datas de prohibitione Iuramenti, non solum motu proprio, & ex certa nostra scientia; verùm etiam post longam, & grauem deliberationem de omnibus, quæ in illis continentur adhibitam, fuisse scriptas, & ob id teneri vos, illas omnino obseruare, omni interpretatione secus suadente reiecta. Hæc autem est mera, pura, integraque voluntas nostra, qui de vestra salute solliciti, semper cogitamus ea, quæ magis vobis expediunt. & vt cogitationes, & consilia nostra illuminet is, à quo Christiano gregi custodiendo nostra fuit præposita humilitas, indesinenter oramus. quem etiam iugiter precamur, vt in vobis filijs nostris summopere dilectis, fidem, constantiam, mutuamque inter vos charitatem, & pacem augeat. Quibus omnibus cum omni

chari-

charitatis affectu, peramanter benedicimus. Datum Romæ apud sanctum Marcum, sub annulo piscatoris decimo Kalend. Octob. M.DC. VII. Pontificatus nostri anno tertio.

HActenus respondimus ad ea, quæ aduersus primum Breue Auctor Apologiæ scribenda esse putauit. Nunc, vt ipse à secundo Breui vna ferè pagella se expediuit; sic & nos eius cauillationes pari breuitate reijciemus. Quoniam igitur summus Pontifex versutiæ Diaboli tribuit falsos illos rumores de conficto Breui: sic ipse Auctor Apologię versutiæ eiusdem Diaboli tribuit hoc secundum Breue. Scribit enim, Diabolum non potuisse tantùm nocere Catholicis, aliqua alia fraude, etiam si mille annos in hoc opus incubuisset; quàm fecit hoc vno Breui. & rationem reddit, quoniam oportebit eos qui Iuramentum susceperunt, nunc illud abiurare; quod maius est malum, quàm si antea non iurassent. antea siquidem si iurare noluissent, excusari poterant ob scrupulos aliquos mentis, ex particulis Iuramenti obortos: at nunc nullam habent excusationem, si abiurent fidelitatem, quam Regi suo bis iurarunt: semel, cùm primùm

mùm nati ſunt, tacito quodam, & congenito Iuramento; deinde cùm verbis conceptis primùm illud Iuramentum confirmarunt.

Ad hæc reſpondemus, non eſſe malum abiurare, quod malè iuratum eſt. Sic enim habet regula ab omnibus approbata: In malè promiſſis reſcinde fidem. ſed dicet Aduerſarius, non poteſt eſſe malum Iuramentum, quod eſt naturale, & congenitum ab ipſo ortu, vel huius naturalis, & congeniti confirmatio & expreſſio. Reſpondeo, Iuramentum quod dicitur congenitum, ſi quod eſt, non eſſe aliud, niſi ſimplicem obligationem ad obediendum ſuperiori, ſub quo quis naſcitur, in rebus licitis atque honeſtis. Neque intelligi vel etiam fingi poteſt, quomodo in ipſo ortu homo naturaliter obligetur ad negandam ſummi Pontificis poteſtatem: proinde Iuramentum ſecundum, quod hanc abnegationem continet, non poteſt rectè dici confirmatio, vel expreſſio Iuramenti prioris. Præterea, quemadmodum in ortu naturali videtur poſſe intelligi Iuramentum tacitum, & congenitum ad obediendum Principi politico: ſic etiam in ortu ſupernaturali, quem habemus ex baptiſmo, intelligi debet Iuramentum tacitum, & congenitum ad obediendum Principi ſpiri-

Iniqua Iuramenta non obligare.

ſpirituali, qui eſt Chriſti Vicarius: ac per hoc non licet vllo modo poſtea Iuramentum ſuſcipere, quo abiurari videatur Iuramentum præſtitum in baptiſmo. Ac de his hactenus.

Epiſtola Cardinalis Bellarmini ad Archipreſbyterum Angliæ.

Cõtinet exhortationẽ vt Archipreſbyter, qui Iuramentũ acceperat, reſipiſcat.

VENERABILIS in Chriſto domine Frater. Anni ſunt ferè quadraginta, quòd inuicem non viderimus. Sed ego tamen veteris noſtræ conſuetudinis numquam oblitus ſum; teque in vinea Domini ſtrenuè laborantem, quando aliter non potui, orationibus Deo commendare non deſtiti. me quoque in tua memoria toto hoc tempore vixiſſe, & in tuis orationibus ad altare Domini locum aliquem habuiſſe non dubito. Ita igitur ad hoc vſque tempus, non verbis aut literis, ſed opere & veritate, vt ſanctus Ioannes loquitur, alter in alterius dilectione permanſimus. ſed

hoc

hoc silentium rumpere coëgit nuncius, qui diebus istis de tuis vinculis & carcere ad nos venit. qui quidem nuncius, etsi tristis videri poterat, ob iacturam pastoralis tuæ sollicitudinis, quam Ecclesia ista fecit: tamen lætus quoque videbatur, quoniam ad Martyrij gloriam, quo dono Dei nullum est felicius, propinquabas. vt qui tot annis gregem tuum verbis & doctrina pauisses, nunc exemplo patientiæ gloriosius pasceres. Verum hanc lætitiam non mediocriter interturbauit, ac ferè corrupit tristis alius nuncius, qui de constantia tua in recusando illicito Iuramento, ab aduersarijs tentata, fortè etiam labefactata, & prostrata successit. Neque enim (frater charissime) Iuramentum illud ideo licitum esse potuit, quod aliquo modo temperatum, & modificatum offerebatur. Scis enim huiusmodi modificationes nihil esse aliud, quàm Satanæ dolos atque versutias, vt fides Catholica de Primatu Sedis Apostolicæ, vel apertè, vel obscu-

obſcurè petatur. pro qua fide tot inclyti Martyres, in iſta ipſa Anglia ad ſanguinem vſque pugnarunt. Certè enim quibuſcumque verbis Iuramentum ab aduerſarijs fidei concipiatur in Regno iſto, eò tendit, vt auctoritas capitis Eccleſiæ à ſucceſſore ſancti Petri, ad ſucceſſorem Henrici octaui in Anglia transferatur. Quod enim obtenditur de periculo vitæ Regis, ſi ſummus Pontifex eam in Anglia poteſtatem habeat, quam in omnibus alijs Chriſtianis Regnis habet, inane prorſus eſſe, omnes, qui ſunt aliqua prudentia præditi, facilè vident. Neque enim auditum eſt vnquam ab initio naſcentis Eccleſiæ, vſque ad hæc noſtra tempora, quod vllus Pontifex Maximus Principem vllum, quamuis hæreticum, quamuis ethnicum, quamuis perſequutorem, cædi mandauerit, aut cædem fortè ab aliquo patratam probauerit. Et cur quæſo vnus Rex Angliæ timet, quod ex tot Chriſtianis Principibus nullus timet, nullus ti-

muit? sed vt dixi, vani isti prætextus decipulæ sunt, & stratagemata Satanæ, qualia non pauca in historijs veterum temporum inueniuntur; quæ facilè referre possem, si, non epistolam, sed librum integrum scribendum suscepissem. Vnum tantùm, exempli gratia, ad memoriam tibi reuocabo. Scribit sanctus Gregorius Nazianzenus in prima oratione in Iulianum Imperatorem, illum, vt simplicibus Christianis imponeret, in imaginibus Imperatorijs, quas Romani ciuili quodam genere honoris, pro more adorabant, imagines Deorum falsorum admiscuisse, vt nemo posset Imperatoris imaginem adorare, quin simul Deorum simulachris cultum adhiberet. hinc nimirum fiebat, vt plurimi deciperentur: & si qui fortè fraudem subodorati Imperatoris imaginem venerari recusarent, ij grauissimè punirentur, vt qui Cæsarem in sua imagine contempsissent. tale aliquid in Iuramento vobis oblato, mihi videre videor, quod

tà fraude compositum est, vt nemo possit proditionem in Regem detestari, ciuilemque subiectionem profiteri, quin Primatum Sedis Apostolicæ perfidè abnegare cogatur. sed Christi serui, ac præsertim primarij Domini Sacerdotes, vbi periculum fidei subesse possit, tantùm abesse debent à susceptione illiciti Iuramenti, vt ab omni etiam suspicione simulationis prestiti Iuramenti cauere debeant, ne fidelibus populis vllum preuaricationis exemplum reliquisse videantur. Quod egregiè præstitit insignis ille Eleazarus, qui neque porcinas carnes comedere, neque simulare comedisse voluit, quamuis grauissima tormenta sibi cerneret imminere; ne, vt ipse ait, in 2. lib. Machabæorum, multi iuuenum per eam simulationem, ad legis præuaricationem animarentur. Neque minus fortiter Magnus Basilius, & exemplo ad res nostras magis accommodato, cum Valente Imperatore se gessit. nam vt in historia scribit Theodoretus,

cùm Præfectus Imperatoris hæretici hortaretur sanctum Basilium, vt non vellet propter paruam dogmatum subtilitatem Imperatori resistere: respondit vir ille sanctissimus, & prudentissimus, Non esse ferendum, vt de diuinis dogmatibus, vel vna syllaba corrumpatur, sed potiùs pro eorum defensione, omne genus supplicij amplectendum. Equidem arbitror non deesse apud vos, qui dogmatum subtilitatem esse dicant, quæ in Iuramento Catholicis hominibus proposito continentur, & non esse propter rem tam paruam Regis Imperio reluctandum. Sed non deerunt etiam viri Sancti, ac Magno Basilio similes, qui palàm affirmabunt, non esse de diuinis dogmatibus vel minimam aliquam syllabam corrumpendam, etiam si tormenta, & mors ipsa toleranda proponantur. Inter hos vnum, vel potiùs horum Principem, atque antesignanum te esse par est. Et quamuis, vel inopinata comprehensio, vel acerbitas

perse-

perſequutionis, vel ſenectutis imbecillitas, vel quid aliud in cauſa fuerit, vt conſtantia titubauerit; confidimus tamen de Domini pietate; & de diuturna tua virtute, fore, vt qui ſancti Petri, & ſancti Marcellini caſum aliqua ex parte imitatus videris, eorundem fortitudinem in reparandis viribus, & veritate aſſerenda feliciter imiteris. Nam ſi rem totam diligenter apud te cogitare volueris, videbis profectò non eſſe rem paruam, quæ ob Iuramentum iſtud in diſcrimen adducitur, ſed vnum ex præcipuis fidei noſtræ capitibus, ac Religionis Catholicæ fundamentis. Audi enim quid Apoſtolus veſter Magnus Gregorius in epiſtola 2. libri 11. ſcribat: *Apoſtolicæ Sedis reuerentia nullius præſumptione turbetur. tunc enim ſtatus membrorum integer perſeuerat, ſi caput fidei nulla pulſetur iniuria.* Itaque ſancto Gregorio teſte, cùm de Primatu Sedis Apoſtolicæ vel turbando, vel minuendo, vel tollendo

 ſatagi-

satagitur, de ipso capite fidei amputando, ac de totius corporis, omniumque membrorum statu dissipando satagitur. Quod idem sanctus Leo confirmat serm. 3. de assumptione sua ad Pontificatum, cum ait: Specialis cura Petri à Domino suscipitur, & pro fide Petri propriè supplicatur, tamquam aliorum status certior sit futurus, si mens Principis victa non fuerit. Ex quo idem ipse in Epistola ad Episcopos Viennensis prouinciæ affirmare non dubitat, Necesse esse exortem illum mysterij esse diuini, qui ausus fuerit à Petri soliditate recedere. qui rursum ait: Quisquis huic Sedi Principatum existimat esse denegandum, illius quidem nullo modo potest minuere dignitatem, sed inflatus spiritu superbiæ suæ, semetipsum in inferna demergit. Atque hæc quidem, & alia eiusdem generis multa tibi notissima esse certò scio, qui præter cæteros libros, visibilem Monarchiam Sanderi tui, scriptoris diligentissimi, & de Ec-

clesia

clesia Anglicana optimè meriti sæpe legisti: quique ignorare non potes sanctissimos Viros, eosdemque doctissimos Ioannem Roffensem, & Thomam Morum, pro hoc vno grauissimo dogmate duces ad Martyrium plurimis alijs, cum ingenti Anglicæ nationis gloria, nostra memoria fuisse. sed in memoriam tibi reuocare volui, vt colligas te, & magnitudinem rei considerans, non tuo iudicio nimiùm fidas, neque plus sapias, quàm oportet sapere. & si fortè lapsus tuus non ex inconsideratione, sed ex infirmitate humana, ex metu carceris, & suppliciorum profectus est; non anteponas libertatem temporalem libertati gloriæ filiorum Dei: neque ob momentaneam, & leuem tribulationem fugiendam, amittere velis æternum gloriæ pondus, quod ipsa tribulatio operatur in te. Bonũ certamẽ diu certasti, cursum fermè cõsummasti, fidem tot annis seruasti. noli igitur tantorum laborum præmia tam facilè perdere. noli Coro-

na iustitiæ, quæ tibi iamdudum paratur, te ipse priuare. noli tot fratrum & filiorum tuorum vultus confundere. In te sunt hoc tempore coniecti oculi totius Ecclesiæ, quin etiam spectaculum factus es mundo, angelis, & hominibus. noli in extremo actu ita tegerere, vt & tuis luctum, & gaudium hostibus relinquas. sed contra potius, quod omnino speramus, & pro quo ad Deum nostrum assiduè preces fundimus, vexillum fidei gloriosè erigas, & quam contristaueras, lætam facias Ecclesiam: nec iam solùm veniam merearis à Domino, sed coronam. Vale, viriliter age, & confortetur cor tuum. Romæ die 28. Septembris, anno 1607.

Responsio ad ea quæ obijciuntur contra Epistolam Cardinalis Bellarmini.

NVNC ad ea veniamus, quæ Auctori Apologiæ aduersus Cardinalem Bellar-

Bellarminum scribere placuit. & quamuis Auctor eundem Bellarminum magnis laudibus efferat, & magnis conuicijs oneret, vt impleat illud sancti Iacobi, Ex ipso ore benedictio, & maledictio procedit: ipse tamen, nec laudes in se agnoscit, neque conuicijs multum mouetur. Ideo ijs pretermissis, illa solùm persequemur, quæ veritati dogmatum Catholicorum, & sinceritati fidei præiudicare possunt. Igitur pag. 47. 48. & 49. scribit, Bellarminum aberrasse à statu causæ, & cùm formulam Iuramenti fidelitatis refutare vellet: tamen totum esse in refutando Iuramento de Primatu Regis in spiritualibus. Atque, vt sciamus quid intersit inter hæc duo Iuramenta, adscribit hoc loco formulã Iuramenti de Primatu. nam formula Iuramenti fidelitatis in ipso Breui Pontificis suprascripto continetur. Ad hoc respondemus, Bellarminum non aberrasse à statu causæ, sed hæreticorum fraudes detexisse. Vidit enim Iuramentum secundum proponi, quasi simplicis fidelitatis, ciuilisque obedientiæ Iuramentum esset, quo nomine in hac ipsa Apologia frequentissimè appellatur. nam in hoc ipso loco, in quo nunc versamur, videlicet pag. 49. sic ait. *Nouissimum hoc Iuramentum ciuilem tantummodo obedientiam attingit subditorum erga Principem,*

 pem,

pem in causis merè temporalibus. At id falsum esse, solumque ad tegendas insidias dici, Iuramenti formula per se clamat. Coguntur enim Catholici iurare, nō solum quid subditi debeant præstare erga Regem; sed etiam quid possit, vel non possit summus Ecclesiæ Pontifex. Hæc igitur causa est, cur Bellarminus in Epistola sua dixerit, hoc Iuramento, quantumuis temperato, & modificato, fidem Catholicam de Primatu Sedis Apostolicæ peti. sed de hac re initio responsionis satis multa dicta sunt.

Iuram. ab Apologia auctore in 14. propositiones malè diuisum.

Pergit deinde Auctor pag. 51. & 52. exponit quatuordecim propositiones, quas dicit necesse esse, vt illi concedant, qui Iuramentum propositum præstare recusant. Sed ex his ipsis propositionibus apertissimè demonstratur, eo Iuramento, non ciuilem tantùm obedientiam in rebus merè temporalibus attingi, vt paulò ante Auctor Apologiæ dixit: sed attingi potestatem, & auctoritatem sacrosanctam Vicarij Christi. Nam ex quatuordecim propositionibus plurimæ sunt de potestate Papæ. Falsum autem est, eos, qui Iuramentum recusant, non posse non concedere has quatuordecim propositiones, quæ cōtrariæ sunt omnibus partibus Iuramenti. Nam ex communi sententia, Bonum ex integra causa constituitur, malum autem

ex

ex ſingulis defectibus. Quare, vt Iuramentum prohibeatur, vel recuſetur, non eſt neceſſariũ, vt omnes & ſingulæ partes eius ſint malæ: ſatis autem eſt ſi vel vna ſit mala. Contra autem, vt Iuramentum ſuſcipiatur, oportet, vt nullo vitio maculetur, & in omnibus & ſingulis partibus iuſtũ & licitũ reperiatur. Potuit igitur ſummus Põtifex Iuramentu hoc damnare, & poſſunt, ac debent Catholici hoc idem Iuram. meritò recuſare; etiamſi aliqua eius ſententia vera ſit aut iuſta. neque tenentur omnes quatuordecim propoſitiones, vt veras, aut iuſtas admittere.

Sed mirum eſt, qua fronte Auctor Apologiæ ſubiungat *Hæ veræ ſunt partes, hæc naturalia membra huius Iuramenti corporis, quibus omnibus negatiuis affirmatiuæ partes oppoſitæ, neq; Pontificis Primatum in cauſis ſpiritualibus vllatenus attingunt, neq; vnquam cõcluſa, aut definita ſunt in vllo Concilio generali penitus exacto, ad Põtificis auctoritatem pertinere; & ipſi dènique eorum Doctores Scholaſtici, inexplicabili quodam litigio, de ijs inuicem diſſident in hunc diem*. Nam, vt paulò ante monui, & ipſæ propoſitiones clamant; ex quatuordecim, vndecim ſunt, quæ Primatum Pontificis in cauſis ſpiritualibus attingunt. cauſa enim vtique ſpiritualis eſt, An Princeps hæreticus à Pontifice excom-

excommunicari, &, An populi Catholici propter periculum hæresis ab obedientia Principis hæretici absolui possint. Neque de hac re vllæ sunt inter Doctores Scholasticos controuersiæ: alioqui proferat aduersarius vel vnum Catholicum Auctorem, qui scribat, non licere summo Pontifici Regem vel Principem hæreticum excommunicare, & populum Catholicum ab eius obedientia liberare. Porrò in Concilijs generalibus, non vno, sed multis conclusum, ac definitum est, summum Pontificem esse Vicarium Christi, caput Ecclesiæ, Rectorem & Pastorem omnium Christianorum. ex quibus manifestè sequitur, vt omnes Christianos, etiam si Reges, vel Principes sint, errantes dirigere & corrigere possit. Vide Concilium Lateranense sub Innocentio III. cap. 5. Lugdunense sub Gregorio X. vnde extat caput, Vnde periculum. de elect. in 6. Lugdunense sub Innocentio IV. vnde extat cap. 1. De homicidio in 6. Viennense sub Clemente V. vnde extat Clementina prima de summa Trinitat. & fid. Cathol. Constantiense sess. 8. & 15. & Lateranense sub Leone X. sess. 11. In Concilio autem Lateranensi sub Innocentio III. quod fuit omnium maximum, & celeberrimum, præter locum citatum, habetur capite tertio,

Papa Reges hæreticos excommunicare potest, & eximere populos ab eorum obedientia.

tio, Dominos temporales monendos esse, vt ditiones suas purgent, puniendo hæreticos ab Ecclesia damnatos: quod si facere neglexerint, excommunicentur: & si excommunicati adhuc parere recusent, significetur id summo Pontifici, qui subditos eorum ab obedientia liberabit, & terras eorum alijs inuadendas concedet. Sed aduersarius notat ad marginem, Videndum esse Platinam in vita Innocentij III. quod attinet ad hoc Lateranense Concilium. Siquidem Platina indicare videtur, nihil certi in hoc Concilio post longas disputationes concludi potuisse. Cæterum Platina loquitur solùm de recuperanda Terra promissionis, quam Saraceni occupauerant. De hoc enim articulo, cùm multa inter Patres, & Oratores Regum disputata fuissent, nihil certi definiri potuit. Sed quoniam aduersarius ad Platinam nos remisit, non erit ab re annotare, Platinam esse, qui loco ab aduersario allegato refert, Ioannem Regem Anglorum ipsam Angliam, & Hyberniam summo Pontifici subiecisse, ac tributariam esse voluisse. Et à Pontifice Innocentio viro sancto, Othonem Imperatorem excommunicatum, atque Imperio iustissimè priuatum fuisse. Pergat igitur aduersarius, & similes Auctores ad nos conuincendos frequenter adducat.

Per-

Obiectio ex Cōcilijs pro Iuramento Regis Angliæ.

Pergit Auctor pag. 54. 55. 56. & 57. ac docet, Iuramentum à Rege Iacobo propositum, nihil noui continere, sed ante mille annos fuisse in Concilijs vsu receptum, & approbatum. Recitat enim hæc verba Cōcilij Toletani quarti, can. 74. Audi sententiam nostram. Quicunque ex vobis, vel totius Hispaniæ populis, qualibet cōiuratione, vel studio, Sacramentum fidei suæ, quod pro conseruatione Patriæ, vel Regiæ salutis pollicitus est, temerauerit, aut nece Regem attrectauerit, aut potestate Regni exuerit, aut præsumptione Tyrannica Regni fastigium vsurpauerit; anathema sit in conspectu Dei Patris, & Sanctorum Angelorum, atque ab Ecclesia Catholica, quam periurio prophanauerit, efficiatur extraneus, & ab omni cœtu Christianorum alienus, cum omnibus impietatis suæ socijs. quia oportet, vt vna pœna teneat obnoxios, quos similis error inuenerit implicatos. In eamdem sententiam allegat Concilium Toletanum, quintum, sextum, & decimum; ac denique addit Concilium Aquisgranense can. 12. cuius hæc sunt verba: Si quisquam Episcoporū, aut quilibet sequentis ordinis Ecclesiastici, qualibet suasione, à Domino, & Orthodoxo Ludouico Imperatore defecerit, aut etiam Sacramētum fidelitatis illi promissum

missum violauerit, vt eis contrarijs malè-uola intentione se copulauerit; gradū prōprium Canonica atque Synodali sententia amittat.

Ad hæc loca nos respondemus, in his Cōcilijs approbari Iuramētum fidelitatis erga Principes Catholicos & Orthodoxos, quod iustissimum esse nemo negare potest. Nos autem repræhendimus Iuramētum, quod à Catholicis, & orthodoxis extorquere conatur Rex ab Ecclesia alienus, & qui à vera, & antiqua Religione, ad nouas hæreses subditos pertrahere satagit. Deinde, in duobus Conciliis allegatis, non agitur de nouo, & illicito Iuramēto suscipiendo, sed de Iuramento iusto & legitimo non violando: nos autem Iuramentum uouum, & illicitum detestamur. Præterea in iuramentis, quæ in Concilijs veteribus approbantur, non præscribitur, vt summo Pontifici Regem propter hæresim excommunicanti, non obediatur: neque aliquid aliud additur, quod potestatem Christi Vicarij vllo modo attingat. Proinde nulla caussa est, cur Iuramenta illa cum sanctis illis Patribus non veneremur. at iuramentum de quo agimus maxima ex parte consumitur in abneganda Pontificia potestate, eaq; de caussa illicitum & iniustum, & nullo modo à

Concilia nō loquūtur de Iuramento, quale est Anglicanū.

dò à Catholicis viris ſuſcipi poſſe decernimus. Denique, ſi Princeps aliquis Catholicus proditionem, aut rebellionem fortè timeat, & ab Epiſcoporum Concilio, vel ab ipſo ſummo Pontifice petat, vt ſub excommunicationis pœna, ipſo facto, incurrenda, præcipiat, vt nemo Iuramentum Principi præſtitum violare, aut aduerſus eundem Principem coniurare, aut hoſtes vel rebelles ipſius iuuare præſumat; petitionem iuſtiſſimam, & omnino admittendam eſſe dicemus. Addo etiam, ſi Rex ipſe Iacobus intra hos limites Iuramentum à ſe propoſitum concluſiſſet, vt nullam excommunicationis Pontificiæ mentionem faceret, neque poteſtatem eiuſdem Pontificis vllo modo attingeret; ſed ſolùm contra proditores & ſicarios, aut Regni ſui inuaſores Iuramenti verba dirigeret: eiuſmodi Iuramentum Sedes Apoſtolica non improbaſſet, neque prohibuiſſet. Quare perſpicuum eſt, à ſummo Pontifice non interdici, aut reprehendi Iuramenta fidelitatis, qualia in veteribus Conciliis laudata cognoſcimus; ſed nouas Iuramenti formulas, quæ ſic fidelitatem requirant, vt perfidiæ notam adiunctam habeant.

Pag. 58. occaſione accepta ex neceſſitudine, quam cum Archipresbytero ſibi interceſ-

terceßiſſe initio Epiſtolæ Bellarminus narrat; digreditur Auctor Apologiæ ad calumnias, atque inter alias, illam profert in medium, quòd Bellarminus conſcius vel auctor fuit proditionum aduerſus Reginam Elizabetham. id autem probat, quia Campianus, & Hartus in colloquio in Turri Londinenſi habito, Robertum Bellarminum prò vno ex præcipuis ſuis vel Auctoribus, vel oraculis celebrare non dubitauerint. Reſpondeo, quod res eſt. ſi Campianus & Hartus, Bellarminum prò vno ex ſuis vel auctoribus, vel oraculis præcipuis celebrare non dubitabant, id accipiendum eſſe de lectionibus eius Theologicis, & ijs præſertim quæ ad controuerſias hæreticorum pertinent, in quas fortè duo illi boni viri inciderant. nam, quo tempore Campianus, & Hartus in carcerem coniecti fuerunt, Bellarminus annos ſex Louanij, & alios item ſex Romæ publicè docuerat, eiuſque lectiones à ſcholaſticis deſcriptę circumferebantur. Neque verò Bellarminum puderet, aut pœniteret, ſi Campiani illi familiaritas contigiſſet. Scit enim Campianum contra hæreticam impietatem ſolùm conſpiráſſe, diuinæ gloriæ amplificandæ, & ciuium ſuorum ſalutis procurandæ cauſa in Angliam eſſe profectum; & mortem eius pro Religione piè

Calumnia in Cardin. Bellarm. è proditionis participatione.

susceptam, pretiosam in conspectu Domini esse non dubitat. Sed bene habet, quòd collatio inter Hartum, & Ioannem Reginaldum habita typis postea excusa fuit, & in ea nihil habetur, nisi quòd Hartus inter disputandum de controuersijs fidei, Bellarmini lectiones Louanij, Romæque habitas allegabat.

Catholici conscientia causa in Anglia plectuntur.

Pagin. 61. post varias nugas atque calumnias, quas Auctori Apologiæ effutire placuit, splendidum mendacium adiungit, dicens: *Regi nostro nunquam in mentem venit, aliquid in Blakuellum statuere, vt nec in alium quemquam conscientiæ causa hactenus fecit.* hæc ille. Quorsum igitur tot mulctæ pecuniariæ in recusantes adire templa hæreticorum? quorsum tot carceres recusantium pleni? quorsum tot Sacerdotes in exilium acti? quorsum ipse Blakuellus tam longo carcere maceratur, cùm & Iuramentum susceperit, & coniurationis reus nunquam sit habitus; neque aliud ei obijci possit, nisi quòd Sacerdotis Catholici functiones in Anglia exercuerit? cur iam non pauci suspendio suffocati, & in partes dissecti sunt, nisi quia conscientiæ causa Iuramentum suscipere noluerunt? cur denique, vt multa præteream, Henricus Garnettus, vir doctrina omnis generis, & vitæ sanctitate incomparabilis, vlti-

vltimo supplicio affectus est, nisi quia reuelare noluit, quod salua conscientia reuelare non poterat? sed plura de hoc sanctissimo Viro paulò infra dicemus. Admirabilis profectò impudentia est, ea mendacia literis mandare, quæ ab ipso vulgo palam cum irrisione refutantur.

Pag. 62. carpit Auctor Apologiæ quòd in Epistola Bellarmini dicitur, Neque Iuramentum illud ideo licitum esse potuit, quòd aliquo modo temperatum, & modificatum offerebatur: & fingit temperationem, & modificationem in eo positam esse, quòd Iuramentum æquis, & moderatis verbis optimè rei consentientibus, descriptum sit: atque ex hac expositione digreditur ad calumnias; sed Bellarminus Iuramentum hoc secundum, temperatum, & moderatum esse dixit, facta comparatione ad primum. Siquidem Iuramentum primum, quod in hac Apologia refertur pag. 49. satis rigidè Primatum Regium in spiritualibus asserit, & non minus rigidè Primatum Apostolicum abnegat; sed hoc secundum, temperatum & modificatum aptissimè ad decipiendum dici potest, quia non apertè Primatum Regium in spiritualibus introducit, aut Primatum Apostolicum reijcit; sed sub prætextu & colore fidelitatis, ad finem eundem tendit;

vt Primatus Apostolicus negetur, & Primatus Regius in spiritualibus constituatur. Atque hoc est, quod Satanæ fraudibus & stratagemati Bellarminus attribuit: quòd ideo apertissimè explicare volui, quia Auctor Apologiæ pag. 63. se diuinare non posse dicit, cur Satanæ versutias in eo Iuramento esse censuerit Bellarminus. Quod autem addit pag. 64. Non cælum à terra longius distare, quàm professio obedientiæ ciuilis erga ciuilem Regem distat ab ijs omnibus, quæ fidei Catholicæ, aut Primatui sancti Petri, quoquo modo sunt finitima; iam supra sæpius refutatum est, neque libet eadem tam sæpe repetere.

Iam verò pag. 65. valde molestè tulit Apologiæ Auctor verba illa Bellarmini: Certè enim quibuscunque verbis, Iuramentum ab aduersarijs fidei concipiatur in Regno isto, eò tendit, vt auctoritas capitis Ecclesiæ, à successore sancti Petri ad successorem Henrici octaui in Anglia transferatur.] ac primò ad inuidiam Pontifici Romano conflandam, dicit Regem suum non præsumpsisse vnquam nouum articulum fidei condere, aut de aliquo articulo fidei se iudicem constituere; sed omnibus articulis fidei se submisisse, non minori humilitate, & modestia, quàm

quem-

quemuis ex plebe totius Regni. deinde addit, Multò facilius posse Regem suum probare, se maioribus suis, tam quoad personam, quàm quoad virtutes successisse; quàm probare possit Papa se sancto Petro succedere, siue quoad personam, siue quoad doctrinam. Quod ad primum attinet, nos quoque negamus à summis Pontificibus nouos articulos fidei condi posse, si per articulos fidei intelligantur immediatę reuelationes Dei. Sic enim Ecclesia fundata dicitur supra fundamenta Apostolorum, & Prophetarum Ephes. 2. quoniam illis immediatè reuelata sunt mysteria nostræ fidei, illi verbum Dei literis mandauerunt, & voce etiam viua prædicauerunt, vt ab ipso Domino immediatè acceperunt. Si tamen per articulos fidei significentur quæcunque dogmata, quæ fide Catholica credi debent, siue sint conclusiones ex verbo Dei, atque ex primis articulis fidei deductæ, siue explicationes primariorum articulorum: tum verò non dubitamus à summis Pontificibus, coadiuuantibus Concilijs Episcoporum, multos articulos fidei conditos fuisse, quales articuli sunt definitiones generalium Conciliorum, Nicæni, Constantinopolitani, Ephesini, & aliorum. Sic etiam nos quoque negamus Pontificem Romanum, iu-

An Papa nouos fidei articulos condat, & quos.

dicem se articulorum fidei vnquam constituisse, in eum sensum, quem hæretici nobis obijciunt, quasi Pontifex Romanus iudicare præsumat, an articulus fidei accipiendus sit an non. Et scimus omnes Romanos Pontifices non minori humilitate, & modestia, iudicium suum subijcere solitos omnibus articulis fidei, atque vnumquemque ex plebe. Sed si iudicare de articulis fidei, sit, quando dubium est, an aliqua sententia ad fidem pertineat, vel non pertineat, discernere à qua parte sit veritas; tum omnino credimus summum Pontificem de articulis fidei iudicare. tollatur æquiuocatio, & omnis calumnia, inuidiaque cessabit. Quod autem attinet ad successionem, Romanum Pontificem sancto Petro in Apostolica dignitate, & potestate succedere, fide Catholica credimus, vbi nullus omnino hæsitandi relinquitur locus: Iacobum autem primum Henrico octauo succedere in Anglicani Regni possessione, non arbitror vllum esse tam impudentem, qui dicat fide Catholica esse tenendum, vt qui id negauerit, hæreticus haberi debeat. Quod si ita est, multò certiùs probatur S. Petro Papam Romanum succedere, quàm Henrico octauo Iacobum primum. *At*, inquit aduersarius, *si de successione Romani Pontificis in Cathedra B. Pe-*

Successio Pontificum in sede S. Petri certior successione Principum,

B. Petri nullus hæsitare potest; cur Bellarminus ipse lib. 2. de Rom. Pontifice cap. 12. & lib. 4. cap. 6. dicit id piè credi, & certitudine morali tantum concludi? Respondeo, hanc meram esse calumniam, & falsitatem. nam lib. 2. cap. 12. probat Bellarminus, fide Catholica esse tenendum, Romanum Pontificem S. Petro in supremo totius Ecclesiæ Primatu succedere; neque in toto illo cap. legitur illud piè credi, vel morali certitudine concludi. in lib. autem quarto cap. 6. non agitur de successione, sed de firmitate in fide; & asseritur piè credi, Pontificem etiam, vt personam particularem, hæreticum esse non posse, cùm in superioribus eius libri capitibus demonstratum esset, iudicium summi Pontificis ex Cathedra docentis Ecclesiam, nullo modo falsitati aut errori obnoxium esse posse. itaque Auctor Apologiæ mala fide nobiscum agit, vt lectoribus per fas, & nefas imponat.

Transit Auctor Apologiæ pag. 66. ad eam partem Epistolæ refellendam, in qua Bellarminus scripsit, Non esse auditum ab initio nascentis Ecclesiæ, vsque ad hæc nostra tempora, quòd vllus Pontifex Principem vllum, quamuis hæreticum, quamuis Ethnicum, quamuis persequutorem cædi mandauerit, aut cædem ab aliquo fortè patratam approbauerit. Id verò falsum

esse demonstrare contendit, ex eo, quòd satis constat à summo Pontifice multa bella Imperatoribus mota fuisse, in quibus si Imperatores victi fuissent, occidi etiam potuissent. Respondeo, Bellarminum non esse loquutum de cæde quæ in prælio accidere potuisset, sed de parricidio, quod per proditores, & sicarios patraretur. Quamquam bella Imperatorum aduersus Pontifices multa legantur; Pontificum aduersus Imperatores, nisi defensionis causa, vix in historijs vlla reperientur.

An summi Pontifices cædes Principũ mandauerint.

Addit Aduersarius, Henricum quintum Imperatorem à Pontifice reprehensum fuisse, quòd Henricum quartum Patrem sepeliuisset. Respondeo, nihil hoc ad rem facere. reprehendit enim Pontifex honorificam sepulturam Imperatoris in hæresi, & schismate, & excommunicatione defuncti, quem non gladio aut veneno, sed naturali morbo extinctum esse constabat. Addit secundo, extare orationem in Consistorio à Sixto V. Pontifice Maximo habitam, in qua laudatur cædes Henrici tertij Francorum Regis, & ipse monachus cædis patrator. Respondeo, Sixti V. orationem nullam extare, nisi apud hostes Ecclesiæ, qui Antisixtum ediderunt, quamuis autem hosti fides haberi non debeat; neque etiam si hostis non esset, fides ei ha-

ei haberi posset, cùm Sixtus orationem illam in Consistorio secreto, nullo excipiente, habuerit: neque eam orationem vel ipse ediderit, vel ab aliquo alio edi iusserit: esto tamen, vt vis, sit oratio Sixti V. Pontificis ea, quæ in Antisixto legitur; quid in ea reperies, nisi laudes, & admirationem sapientiæ, & prouidentiæ Dei? Hoc vnum admiratur, & laudibus in cælum Sixtus extollit, quòd ad Regem Maximum in medio exercitus sui sedentem, multisque custodijs circumuallatum, simplex monachus, non mutato habitu, neque gladio clypeove armatus, liberè penetrauerit, eumque vnico cultelli ictu necauerit. Qua oratione admonitos voluit Reges Sixtus Pontifex, eum qui dixit, Nolite tangere Christos meos, sæpe per inopinatos euentus pœnas de illis sumere, qui inaccessibiles, & inuiolabiles videntur. Imperauerat Rex ille, Virum sacratum Episcopali, & Cardinalitia dignitate fulgentem, & Iacobo Regi Anglorum arctissimo sanguinis vinculo coniunctum mactari. vltus est Deus Christum suum, dum per alium sacratum virum, alioqui militiæ imperitum, & inermem, Regem eundem non sine manifesto diuinę prouidentiæ miraculo interfecit. Ergo Sixtus Pontifex, neque Regem cædi imperauit, ne-

 dem,

que cædē, vt à priuato illo homine factam approbauit; sed iudiciū Dei, prouidentiáq; laudibus celebrauit. Vtrum enim monachus ille rectè, an secus egerit, & pœnam, an premium apud Deū meruerit: Pontifex in oratione sua non definiuit: quia opus Dei, non opus hominis prædicandum susceperat. Deus autem, & bonis & malis hominum voluntatibus, & operibus, iustissimè & sapientissimè ad opera sua perficiēda vti potest, & solet. certè in Actis Apostolorum cap. 4. scriptum est: Conuenerunt verè in ciuitate ista aduersus sanctum puerum tuum Iesum, quem vnxisti, Herodes, & Pontius Pilatus, cum gentibus, & populis Israel, facere quæ manus tua, & concilium tuum decreuerunt fieri. Fuit igitur Christi passio opus diuinæ manus, diuiniq; consilij: & tamen per manus, & voluntates impias scelestorum hominum perpetratum. Contra autem per manum Iudithæ, sanctæ videlicet & religiosissimę fœminæ, idem Deus Holofernis Principis caput amputauit; & per manus Phinees, magna cum ipsius laude, nec sine ingenti præmio, Deus idem filiam Principis Madian, vnà cum fornicante Iudæo, de medio sustulit. Atque hæc, quæ dicta sunt de sola Dei iustitia, prouidentiaque à Sixto Pontifice commendata, testimoniū

habent

habent ab ijs, qui Sixtum concionantem audierunt,& qui acta Consistorij breuiter annotarunt. Quod autem Auctor Apologiæ subiungit, Sixtum Pontificem facilè fuisse monachum illum in album Sanctorum relaturum, nisi Cardinales quidam prudentiores impediuissent; quia sine Auctore dicitur, & omni verisimilitudine caret, in album mendaciorum referendum erit.

Pag.71. & duabus sequentibus, describit Auctor Apologiæ contradictiones, quas in libris Cardinalis Bellarmini, de Controuersijs fidei se reperijsse gloriatur. atque ad eum finem se facere dicit, vt nemo miretur, si in hac causa de Pōtificibus, cædes Principum non iubentibus neque approbantibus, secum ipse pugnat. Referam igitur bona fide omnia verba Aduersarij, ac deinde responsionem subijciam,& lectori liberum relinquam, vt iudicet, an Bellarminus sibi contradicat, an Auctor Apologiæ impudens calumniator dici mereatur.

Respondetur ad contradictiones Card. Bell. falsò obiectas.

Prima contradictio. Bellarminus lib. 5. de Iustificatione cap. 7. affirmat. Quod propter incertitudinem propriæ iustitiæ, & periculum inanis gloriæ, tutissimū est, fiduciam totam in sola Dei misericordia & benignitate reponere. Quæ eius assertio è

tio è regione contraria est toti tractationi, & vt sic dicam torrenti illorum quinque de Iustificatione librorum, in quibus tamen libris ea, quę iam citaui, verba continentur.

Responsio. Hæc prima contradictio meritò contemni potuisset, cùm Auctor non indicet cui sententiæ contraria sit ea sententia, quæ paulò ante recitata est. Sed placet breuiter admonere in illo ipso cap. 7. haberi conciliationem contradictionis, quam ipse Bellarminus præuidit occurrere potuisse Lectori parum attento. Ibi enim docuit, non sic esse fiduciam in sola misericordia Dei constituendam, quasi nulla sint vera merita hominis iustificati, vel quasi iustificatio sit imputatitia, non vera; vel quasi nulla possit fiducia in bonis operibus collocari: sed solùm quia ad superbiam euitandam vtile sit, non respicere propria merita, sed Dei misericordiam. quoniam de proprijs meritis, an illa habeamus, incerti sumus, de misericordia verò Dei, quòd infinita sit, dubitare non possumus. Videat lector totum illud caput, & sententias Patrum, quæ in eo citantur, ac præsertim illam sancti Bernardi serm. 68. in Cantica: Perniciosa paupertas, inopia meritorum: præsumptio autem Spiritus, fallaces diuitiæ, & ideo diuitias, & pau-

Qualiter fiduciam cõstituamus in Dei misericordia, & in bonis operibus.

& paupertatem ne dederis mihi Domine, ait Sapiens. Felix Ecclesia cui nec merita sine præsumptione, nec præsumptio absque meritis deest. habet merita, sed ad promerendum, non ad præsumendum.

Secunda. Deus non inclinat hominem ad malum, neque Physicè, neque moraliter, lib. 2. de statu peccati, & amissione gratiæ cap. 13. mox contrarium affirmat ibidem paulò post, quòd Deus inclinat quidem ad malum, non physicè, sed tamen moraliter.

Responsio. Bellarminus declarat in illo ipso capite, quid intelligat per inclinationem ad malum Physicam, vel moralem, dicens: physicè inclinare, esse immediatè mouere voluntatem ad actum; moraliter inclinare, esse imperare vel consulere vt actus fiat, ex qua declaratione tollitur omnis contradictio. nam cùm dicit, Deum non inclinare physicè, mouendo voluntatem, sed occasionaliter, & moraliter immittendo cogitationem aliquam bonam, ex qua malus ob suum vitium occasionem sumat iudicandi melius esse huic nocere, quàm illi; siue huic potius iniquitati seruire, quàm illi: non significat, Deum inclinare voluntatem moraliter, imperando vel consulendo malum, quod esset contrarium superiori sententiæ; sed Deum inclina-

Quomodo Deus inclinet ad malum moraliter.

clinare per se ad bonum, immittendo bonam cogitationem, ex qua sequatur occasionaliter inclinatio moralis ad malum, quatenus ille vitio suo malus, ex illa cogitatione mouetur ad malum. Exemplum ponitur ibidem ex verbis illis Psal. 104. Conuertit cor eorum, vt odirent populum eius. quæ verba sic exponunt sanctus Augustinus, & Theodoretus, vt dicant, Deum id fecisse, non peruertendo corda Aegyptiorum, sed benefaciendo populo suo; quod videntes, & cogitantes Ægyptij, maioris odij occasionem acceperunt.

Tertia. Episcopos Apostolis succedere, Presbyteros septuaginta discipulis, docent constanter omnes Patres, ait Bellarminus lib. 1. de Clericis c. 14. Sed contrarium affirmat; quod Episcopi non propriè succedunt Apostolis, lib. 4. de Pontifice cap. 25.

Modus quo Episcopi succedūt Apostolis, & Presbyteri cæteris Discipulis.

Responsio. Episcopos succedere Apostolis, quatenus illi fuerunt primi Episcopi particularium Ecclesiarum, vt Iacobus Hierosolymitanę Ecclesię, Ioannes Ephesinæ, affirmat Bellarminus in lib. de Clericis. Episcopos autem non propriè succedere Apostolis, quatenus Apostoli erant, id est, missi in omnem terram cum plenissima potestate, docet idem Bellarminus

minus in lib. 4. de Pontifice. Præterea in priore loco dicitur Episcopos Apostolis, & Presbyteros septuaginta discipulis succedere: in posteriore loco id explicatur, & ostenditur, quomodo succedant, & quomodo propriè non succedant. quæ duo non sunt contraria, vel contradictoria, nisi apud eos, qui Logicam ignorant, vel sensu communi carent.

Quarta. Iudas non credidit, inquit Bellarminus lib. 1. de Pontifice cap. 12. At contra dicit lib. 3. de Iustificat. cap. 14. vbi ait, Iudas iustus fuit, & certè bonus.

Responsio. Distingue tempora, & concordabis Scripturas. Iudas credidit, & iustus ac bonus fuit initio electionis suæ; sed postea tentatori succubuit, & non solùm non credidit, sed etiam fur esse cœpit, & Dominum prodidit, & tandem laqueo se suspendit. *Iudas aliquando bonus.*

Quinta. Obseruatio legis secundùm substantiam operis requirit, vt sic præceptum obseruetur, vt peccatum non committatur, & non fiat homo reus ob Præceptum non impletum, lib. 5. de gratia, & libero arbitrio cap. 5. Contra, sciendum est, non esse omnino idem, facere bonum morale, & obseruare præceptum secundùm substantiam operis: potest enim seruari Præceptum

ceptum secundùm substantiam operis, etiam cum peccato. Ibid. cap.9.

Responsio. Qui seruat præceptum secundùm substantiam operis, non committit peccatum præuaricationis illius præcepti, neque reus est ob illud præceptum non impletum; sed tamen potest simul peccare contra aliud præceptum, & esse reus alterius præcepti non obseruati. qui autem facit opus bonum morale, nullum peccatum illa actione committit. exempli gratia: Qui facit eleemosynam, quando tenetur ex præcepto, sed facit eam, vt videatur, & laudetur ab hominibus, is implet præceptum secundum substantiam operis; tamen non facit opus bonum morale. quia quamuis non sit reus præcepti de eleemosyna facienda, vt Bellarminus docet in priori sententia: tamen peccatum inanis gloriæ committit, & ideo non facit opus bonum morale, sed malum, vt docet in posteriore sententia. Sed Auctor Apologiæ non multum curat de sensu, dummodo verba contrarium sonare videantur, quomodo in omnibus libris, & in ipsis etiam Scripturis diuinis multas contradictiones inueniet. In Euangelio legimus, Nemo bonus, nisi solus Deus, Lucæ 18. & rursum legimus: Euge serue bone, &c. Lucæ 19. &, Decurio vir bonus

Quo sensu potest seruari substãtia Præcepti cum peccato.

bonus & iustus, Luc. 23. Dicat igitur Auctor Apologię sanctum etiam Lucam contradictiones in Euangelio suo scripsisse. Sic etiam sanctus Paulus 1. Corinth. 8. dicit, Nullus est Deus, nisi vnus: & ibidem ait, Siquidem sunt Dij multi, & Domini multi. Proinde clamare potest Aduersarius noster, Apostolum in eadem Epistola, & eodem capite sibi contradicere. sed prudentes Christiani non Lucam, aut Paulum contradictionis, sed Auctorem Apologiæ imperitiæ & leuitatis arguerent.

Sexta. Petrus non amisit eam fidem, quâ corde creditur ad Iustitiam, lib. 4. de Pontif. cap. 3. Contra, peccatum Petri fuit lethale, lib. 3. de Iustificat. cap. 14.

Petrus non amisit fidem per peccatum.

Responsio. Apud Lutheranos, qui solâ fide iustificari homines docent, contradictio esset, si quis diceret Petrum caruisse iustitia, & non amisisse fidem; sed apud Catholicos, qui sciunt fidem sine operibus mortuam esse, & fidem non quamcumque, sed illam, quæ per dilectionem operatur, iustificare, nulla contradictio est. Sic igitur & Bellarminus docuit, sanctum Petrum, quando is Christum ter negauit, non amisisse fidem cordis, sed confessionem oris; & ideo peccasse quidem lethaliter, sed non fuisse hæreticum, vel infidelem. At, inquit Aduersarius, Bellar-

minus ſcripſit,Petrum non amiſiſſe fidem, qua creditur ad Iuſtitiam; ergo exiſtimauit, Petrum non amiſiſſe fidem iuſtificantem, cum quo non bene cohæret quòd peccauerit lethaliter. Verum eſt, ita ſcripſit Bellarminus; ſed fides, qua creditur ad iuſtitiam, eſt quidem fides iuſtificans per modum diſpoſitionis, ſed non eſt fides abſolutè perfecteque iuſtificans, qualis eſt illa, quæ per dilectionem operatur. Nam ſi Apoſtolus exiſtimaret fidem, qua creditur ad Iuſtitiam, ſufficere ad perfectam iuſtificationem ſine charitate, non adderet, Ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Itaque ſanctus Petrus habuit in corde fidem, quæ diſpoſuit ad iuſtitiam; ſed ex defectu charitatis caruit confeſſione oris ad ſalutem. proinde ſaluus eſſe non poterat, niſi accenderetur ignis charitatis, qui veræ pœnitentiæ lachrymas excitaret.

Septima. Antichriſtus Magus futurus eſt, & more aliorum Magorum occultè Diabolum ipſum adoraturus, de Pontif. lib. 3. cap. 14. At contra, abhorrebit ab Idololatria, execrabitur atque oppugnabit Idola, denique templum denuo ædificabit, Ibid.cap.12.

Reſponſio. Qui contradictionem notauit, conciliationem etiam indicauit.

Nam

Nam Antichristus, vt in priore sententia dicitur, Diabolum adorabit, sed occultè, vt Magi faciunt; publicè autem in conspectu hominum Idola execrabitur, & contra omnes Deos pugnabit. Quod ipsum Bellarminus apertè monuit, lib. 3. citato cap. 14.

Antichristus: Diabolum occultè colet, publicè execrabitur Idola.

Octaua. Verbis consecrationis, vera & solemnis oblatio celebratur lib. 1. de Missa cap. 27. Contra, sacrificij oblatio magis in re quàm in verbis consistit; & illa actio qua corpus Domini super Altare ponitur, vera & realis oblatio est, lib. 2. de Missa cap. 12.

Responsio. Non erat opus quærere diuersa loca, vt contradictionem apparentem Apologiæ Auctor inueniret. Nam in eodem cap. 27. lib. 1. de Missa. vtrumque dicitur, & verbis consecrationis celebrari solemnem oblationem, & oblationem veram atque realem in re potius, quàm in verbis consistere; nimirum in ea actione, qua Christi corpus ponitur in altari, vt victima Deo sacra. Sed in eodem etiam loco declaratur quid sit per verba consecrationis celebrari solemnem oblationem, nimirum per verba consecrationis fieri, vt vera, & realis victima in altari esse inciperet. Itaque verba consecrationis non formaliter, sed efficienter ad oblationem

Victima quæ realiter offertur efficitur per verba consecrationis.

concurrunt: & ideo non dixit Bellarminus, verba consecrationis esse oblationem, quasi oblatio esset verbalis; sed per ea verba celebrari oblationem, quia victima, quæ realiter offertur, per verba consecrationis efficitur, & in ara Domini collocatur.

Nona. Mundi finis non potest sciri, de anima Christi lib. 4. cap. 5. Contra, post Antichristi mortem non futuri sunt nisi quadraginta quinque dies vsque ad Mundi finem, lib. 3. de Pontifice cap. 17.

Responsio. Si hæc contradictio est, in ipsa Scriptura diuina est, vtrumque enim in scriptura diuina habetur: sed ideo non est contradictio, quia nemo scit, quando Antichristus veniet. Nam & Dominus dixit in Euangelio Matth. 24. Prædicabitur hoc Euangelium Regni in vniuerso Orbe, in testimonium, omnibus gentibus, & tunc veniet consummatio. & tamen quia nemo scit quando in toto Orbe prædicatio Euangelica complenda sit, nemo etiam scit, quando veniet consummatio.

Decima. Roma sedes erit Antichristi, & decem Reges comburent purpuream meretricem, id est, Romam, lib. 3. de Pontifice cap. 14. Contra, Antichristus Romam odio habebit, & pugnabit contra eam, & comburet. Ibidem.

Respon-

Responsio. Hæc verò mirabilis est ars venandi contradictiones. Nam in cap. 14. nihil omnino de sede Antichristi dicitur. Sed errore typographi erratum est in numeris, & posita est nota arithmetica 14. pro 13. ita opinor: sed cap. 13. dicitur, & probatur multis argumentis Sedem Antichristi futuram esse Hierusalem, non Romam. qua igitur licentia transmutauit Aduersarius Hierusalem in Romam? sed & ipsa verba, quæ adducit, poterant illum admonere, si sapere, & non calumniari voluisset. Nam si decem Reges comburent purpuream meretricem, id est, Romam, & si Antichristus illam odio habebit, & per illos decem Reges comburet; quomodo Sedes illius erit? sed fortasse quia in libro Anglico non habebatur, Roma Sedes erit Antichristi, & eo dempto, nulla apparebat contradictio, interpres Latinus ad exprimendam contradictionem, addidit illa pauca verba. At cur tam impudenter falsi crimen admisit? quia in illo cap. 13. refertur à Bellarmino, Sedem Antichristi ex sententia Lutheranorum futuram esse Romam, Aduersarius Bellarmino tribuere voluit, quod in eius libro legit, parùm laborans, an ex sententia Bellarmini, an aliorum id diceretur. qua ratione dicere posset, ab Euangelista Christum vocatum

Apologia Auctoris commentum.

esse seductorem, quoniam in Euangelio legatur, Recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc viuens, post tres dies resurgam. Matth. 27.

Papa non est Episcopus vniuersalis adeo quod solus: sed quòd omnis iurisdictio ab eo.

Vndecima. Duobus modis intelligi potest nomen vniuersalis Episcopi: vno modo, vt ille, qui dicitur vniuersalis, intelligatur esse solus Episcopus omnium Vrbium Christianarum, ita vt cæteri non sint Episcopi, sed Vicarij tantùm illius, qui dicitur Episcopus vniuersalis: quo sensu Papa non est vniuersalis Episcopus, lib. 2. de Pontifice cap. 31. Contra, omnis ordinaria iurisdictio Episcoporum descendit immediatè à Papa, & est in eo, & ab eo in alios deriuatur. Ibid. lib. 4. cap. 24.

Responsio. Non intelligo quæ sit in his locis contradictio. Nam in priore sententia dicitur, Papam non esse Episcopum vniuersalem in eo sensu, quòd solus ipse sit Episcopus, & alij non sint Episcopi, sed eius Vicarij. In posteriore autem non dicitur solum Papam esse Episcopum, vel nullum alium esse Episcopum, vel cæteros omnes, qui dicuntur Episcopi, non esse nisi Vicarios Papæ; sed solùm dicitur Iurisdictionem Episcoporum descendere à Papa, in quo omnis Iurisdictio Ecclesiastica plenissimè reperitur. quamuis enim Episcopi cæteri Iurisdictionem accipiant à sum-

ſummo Pontifice: tamen veri Epiſcopi ſunt,& Iuriſdictionem Epiſcopalem, non Vicarialem accipunt. Sed Aduerſarius, vt ipſe habet ſpiritum contradictionis, & nihil niſi contradictiones cogitat; ita contradictiones ſe videre imaginatur, & ſomniat,vbi nulla eſt contradictio.

Pag.74.Expedita longa digreſſione reuertitur ad Epiſtolam Bellarmini, & verba ſequentia exagitanda ſibi proponit. *Nunc*,inquit,*vt eò redeamus, vnde digreſſi ſumus; Cùm, inquit, Pontifices nihil vnquam attentarint contra Reges,cur quaſo vnus Rex Angliæ timet, quod ex tot Chriſtianis Principibus nullus timet, nullus timuit? Quid audio? Nulli ne vnquam Imperatores, aut Reges Chriſtiani ſibimet à Pontifice timuerunt? quomodo igitur miſeri Imperatores iſti, quos iam dicam, iactati ſunt per Pontifices, atque inquietati, tandem etiam per eoſdem penitus ſubuerſi perierunt?* Hæc ille, qui vt ſemper ſui ſimilis perſeueret, cùm non habet, quod Iure reprehendat,ipſe fingit,& addit verba,eaque Bellarmino affingit,vt occaſionem habeat digladiandi, & eruditionem ſuam inutiliter oſtentandi.Illa enim verba,Cùm Pontifices nihil vnquam attentarint cótra Reges; non habentur in Epiſtola Bellarmini: & tamen non ſolùm recitantur vt verba Bellarmini, ſed etiam longiſſima diſputa- *An Reges ſibi à ſummo Pontifice timere debeant.*

tione historica refelluntur. Quod Bellarminus affirmauit, id tantùm est, nullam Principum cædem, per sicarios videlicet, à Pontifice imperatam, vel approbatam. & de hoc vno timore, cædis videlicet, dixit; Cur vnus Rex Angliæ timet, quod ex tot Christianis Principibus nullus timet? Sed quoniam de hac re supra aliquid dixerat, & videbat quàm leuia illa essent, quæ tunc attulerat, neque aliud occurrebat, quod speciem argumenti firmioris præ se ferret; finxit verba magis generalia, eaque tanquam à Bellarmino prolata, per multas paginas refutauit.

Henric. 4. Primùm igitur, profert in medium historiam Henrici IV. *Numquid*, inquit, *non timuit Imperator ille, qui triduum expectauit ad ianuam Pontificis summo gelu & niuibus, antequam ei aditus pateret?* Respondeo, timuisse illum quidem, non cædem corporalem, de qua Bellarminus locutus est, sed vinculum excommunicationis, à quo, vt absolui mereretur, ad illam humilitatem se ipse spontè deiecit.

Frider. I. Secundò, profert Fridericum I. *Numquid*, inquit, *ille Imperator non timuit, qui pronus in ventrem procubuit, dum alius quidam Pontifex ceruices ei conculcaret?* Hæc verò Historia dubiæ fidei est. neque enim eam attingit Genebrardus in Chronico, vt hic

vt hic noster falsò in margine adnotauit; neque Platina, neque Sigonius, neque Sabellicus. Cardinalis autem Baronius ex instituto refellit tomo, 12. pag. 720. Sed sit vera. Quid aliud Fridericus timuit, nisi excommunicationem? hæc enim sunt verba Genebrardi, quem Aduersarius pro se citauit: Ad eius (Alexandri III.) pedes procubuit Fridericus, petens absolutionem excommunicatonis. Hæc Genebrardus, qui de calcata ceruice, ne verbo quidem meminit.

Tertiò, producit Henricum VI. *Quid, inquit, ille etiam Imperator parumne timuit, cui tertius quidam Pontifex, Regni diadema de capite pedibus deturbauit?* Hęc autem Historia parum verisimilis est. Siquidem ille tertius Pontifex, cuius aduersarius meminit, fuit Celestinus III. qui decrepitus annorum octoginta quinque cùm esset, & summa comitate atque humanitate omnium consensu præditus, neque cum Henrico simultatem gereret; certè nulla ratio patitur, vt credamus eum potuisse, aut voluisse Regium diadema de Henrici capite pedibus deturbare. At inquit Aduersarius, scribit hoc Ranulphus in Polychronico lib. 7. sed Ranulphus iste quantum fidei mereatur, æquus lector æstimet, cùm viderit eam historiam incognitam fuisse Henric. 6.

Sigonio, & Sabellico, & Platinæ, & Genebrardo, & omnibus Germanicis historicis, illis etiam, qui Pontifici Romano parum fauere solent. Adde, quòd si fortè vera sit Historia, vt Baronius Cardinalis admittit, non inde timuit Imperator, neque Pontifici iratus fuit: quoniam intellexit in ipsa coronatione diadema sibi impositum, ac deinde deiectum ex capite, ac rursum in caput repositum, vt eo facto admoneretur coronam tantæ dignitatis posse malis meritis amitti, & ideo Patrem, Fridericum I. videlicet, non imitaretur, qui Ecclesiam diu vexauit, & diuino iudicio, quando minùs id expectabat, imperium cum vita amisit.

Philipp. Imp.

Quartò, profert Philippum. *An non*, inquit, *& Philippus timuit, de quo, cum Imperator inuito Innocentio tertio creatus esset, Pontifex in hanc vocem erupit, Aut Pontifex Philippo diadema, aut Philippus Pontifici insigne Apostolicum adimet. Quo dicto Pontifex Othonem in Philippum incitauit, qui eum postea interemit. Otho autem cæde facta Romam venit, & Imperator à Papa inauguratus est, quamuis postea Imperio ab eodem priuatus sit.* Hæc ille, qui videretur hoc loco aliquid dixisse, quod ad rem faceret, nisi manifestam falsitatem historiæ miscuisset. Falsum enim est, Philippum ab Othone illo interfectum fuis-

fuisse, qui postea imperauit. Scribunt enim grauissimi Auctores, Albertus Crantzius in sua Saxonia lib. 7. cap. 28. Ioannes Nauclerus in Historia sua pag. 82. & Carolus Sigonius lib. 15. Appendicis, Philippum occisum fuisse ab Othone quodam priuato homine, & Imperatoris intimo familiari, inscio Othone Imperatore. Palmerius quidem interfectum dicit Philippum à Comite Palatino: ab Othone autem Duce Saxoniæ, qui de Imperio cum Philippo contendit, & post eius mortem coronatus est, neminem legi, qui Philippum necatum scripserit; prçter Auctorem huius Apologiæ, qui nullum pro sua opinione testem adduxit; & vel nominis æquiuocatione deceptus est, vel falsa narratione lectores decipere voluit. Quod autem Innocentius dixerit, aut Philippo se diadema ablaturum, aut sibi à Philippo insigne Apostolicum detrahendum, scribit quidem Abbas Vrspergensis, sed addidit, id se ab alijs accepisse, & difficile esse relatu, & vix credendum.

Quintò, profert Fridericum II. *Fridericus*, inquit, *an non timuit, cùm eum Innocentius excommunicaret, Regno priuaret, Principes à Iuramento fidelitatis ei dato absolueret; denique in Apulia quemdã subornaret, qui eum veneno extingueret? Quo tamen exhausto, cùm conua-* *Frider. 2.*

conualuisset, conduxit Manfredum quendam, qui venenum ei daret: quo sumpto mortuus est. Hæc ille, qui dum se in Historijs valde versatum ostendere cupit, corruptorem Historiarum se, impostoremque demonstrat. Conueniunt enim omnes Historici à Manfredo filio notho eiusdem Friderici, Fridericum grauiter ægrotantem, puluino in os iniecto suffocatum. venenum autem à Manfredo propinatum Friderico, nullus Historicus dicit. Quod autem Pontifex in hac re se miscuerit, solus Cuspinianus, qui recens est Auctor, ex Epistolis Petri de Vineis, sub dubio refert: Siue, inquit, ab hostibus, siue à Pontifice corruptus id fecerit. Sed omnes alij, qui mortem Friderici narrant, omnino de Pontifice silent, vt etiam veneni vix vllus meminit: sunt autem hi auctores, quos lector consulere poterit, Ioannes Nauclerus in Chronographia vol. 2. generatione 42. Platina in vita Innocentij IV. Ioannes Baptista Egnatius in vita Friderici 2. Sabellicus Enneadis nonæ lib. 6. Blondus Decadis secundæ lib. 7. Albertus Crantzius lib. 8. Saxoniæ cap. 18. Matthæus Palmerius in Chronico anni 1250. Iacobus VVimphelingius in epitome rerum Germanicarum, Paulus Langius in Historia Ecclesiæ Citicensis anno 1250. & alij. sed Auctor

Apo-

Apologiæ quaſi rem exploratam prædicat: *Conduxit*, inquit, *Manfredum quendam, qui venenum ei daret, quo ſumpto, mortuus eſt*: atque, vt apparet ex modo loquendi, nullas Hiſtorias legit. Si enim legiſſet, ſciuiſſet profectò Manfredum non fuiſſe ſicarium aliquem, qui facilè conduci poſſet; ſed filium Friderici, magnumque Principem; & non dixiſſet, conduxit Manfredum quendam, quaſi obſcurum homuncionem. neque veneni à Manfredo propinati mentionem feciſſet, cùm hoc nullus omnino referat. Denique non tam aſſeueranter locutus fuiſſet, cùm ſolus Cuſpinianus malè affectus erga Pontifices, ex ſola coniectura ſimultatis & inimicitiarum, & dubitanter rem hanc attigerit.

Sextò, producit literas Alexandri ad Sultanum. *Quid autem*, inquit, *Alexander ſcripſit Sultano? vt ſi abſque moleſtia vellet degere, aliqua ratione tollendum de medio Imperatorem curaret*. Et Auctorem allegat Paulum Iouium lib. 2. Hiſtoriarum. Sed in libro Anglicè edito deſignatur Alexander III. Iouius autem ſcribit Hiſtorias temporis ſui, ac per hoc res geſtas Alexandri III. non attingit. Interpres, vt tutiùs lateret, Alexandrum nominauit, omiſſo numero. Et quidem Iouius in 2. libro Hiſtoriæ, Alexandri VI. res geſtas deſcribit; *Papa Alexander.*

ſed

ſed nullam Epiſtolam ſcriptam eſſe dicit ab Alexandro ad Sultanum. Itaque Auctor Apologiæ doceat nos, de quo Alexandro loquatur, & quem Auctorem habeat eorum, quæ ſcribit, & tunc, ſi opus erit, reſponſum à nobis accipiet.

Alexand. 6. Septimò, adducit Alexandrum VI. *Quid*, inquit, *Alexander ille ſextus? nonne ducenta millia aureorum à Baiazeto Turca accepit, vt ea mercede, fratrem eius Gemen, vel, vt quidam appellant Zizimum necaret; quippe quem Romæ tunc captiuum tenuerat? Nonne conditiones oblatas amplexus eſt, & peracta cæde pecunias accepit?* Hanc Hiſtoriam vnde Auctor Apologiæ acceperit, aueo ſcire. Annotat ad marginem ſolùm nomen Cuſpiniani. Cuſpinianus autem in vita Baiazetis iunioris ſcribit quidem Zizimum Baiazetis Fratrem in Caſtris Regis Francorum veneno ſublatum, haud ignorante Pontifice; ſed iuſſu Pontificis id factum, aut poſt cædem ducenta millia aureorum Pontifici numerata, non ſcribit. Sed Auctor Apologiæ poteſtatem habet addendi quidlibet ad Hiſtorias. Adde quòd, vt ſupra diximus, Cuſpiniano non magnam fidem habere poſſumus in ijs, quæ ad Pontifices pertinent, præſertim quando aliorum Hiſtoricorum teſtimonijs deſtituitur.

Octa-

Octauò, adducit Henricum II. Regem Anglorum. *Quid*, inquit, *Henricus noster eius nominis secundus, nonne timuit post occisum sanctum Thomam? qui præterquam quòd nudis pedibus in peregrinatione incessit, virgis etiam pœnas dedit in sacrario tamquam Scholæ discipulus, solatusque eo se est, quòd nihil grauius pateretur*. Verè omnino Henricus, & iure optimo timuit, non cædem corporis, de qua nos agimus, sed iudicium Dei, & censuras Ecclesiæ. siquidem non vt Scholæ discipulus, vt iste garrit, sed vt verè pœnitens, maluit in terris cum hominibus flagellari, quàm post mortem cum Dæmonibus cruciari. *Henricus 2. Rex Angliæ.*

Nonò, adducit patrem Henrici Regis Francorum. *An non*, inquit, *timendi causa fuit Patri Regis Galliarum, qui nunc est, cùm Regnum Nauarræ, quod eius iure fuerat, Pontifex abalienaret, Regique Hispano donaret? cuius Regni dimidium Rex Hispanus hodieque obtinet*. At falsum est patrem Henrici IV. Regis Christianissimi fuisse illum, qui Nauarræ Regnum primus amisit. ille enim Ioannes dicebatur. Pater autem Regis Antonius dictus est. De titulo verò, quo Reges Hispaniæ Regnum Nauarræ magna ex parte possident, non est nostrum hoc loco differere: consulat lector eos Historicos, qui res Hispanicas ex instituto tradunt.

Deci-

Henric. IV. Rex Gallorum.

Decimò, adducit Henricum IV. Regem Christianissimum. *An non, inquit, à qui nunc regnat filius eius, iure timuit, cùm se ab excommunicationis vinculis relaxari tam suppliciter obsecraret, vt Legatum suum Romæ virgis cæsum pœnitentium more passus sit?* Hæc vero satis ostendunt Auctorem Apologiæ non solùm extra rem euagari, cùm à timore gladij, & mortis temporalis, ad timorem spiritualium pœnarum transeat; sed etiam satis impudenter irridere sacras cerimonias, quæ in reconciliatione pœnitentium adhibentur. sed si magnum ei videtur, Legatum Regium, dum ab excommunicationis sententia de more Ecclesiæ Rex absolueretur, virga sacerdotali leuiter percussum, non ad dolorem, sed ad significationem: quid quæso dixisset, si Magnum Theodosium Imperatorem Orbis terrarum vidisset sancti Ambrosij Episcopi sui sententiam pertimescere, neque audere, illo interdicente, Templum intrare, nisi publicam pœnitentiam ageret, ac deinde ingredi permissum non stetisse, sed toto corpore pronum in pauimento iacuisse, manibus capillos vulsisse, frontem grauiter percussisse, & pauimentum lachrymis aspersisse, idque deposito diademate, & toto populo inspectante? Vide Tripartit. Histor. lib. 9. cap. 30. Hunc igitur tan-

tur tantum Imperatorem Rex Christianissimus imitatus, quia sancto timore iudicia Dei, & summi Pastoris sententiam timuit, adstitit illi Deus, vt pericula non pauca, nec leuia feliciter euaderet, & deinceps quoque eiusmodi nefariorum hominum conatus, eodem adiuuante Domino non timebit.

Vndecimò, affert exemplum Reginæ Elizabethæ. *Quid*, inquit, *quæ nuper extitit Regina nostra, nonne erat, quòd circumspiceret, sibiquè caueret, cùm à Pio V. excommunicata esset, subditi eius à fide & obedientia absoluti, quam ei debebant, Regnum Hyberniæ ab ea ad Regem Hispaniæ translatum, atque denique nobilis ille fugitiuus Theologus, eodemquè purpureo decoratus galero, quo nunc Bellarminus, non est veritus Stanleianæ proditionis Apologiam publicare, in qua illud defendit, quòd quandoquidem excommunicata esset Regina & hæretica; non solùm liceret iam eius subditis, verum etiam necesse esset ab obligatione conscientiæ, nudare eam omni, quo possent præsidio, & siue exercitus, siue oppida, siue arces, & propugnacula eius obtinerent, Regi Hispano hosti tradere, Regina deinceps nihil habente proprium, aut suum?* Magnam sine dubio caussam timendi Elizabetha, si sapuisset, habuit. Nam quæ fidem datam Deo, & Ecclesiæ Catholicæ in sua consecratione sta- *Regina Elizabetha.*

H tim

tim fregit; certè timere debuit iustam iram Dei, & ne sibi etiam à subditis fides data, iusto Dei iudicio frangeretur. Quod autem additur de Stanleiana proditione, non fideliter, nec verè narratur. siquidem more suo Auctor Apologiæ Historiam multis additis mendacijs fœdè corrupit. Extat enim responsio Cardinalis Alani (hunc enim fugitiuum Theologum vocat) ad literas Stanlei, quam hic ipse Auctor ad marginem notat. Hæc est autem summa Historiæ. Abstulerant Angli à Rege Hispaniæ Dauentriam Ciuitatem in Belgio sitam, eamque Stanleio custodiendam tradiderant. Is Stanleius, cùm reconciliari vellet Ecclesiæ Catholicæ, eam Ciuitatem Regi restituit, tamquam proprio Domino, idque nulla mercede pacta, vel recepta. Hanc restitutionem approbauit Cardinalis Alanus, vt iustam. Cętera non Alani consilia, sed Auctoris Apologiæ mendacia sunt.

Iacobus V. Angliæ Rex.

Vltimo loco addit exemplum Iacobi, qui nunc in Anglia regnat, ac tria quædam adducit, vnde Iacobus Rex cauendi sibi à Pontifice maximam habuit occasionem. *Primò*, inquit, *Bullarum diuulgatione earum, quarum feci iamdudum mentionem, qui omni probiberetur & Regni aditu, & corona.* Ad hoc primum iam supra respon-

ſpondi, duo Breuia Pontificis Clementis VIII. anno 1600. ad Catholicos Anglos directa fuiſſe, quibus ſine vllius certæ perſonę deſignatione admonebantur, vt quoad poſſent iuuarent, vt vir Catholicus Regno illo propediem vacaturo potiretur. quo conſilio nullum aliud à Pontifice Maximo, cui Catholicæ Eccleſię cura potiſſimum incumbit, magis Chriſtianum, magis pium, & vtile dari potuit. Quod ſi hac generali admonitione Iacobus excludebatur, ipſe erat in cauſa, qui ſpem non obſcurè datam Pontifici fallere volebat. vel certè eius adminiſtri reprehendi debent, qui magis adhuc apertè Iacobum tunc Scotiæ Regem, adepto Anglicano Regno, Catholicum futurum promittebant.

Addit ſecundo. *Deinde*, inquit, *vbi intraſſet, plenamque poſſeſſionem adeptus eſſet, horrenda illa coniuratione pulueraria, qua Regem cum ſuis, & Regno, & vita penitus ſpoliatura fuiſſet. Vt vt autem Pontifex omni ratione ſe purgare laborat, quò minus eius adminiculis fulta illa coniuratio fuiſſe videatur: tamen negare non poteſt primarios eius in hoc Regno adminiſtros, & præcipua mancipia Ieſuitas, ipſiſſimos illius actores, deſignatoreſque fuiſſe. quo etiam crimine, is qui Princeps fuit cohortis, mortuus eſt in confeſſione facinoris, alios conſcientia egit in fugam, nonnulli etiam ipſam in*

Italiam, penetrarunt. Ad hoc ſecundum Reſpondeo, tam multa hic mendacia ſine vllo teſtimonio, vel probatione congeri, vt neceſſe ſit Auctorem Apologiæ omnem omnino pudorem, & conſcientiam exuiſſe. Quòd enim attinet ad Pontificem, non eſt cur ſe purgare laboret, cùm nemo illum vel ſuſpicione maculæ alicuius aſperſerit. Quòd autem attinet ad Ieſuitas, ille ipſe qui Dux erat cohortis, vt Auctori loqui placuit, Henricus Garnettus Præpoſitus Prouincialis facilè mendacia iſta refutabit. Conſtat enim Henricum in publico iudicio, Rege ipſo ſpectante, qui ſi vellet teſtis etiam eſſe poſſet, longiſſimo tempore examinatum, conſtanter ſemper dixiſſe; neque ſe, neque vllum Ieſuitam huius conſpirationis auctorem, vel complicem, vel conſultorem, vel conſentientem vllo modo fuiſſe, ſeque, cùm eum tractatum in confeſſione Sacramentali generatim cognouiſſet, dediſſe omnem operam, vt à tali conſpiratione deſiſteretur: imo etiam ſe, & ſuos ex Vrbe Roma à Superioribus ſuis grauiter admonitos, vt laicos Catholicos ab omni tumultu alienos ſuis cohortationibus continerent. Quod autem Henricus Garnettus in Iudicio ſæpe dixerat, id ipſum inſtante morte, coram innumerabili populo, longa oratione proteſtatus eſt:

Calumnia in Ieſuitas.

Henrici Garnetti proteſtatio.

tus est: qua oratione sicut fidem Catholicam professus, & hæreses Anglicanas liberrimè detestatus est: ita eadem libertate negauit se auctorem, aut complicem, aut consultorem, aut vllo modo consentientem sceleris fuisse. Et tamen audet Auctor Apologię contra conscientiam propriam, & contra testimonium multorum millium hominum, qui crudelissimo spectaculo interfuerunt, dicere, *Is, qui Princeps fuit cohortis, mortuus est in confessione facinoris*, cùm dicere debuisset eum mortuum fuisse in abnegatione, & detestatione facinoris. Cur igitur, inquies, Henricus vltimo supplicio affectus est, si neque sceleris conuictus, neque scelus confessus est? quia non reuelauit, quod in confessione Sacramentali eum audiuisse, Iudices mira quadam versutia cognouerunt. Sed cùm Catholica doctrina non permittat, ad vllum malum vitandum, secretum Sacramentalis confessionis detegi; maluit ille mortem acerbissimam pati, quàm tanti Sacramenti sigillum violare. Proinde iudices illi, qui à Catholica fide, & doctrina alieni sunt, Henricum reum læsæ Maiestatis ob non reuelatam conspirationem fecerunt. Deus autem eundem Henricum ob Sacramentum diuinum non violatum, & fidei Catholicæ confessionem, atque hæresum

Garnettus maluit mori, quam reuelare confessionis secretum.

Proteſtantium deteſtationem corona gloriæ, vt piè credimus, redimiuit. Porrò alij ex Ieſuitis, qui fuga ſibi conſuluiſſe dicuntur, conſilium Chriſti ſecuti ſunt, qui ſuos admonuit, vt cùm perſecutionem vno in loco paterentur, fugerent in alium. Quæ maior enim perſecutio cogitari poteſt, quam quæri ad carceres, & ſupplicia ſine conſcientia facinoris, & ſine teſtium indicijs? Addit poſtremò Auctor Apologiæ, *Neque tamen*, inquit, *aut illi, qui Regnum hoc fuga deſeruerunt, nec Balduinus, is, qui quamquam ſubſtitit in Belgio, laborauit tamen nihilominus conſcientia ſceleris, vnquam ſunt in ius à Pontifice vocati, ne dum pœna ab eo affecti, quòd in tam turpe, & nefarium negotium conſenſiſſent.* Ad hoc tertium caput facilis eſt & expedita reſponſio. Non eſt conſuetudo ſummi Pontificis homines in ius vocare, & multo minùs pœnis afficere, quos nullus accuſat, vel de quorum criminibus nulla extant indicia, nulli teſtes. Si Balduinus, quem vnum nominas (nam cæteros, qui ſint, ſi tamen aliqui ſunt, diuinare non poſſumus) infamia huius criminis laboraſſet, is certè à Sereniſſimo Archiduce Alberto optimo & iuſtiſſimo Principe non fuiſſet permiſſus publicè in Belgio, & in ipſis primarijs Ciuitatibus degere. ſed quoniam neque ij, qui

P. Gulielmus Balduinus.

qui tanquam auctores sceleris vltimo supplicio affecti, diu sæpeque examinati Balduinum nominarunt inter complices, aut conscios, neque aliquid aduersus eum in Anglia probatum erat; ideo neque summus Pontifex, neque vlli alij Catholici Principes illum in ius vocandum esse censuerunt. Quare Auctor Apologiæ excusari non potest à magna temeritate, & leuitate, quòd sine vlla rationabili causa summum Pontificem Christi Vicarium, supremum, & sapientissimum Principem reprehendere voluerit eorum criminum, quorum suspicio ne priuatis quidem hominibus adhæret, nisi probabiles causæ proferantur.

His expeditis, transit Aduersarius ad aliud paradoxum. Nam cùm hactenus probare conatus sit plurimos Imperatores, aut Reges sibi à Pontifice timuisse, & Iacobum Regem multas timoris causas habuisse; nunc tamen quia degeneres animos timor arguit, vt Poëta dicit, contendit falsum esse quod Rex suus vnquam timuerit. *Neque tamen*, inquit, *quantumcunque stupens admiretur, Panicum hunc terrorem esse, quo Rex laborat, vnquam euicerit. Ecquid enim Papam pro securitate sua Rex obsecrauit? Ecquidnam alios Principes Christianos amicos suos, & necessarios cohortatus est, vt*

apud Papam pro ipsa interpellarent? Ecquid aut opem, aut præsidium ab ipsis vllum emendicauit, quo incolumitati suæ satis consultum videri posset? nihil minus. hæc ille, qui videat ne Regem suum, dum constantem videri vult, temerarium faciat. Nam si tot Magni Reges, & Imperatores Papam timuerunt, vt paulo antè tam longa digressione demonstrare conatus est; an non erit Rex suus temerarius, si timere nolit, quod tanti Reges timuerunt? sed Iuramentum propositum, quo exigitur à singulis vt iurent, non posse Papam vlli concedere, aut aliquam violentiam, aut damnum personæ Maiestatis suæ inferant: Item vt iurent se, non obstante qualibet sententia excommunicationis, vel declarationis, personam Regis defensuros, & reuelaturos omnes conspirationes, & proditiones contra ipsum, & alia similia, quæ in eo Iuramento continentur; satis apertè ostendunt, post puluerariam coniurationem Regem magno timore fuisse correptum. ac de his satis.

Auctoris Apologiæ inconstantia.

An Rex Angliæ possit Iuliano Apostata componi.

Pag. 81. Transit Auctor ad aliam partem Epistolæ Cardinalis Bellarmini, & examinat similitudinem desumptam ex oratione sancti Gregorij Nazianzeni. dicit autem nullam esse similitudinem inter Iulianum, & Iacobum, nisi quod ille erat Impe-

Imperator, iste est Rex. At Bellarminus non posuit summam similitudinis in comparatione Iuliani cum Iacobo, sed in comparatione rei cum re, fraudis cum fraude, negotij cum negotio. Sed tamen quia placuit Auctori Apologiæ conferre etiam personas, insistamus eius vestigijs, & consideremus dissimilitudines Iuliani Imperatoris, & Iacobi Regis. *Principio*, inquit, *Iulianus fuit Apostata, totiqúe fidei Christianæ renunciauit, quam olim professus fuerat, & denuò in Ethnicum, vel potiùs in Atheum conuersus est: Rex noster Christianus est, nec vnquam deseruit eam religionem, quam propemodum cum lacte imbibit, nec professionem suam aliquando erubuit.* hæc ille. sed non est verum, Iulianum in Atheum fuisse conuersum, cùm è contrario ab vnius Dei cultu, ad multorum Deorum venerationem transierit, vt potiùs polytheus, quàm atheus dici debuerit. Iacobus autem, cùm Catholicus non sit, neque Christianus est. Sic enim loquitur sanctus Augustinus lib. de gratia Christi, cap. 10. Hanc debet Pelagius gratiam confiteri, si vult non solùm vocari, verùm etiam esse Christianus. Quibus verbis satis apertè declarat, eum Christianum non esse, qui hæreticus est. Et clariùs ac fusiùs sanctus Athanasius oratione 2. in Arianos, non procul ab initio,

Quod hæreticus non sit Christianus.

multis argumentis probat, nullum hæreticum propriè dici posse, vel esse Christianum. Et multò antea sanctus Cyprianus lib. 4. epistol. 2. ad Antonianum scripserat, Christianus non est, qui in Christi Ecclesia non est. Iacobum autem Regem non esse Catholicum testis est Auctor Apologiæ, qui in singulis fermè paginis huius libri nomen Catholici illis relinquit, qui Romani Pontificis Religionem sequuntur: qui autem Catholicus non est, hoc ipso hęreticus est. Catholicus enim atque hæreticus contraria sunt, vt dies & nox, vt lumen & tenebræ. Neque omnino verum est, Iacobum nunquam deseruisse Religionem, quàm primo susceperat. Nam ex parentibus Catholicis natus, Catholico ritu Baptismum, ac per hoc Catholicam Religionem, fidemque suscepit. Sed iniuria temporum in educatores sectarios incidit, qui eum ex Christiano Caluinistam fecerunt. Et si vera sunt, quæ narrantur ab ijs, qui eum intimè nouerunt, cùm in Scotia Puritanus, & Protestantium inimicus esset; nunc in Anglia Protestans est, & Puritanorum aduersarium se gerit. Pergit. *Iulianus contra Christianos se conuertit, tantummodo quòd in confessione causæ Christi perstarent: Rex noster hac in re cum subditis agens, id tantùm spectat, vt nota extet aliqua,*

quæ

qua distingui possit inter subditos fideles, et perfidos. At nos supra non semel ostendimus, quemadmodum Iulianus Christianos vexabat Religionis Christianæ causa: sic etiam Regem Iacobum mulctis pecuniarijs, carceribus, exilijs, extremo supplicio Catholicos vexare, quòd Religionem Catholicam nolint deserere, & hoc ipsum Iuramentum eò tendere, vt fides Catholica de potestate summi Pontificis abnegetur. Pergit. *Iuliani finis fuit Christianorum euersio: Regi nostro finis non alius propositus est, quàm vt fidem Christianam in statu tranquillitatis atque otij tueatur.* At nos contra videmus Iacobo Regi finem propositum esse, sectam Protestantium in statu tranquillitatis & otij tueri, & ad eum finem obtinendum, primùm Catholicos omnes, deinde etiam Puritanos opprimere. Pergit. *Iulianus eò tendebat, vt homines adduceret ad Idololatriam patrandam: Rex noster eò tantùm, vt subditos suos adducat ad manifestam professionem naturalis suæ fidei, ac ciuilis obedientiæ, hac velut tessera obsignandam.* Cur igitur in toto Iuramento ciuilis obedientia & naturalis fides ne semel quidem nominatur, perpetuò autem potestas summi Pontificis abneganda proponitur? Pergit. *Iulianus eam rationem præ cæteris iniuit, vt subreperet incautis, & non cogitantes illa-*

illaquearet: Regis nostri tota ratio, quam sequitur hac in re, plana est & euidens, omniq́ue procul obscuritatis integumento; siquidem nec veniam vlli vnquam negauit eorum, qui ad iurandum vocarentur, deliberandi secum per otium, commentandiq́ue de eo, in quod iuraturus esset. Et si quis fortè interpretationem requireret, suppeditauit item omnem, quantam quisque postularet. Sed istam planitiem, & euidentiam nos crassiores, & simpliciores minimè cernimus. Fingitur enim Iuramentum ad ciuilem obedientiam in rebus merè temporalibus exigi, & tamen verba Iuramenti ad potestatem Pontificiam euertendam maxima ex parte referuntur. Neque dicitur manifestè, Ego iuro Pontificem Romanum non esse caput Ecclesiæ, vel, Ego iuro Regem Angliæ caput esse Ecclesiæ Anglicanæ in spiritualibus. Si enim hoc diceretur, nemo deciperetur: sed dicitur, Iuro non esse parendum excommunicationi Pontificiæ. Iuro Pontificem non posse absoluere subditos ab obedientia Regis. Iuro Pontificem ab hoc Iuramento me liberare non posse, quia legitima, plenaq́ue auctoritate mihi ministratum est. & simul, vt hæc minùs offendant, permiscentur multa de proditionibus, de conspirationibus, de Regia persona à violentia, & cædibus liberanda: quæ cùm

omnes

omnes naturaliter horreant, fit, vt totum Iuramentum incautè ſuſcipiatur, ne qui illud recuſauerit, in ſuſpicionem proditionis vel conſpirationis incidat. Pergit. *Sed ſumma diſſimilitudo in eo vertitur, quòd Iulianus eos impulit, vt Idololatriam perpetrarent, ſtatuis, imaginibuſq́ue colendis: Rex noſter, omneſq́ue eius ſubditi, qui quidem de Religione cum eo ſentimus, adeò longè abſumus ab hac culpa, vt à vobis hæretici, vel eo nomine cenſeamur, quòd ab Idololatria patranda tam longè refugiamus.* Imo verò in hoc ipſo maxima ſimilitudo eſt. nam Iulianus voluit quidem Chriſtianos ad Idololatriam pertrahere, ſed occultè, & ſub colore ciuilis adorationis. Imago enim Imperatoris ſine crimine à Chriſtianis adorabatur; quia ſciebant Imagini Imperatoris cultum ciuilem exhiberi, vt ipſi Imperatori exhibebatur. Sed Iulianus Imaginem ſuam ita pingi iuſſerat, vt in tabula ſiue linteo Iouis quoque Imperatorem coronantis Imago cerneretur: vt qui Imaginem Imperatoris adorabat, ſimul Iouis imaginem adoraret. Et quoniam Ioui, qui Deus à gentibus credebatur, & eius Imagini non ciuilis cultus, ſed diuinus exhiberi ſolebat; hac fraude Iulianus Chriſtianos, ſub colore ciuilis honoris Imperatori debiti, ad cultum diuinum Imagini Iouis exhibendum,

Aptiſſima ſimilitudo Regis cum Iuliano.

dum,

dum, id est, ad Idololatriam patrandam, & vero Deo cultum denegandum adducebat. Atque hoc est omnino, quod Rex Anglorum imitatus est. Proposuit enim Iuramentum, quod sub colore ciuilis obedientiæ in temporalibus Regi debitæ, eidem Regi obedientia sacra, vt Primati in spiritualibus præstaretur, & eadem obedientia vero Ecclesię totius Primati denegaretur, vt supra satis apertè demonstratum est.

Quid sit idolum propriè, & idololatria.

Quod autem Auctor cultum Imaginum Christi, & Sanctorum Idololatriam vocat, non est mirandum, cùm, vt ipse confitetur, vnus hic articulus sit inter multos, quorum causa hæretici Protestantes à nobis Catholicis censeantur. Neque enim Imaginum sacrarum cultus Idololatria dici potest, nisi ab ijs, qui Imagines Christi & Sanctorum Idola videri volunt. Et quoniam Idolum est imago falsi Dei, propter quod Apostolus, nihil esse Idolum, pronunciauit in Epistola 1. ad Corinth. cap. 8. quia videlicet Imago est rei nusquam existentis, non possunt aduersarij Idola vocare Imagines Christi, & Sanctorum, nisi existiment Christum falsum esse Deum, & Sanctos eius falsi Dei amicos, & seruos esse; & denique Christum, & Sanctos nusquam esse, & nihil esse. quæ existima-

ſtimatio ſitne hæretica necne, ipſis aduerſarijs iudicandum relinquimus. Certè Synodus ſeptima Generalis ante annos circiter nongentos anathema dixit ijs, qui Chriſti, & Sanctorum Imagines Idola nominare præſumpſerint.

Venio nunc, omiſſis conuicijs, & nugis quæ ad rem non pertinent, ad exemplum allatum ex lib. 2. Machabæorum. Sic igitur Auctor Apologiæ loquitur pag. 85. *Ac Primò*, inquit, *quod ad Eleazarum attinet, ſi Archipresbytero ratio eſſet recuſandi Iuramentum à Rege oblatum, tam bona, tamque conſtans, quàm fuit Eleazaro, cur à porcinis carnibus guſtandis abſtineret; adhiberi à Cardinale non ſanè inſcitè poſſet hoc exemplum ad ſuum inſtitutum comprobandum.* & infra. *Sed cùm fundamentum malum ſit ac vitioſum, ædificium ſuper impoſitum non poteſt vllo modo eſſe diuturnum. quod enim exemplum, quæſo, reperitur in vniuerſa ſacra Scriptura, quo recuſatio Iuramenti à Rege oblati, vel detractio obedientiæ erga Regem præſtandæ ſtabiliatur?* *De exemplo Eleazari.* Ego vero audeo dicere, meliorem cauſam habere Catholicos Iuramenti recuſandi, quàm Eleazarus habuerit carnis porcinæ non guſtandæ. Quamuis enim auctoritas imperantis vtrobique ſit eadem: tamen materia, de qua præceptum traditur, omnino diuerſa eſt. ibi enim de carne porcina

cina non gustanda, hic de potestate capitis Ecclesiæ non abneganda lex datur. & opinor, aduersarius non negabit potestatem capitis Ecclesiæ rem esse longè sublimiorem carne porcina; sed in eo semper aduersarius vel decipitur, vel decipere alios nititur, quòd affirmat in Iuramento à Rege proposito, nihil aliud contineri, nisi ciuilem obedientiam Regi esse præstandam. Hæc enim causa est, cur quærat exemplum in Scriptura diuina, quo detractio obedientiæ stabiliatur. Nam si aduertere vellet eo Iuramento Potestatem summi Pontificis labefactari, & euerti; facilè exemplum inueniret: nec solum exemplum, sed etiam præceptum diuinum, quo potestas summi sacerdotis euidentissimè stabilitur. Nam Deuter. 17. satis apertè legimus. Qui superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, sententia Iudicis morietur, & auferes malum de Israel. & Numer. 16. videmus horrendum iudicium Dei in Core, Dathan, & Abiron, quos vnà cum familijs ipsorum terra absorbuit, & descenderunt viui in Infernum propter schisma, & defectionem à Moyse, & Aaron, qui tunc summi Sacerdotes erant, & Ecclesiam Domini legitimè gubernabant. In nouo autem Testamento

Exempla Scripturæ de potestate summi Pontificis.

non

non Imperatori vel Regi, ſed Apoſtolo Petrò, quem Vicarium ſuum ſuper familiam ſuam Chriſtus conſtituit, ab ipſo Chriſto dictum ſcimus, Quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in Cælis, & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in Cælis, Matth.16. & cùm eidem mandauit Ioan.vltimo, vt oues gregis ſui vtique omnes paſceret, ſimul etiam ouibus mandaſſe credendum eſt, vt ab eo ſe paſci, regíque humiliter, obedienterque permitterent.

Quod autem Aduerſarius adiungit de Iuramento Saulis.1.Regum 14. ad rem nihil facit. Primùm enim non tractamus de Iuramento ſeruando, ſed de Iuramento ſuſcipiendo. Deinde Iuramentum Saulis omnino temerarium fuerat; & ideo iudicio totius populi mortem euaſit Ionathas, qui illud nõ ſeruauerat. Sed tamen placuit Deo, vt Ionathas propter Iuramentum nõ ſeruatum in vitæ diſcrimẽ adduceretur, vt Saul ipſe proprij filij iacturam faciens, de Iuramento temerè ſuſcepto pœnas daret.

Pag. 88. Tranſit Auctor Apologiæ ad exemplum ſancti Baſilij, quod Bellarminus in epiſtola ſua poſuerat, & multa dicendo nihil dicit. Cauillatur primùm à Bellarmino omiſſa eſſe tanquam ſibi contraria, verba illa Theodoreti de ſancto Ba- *De exemplo S. Baſilij.*

 ſilio

filio, Imperatoris quidem amicitiam magni ſe pendere cum pietate, qua remota perniciosam eſſe dicere. Sed Bellarminus non librum Theodoreti deſcribere, ſed quod ad rem ſuam faciebat, adducere voluit. tantùm autem abeſt, vt eam ſententiam ſibi contrariam eſſe iudicet, vt eam libentiſmè, gratiſſimeque ſuſcipiat. Nam & ipſe amicitiam Regis Anglorum magni pendit cum pietate, ſed ea remota perniciosam eſſe dicit. ſed videamus quibus rationibus aduerſarius Bellarminum refellit, quòd ad exemplum S. Baſilij pertinet, omiſſa longa narratione, quæ ad id ſolum adhibita eſt, vt liber grandior redderetur. *Iam*, inquit, *comparet, qui vult cauſam S. Baſilij cum cauſa Archipresbyteri: Nam alioqui nec orthodoxum Regem decuit cum tam Ariano atque hæretico Imperatore conferre. Baſilius tentatus eſt, vt Arianus eſſe vellet: Lis nulla mota eſt Archipreſbytero de cauſis fidei. Baſilius, niſi Verbum ei diuinum obſtitiſſet, Imperatori libens obtemperaſſet: cum Archipresbytero illud agitur, vt obtemperare non nolit, quamuis id ab eo Verbum Dei exigat. Baſilius permagni fecit gratiam Imperatoris, ſi ſalua pietate eam promereri potuiſſet. Archipresbyterum hortatur Cardinalis, vt reijciat, etſi conſentaneum ſit pietati, vt amplectatur.* At Bellarminus Regẽ orthodoxum cum Imperatore hęretico non compoſuit,

sed Regem cum Imperatore, non Catholicum cum Ariano, vexantem Catholicos cum persecutore Catholicorum rectè cōferri posse existimauit. Porrò Basilius tentatus quidem est, vt Arianus esse vellet, sed sub colore subtilitatis dogmatum tentatus est. Non enim Basilio dictum est, Esto Arianus, vel Noli esse Catholicus, sed Noli propter modicam dogmatum subtilitatem Imperatori resistere. Sic igitur & Archipresbyter nō apertè tentatus est, vt Primatum Apostolicum abnegaret, sed occultè, & sub colore ciuilis obedientiæ Regi præstandæ. Quod autem his nulla mota sit Archipresbytero de causa fidei, nescio qua fronte dicere audeat, qui scit illum Catholicæ fidei causa comprehensum, & post Iuramentum prestitum adhuc in carceribus detineri; vt omittam, quòd in ipso Iuramento plurimæ sententiæ sunt, quæ ad potestatem summi Pontificis labefactandam pertinent. Neque verum est cum Archipresbytero id tantum agi, vt obtemperare non nolit, quamuis id ab eo Verbum Dei exigat. Nam Archipresbyter iam obtemperauit, etiam si Verbum Dei ab eo contrarium exigeret. Verbum enim Dei est, Oportet obedire Deo magis, quàm hominibus, Act. 4. Denique falsum est etiam illud, ꝙ Bellarminus hortatus sit

In quibus Rex Angliæ conueniat cum Iuliano Apostata.

tus sit Archipresbyterum, vt gratiam Regis reijciat, etsi consentaneum sit pietati, vt eam amplectatur. Bellarminus enim de gratia Regis amplectenda vel reijcienda, ne verbum quidem fecit in epistola sua; sed hortatus est Archipresbyterum, vt pęnitentiam agat de Iuramento nimis facilè suscepto, quod salua conscientia, & pietate suscipi non poterat.

Comparatio lapsus Archipresbyt. cum lapso S. Petri.

Pergit Auctor Apologiæ pag. 91. & Bellarminum reprehendit, quòd lapsum Archipresbyteri cum lapsu sancti Petri Apostoli, & sancti Marcellini Pontificis comparauerit: quorum ille Christum negauit, iste Idolis sacrificauit. Addit etiam Historiam de lapsu sancti Marcellini à Cardinale Baronio non sine magna causa in dubium reuocari. Sed Bellarminus Archipresbyteri lapsum multò fuisse minorem illis verbis testatus est, Qui sancti Petri, & sancti Marcellini casum aliqua ex parte imitatus videris, &c. Neque similitudinem posuit in lapsu, sed in causa. quomodo enim ex imbecillitate animi, & timore pœnarum sancti illi viri ceciderunt; ita fieri potuit, vt Archipresbyter ex aliqua simili imbecillitate caderet. Parum autem refert vtrum Historia de lapsu sancti Marcellini certæ fidei sit, an dubiæ. satis enim est ad exhortationem, quòd ea Histo-

Historia communi consensu recepta sit, vt etiam Baronius ipse testatur.

Transit deinde pag. 94. ad auctoritatem sancti Gregorij, quam Bellarminus in epistola sua adduxit, vt probaret quanti momenti sit Primatum Apostolicum denegare. Ac primùm miratur, cur sanctum Gregorium Apostolum Anglorum nominauerit. *Cur Gregorium*, inquit, *Apostolum nostrum vocarit, nescio.* Rectè miratur, ac dicit se id nescire, quoniam Protestantes Angli non sanctum Gregorium Apostolum, sed Martinum Bucerum, & Petrum Martyrem Apostatas Sectæ suæ Auctores habent. Sed Bellarminus Venerabilem Bedam secutus est, qui sanctum Gregorium in Historia gentis suæ Anglorum Apostolum nominauit. Addit, debere sancti Gregorij successores vestigijs prædecessoris insistere in eo, quòd missi à sancto Gregorio nullam exercuerunt muneris sui partem, nisi pace, permissuque Regis. quomodo etiam missi à sancto Eleutherio locum suum in hac prouincia Regia auctoritate obtinuerunt. *Quòd si*, inquit, *hodierni Pontifices his insistere vellent maiorum suorum vestigijs; equidem nec fugitiuos alieni Principis foris exciperent, nec eosdem rursus domum remitterent (non solùm absque vlla venia Principis, verùm etiam manifestò*

nifesto contra ipsius leges) cum consilijs, & doctrina meram rebellionem spirante, ad subditos absoluendos ab obedientia sua erga legitimum Regem suum & Principem. Vtinam sic Angli Protestantes retinuissent doctrinam sancti Gregorij, & sancti Eleutherij, vt moderni Pontifices prædecessorum suorum vestigijs diligenter insistunt: Sed ad rem. non negamus cum bona venia Principum, & cum ipsorum gratia, & pace prædicandum esse Euangelium, quando ea potest haberi: sed si principes resistant, non ideo prædicationem omittendam esse docent nos Scripturæ diuinæ, & exempla maiorum. Certè quando Christus Dominus iussit Apostolis, vt euntes in mundum vniuersum prædicarent Euangelium omni creaturæ. non addidit conditionem, nisi Principes mundi fortè resistant. Et B. Paulus, qui prædicauit Euangelium ab Hierusalem per circuitum vsque ad Illyricum, & vbique ordinauit Ecclesias, Episcoposque constituit; nō legitur auctoritatem à Principibus quęsiuisse, vel accepisse. quod idem de alijs Apostolis dici potest. Quando autem Diocletianus, & Maximianus imitati prędecessores suos, prędicari Euangelium, & Christianos fieri prohibuerunt; non ob id tamen prædicatio Euangelij, vel gentium conuersio, aut Ecclesię ędificatio, repugnan-

Angliæ conuersio à S. Gregorio.

pugnantibus licèt Imperatoribus cessauit. Et quando Principes hæretici, Constantius, Trasimundus, Hunnericus, & alij Catholicos nullo loco esse patiebantur; Catholici tamen illis inuitis, & resistentibus, vel palàm, vel occultè fidem Catholicam prædicabant. Atque vt vel vnum exemplum antiquitatis referam, Eusebius Samosatenus Episcopus, vt scribitur in Historia tripartita lib.7. cap.16. in Thraciam exilio deportatus ab Ariano Principe, cùm videret Ecclesias pastoribus desolatas, habitu militari suscepto, Syriam peragrabat, & Phœnicem pariter, & Palæstinam, Presbyteros ordinans atque Diaconos, aliaque Ecclesiæ obibat officia. Hunc sanctum Episcopum imitantur illi, quos vos fugitiuos appellatis: qui quidem, vt Deo magis obediant quàm hominibus, non dubitant cum periculo vitæ in patriam redire; quamuis Princeps lege posita reditum interdixerit. Nam & ille sanctus Episcopus longè à patria in exilium deportatus fuerat, vt à fide Catholica conseruanda cessaret; sed Principis impij mandata contemnens mutato habitu redibat, & Ecclesiastica obibat officia, vt Regis Christi præcepta compleret. Quod autem dicit Aduersarius de consilijs proditorijs, & doctrina rebellionem spirante, ad

Exemplum insigne.

calumnias pertinet. Nam etsi fuerunt, qui proditionis consilia inierint; ea tamen non ex doctrina Catholica, neque ex recta ratione, sed ex desperatione, vt suprà diximus, hauserunt. Quod postremò adiungit de absoluendis subditis ab obedientia erga legitimum Regem & Principem, iam suprà docuimus supremum Ecclesiæ vniuersæ Rectorem id iuris habere, vt si Princeps ab Ecclesiæ vnitate per hæresim, vel schisma deficiat, possit eum excommunicare, vel excommunicatum declarare, & subditos eius à fide & obedientia liberare. Neque esse hanc nouam doctrinam, sed in Concilio Lateranensi omnium maximo & celeberrimo approbatam; atque vsu Christiani populi per multa sæcula receptam.

His quasi prolegomenis expeditis, accedit Auctor Apologię ad explicanda verba sancti Gregorij, quæ à Bellarmino dicit esse contra mentem & sensum Gregorij allegata. Verba hæc sunt in epistola 42. lib. 11. Ne Apostolicæ Sedis reuerentia vllius præsumptione turbetur. tunc enim status membrorum integer manet, si caput fidei nulla pulsetur iniuria, & Canonum manet incolumis, atque intemerata semper auctoritas. Quæstio autem est, quid per Caput fidei significetur. Nos enim

Quid sit Caput fidei in sancto Gregorio.

enim ipsum Gregorium, vt summum Pontificem Caput fidei dictum esse affirmamus, id est, Caput fidelium, Caput Ecclesiæ, Caput, per quod Ecclesia fidem & discit, & docet. Aduersarius contradicit his verbis pag. 97. *Quòd Gregorius illo vocabulo Capitis fidei, caput se nostræ fidei aut Religionis prædicauerit, consistere nullo modo potest cum reliqua eius doctrina, atque scriptis. Primùm enim cùm alius vniuersalis Episcopi titulum occuparet, Gregorius dicere non dubitauit, Quicunque illud nomen sibi assumeret, præcursorem esse eum Antichristi: qui tamen titulus longè infra eum est, quo quis Caput fidei nominetur.* Respondeo, argumentum nihil omnino concludere; quoniam vocabulum Episcopi vniuersalis in eo sensu, quo à sancto Gregorio accipitur, hierarchiam Ecclesiasticam penitus destruit: vocabulum autem Capitis fidei hierarchiam eandem constituit. Is enim dicitur apud Gregorium Episcopus vniuersalis, qui solus Episcopus ita esse cupit, vt nullos alios esse patiatur Episcopos. sic enim sanctus Gregorius loquitur lib. 7. epistol. 69. Si vnus vniuersalis est, restat vt vos Episcopi non sitis. & lib. 4. epistol. 36. Si vnus Patriarcha vniuersalis dicitur, Patriarcharum nomen cæteris derogatur. & epistol. 34. eiusdem libri: Triste valde est, vt

patienter feratur, quatenus despectis omnibus prædictus Frater solus conetur appellari Episcopus. Et certè in hoc sensu hierarchia vniuersa tollitur, atque confunditur, quæ ex Episcopis, Archiepiscopis, Patriarchis sub vno capite summo Pontifice constituitur. quæ eadem non tollitur, sed constituitur, dum vnus alijs præsidet, eosque in vnitate conseruat. Meritò igitur S. Gregorius vniuersalis Episcopi vocabulum exhorruit: vocabulum autem Capitis libenter accepit. sed Auctor Apologiæ sentiens argumenti sui debilitatem, subiungit & ait: *Dabit mihi veniam Bellarminus, vt id de vno Gregorio dicam, quod ille de multis, & sæpe dicit ex omni numero Patrum, Minùs caute locutus est.* Allegat autem duo loca ex libris Bellarmini, vnum ex libri 2. de Christo cap. 2. alterum ex libro 2. de Pontifice cap. 10. sed Aduersarius non bona fide, vt aliàs monui, scripta Bellarmini refert. Nam lib. 2. de Christo cap. 2. id solùm Bellarminus dicit, nos sequi doctrinam Patrum, quando in eadem sententia omnes conueniunt, non quando vnus aliquid proprij docet repugnantibus cæteris. tunc enim minùs credimus vni, quàm multis. Neque in hoc loco inuenitur illud, Minùs cautè locutus est. In libro vero 2. de Pontifice cap. 10. non de sanctis Patribus,

bus, sed de Nicolao Lyrano dixit, Minùs cautè locutus est. Cum igitur sanctus Gregorius vnus sit ex Patribus Sanctis, & quod scripsit, non repugnet doctrinæ cæterorum; non rectè de eo dici potest hoc loco, Minùs cautè locutus est. sed Aduersarius tandem sententiam suam sine ambagibus explicat, cùm addit: *Igitur vt Apostolum nostrum ex eius manibus eximamus, ad nosque reuocemus, vt noster porrò sit in hac causa, non illius: est hoc quidem verum, quod dicit hoc loco, sed eo tamen sensu quo dicit; Cùm disturbare, aut imminuere, aut abolere molimini Ius auctoritatemque Ecclesiæ, quæ penes Regium Caput residet intra suas ditiones, atque fines, caput eius abscinditis, summoque Gubernatori iniuriam facitis, & totius corporis compagem, ac membra turbatis.* hæc ille, qui verè sanctum Gregorium à nobis abstulit, atque à se reuocauit, cùm illum arte mirabili ex Catholicæ Ecclesiæ Præsule, in Protestantem hæreticum transformauerit. Sed tanta est hæc audacia, & impudentia, vt mirum sit eiusmodi expositionem in hominem sanæ mentis cadere potuisse. Nam sanctus Gregorius de sede Apostolica, non de Rege loquebatur, cùm diceret: Illud autem admonemus, vt Sedis Apostolicæ reuerentia nullius præsumptione turbetur. ac deinde id probauit,

uit, dicens: Tunc enim status membrorum integer manet, si caput fidei nulla pulsetur iniuria. Quis igitur non videt Caput Fidei Sedem Apostolicam nominari? Adde quòd in ea epistola de vsu pallij sermo est, & monet sanctus Gregorius Archiepiscopum Panormitanum, vt sacro pallio ab Apostolica Sede ad se transmisso, vtatur ijs tantùm locis, & temporibus, quibus vtuntur alij similes Sacerdotes: neque præsumat aliquid vltra ea, quæ à Sede Apostolica conceduntur. atque ad hoc propositum ponit verba, quæ supra recitata sunt, Quid in hoc negotio habent Reges? quid Regibus cum pallio, quod est insigne Archiepiscoporum? Sed Auctor Apologiæ hac impudentia non contentus, quasi planum fuisset, iussu summi Pontificis per immissos sicarios Reges cædi consueuisse; admonet, Papæ & Cardinalibus suggerendum esse, quod sanctus Gregorius lib. 7. epistol. 1. per Sabinianum Præfectum Imperatoris iubet suggeri Mauritio: Si ego in morte Longobardorum me miscere voluissem, hodiè Longobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet, atque in summa confusione esset diuisa; sed quia Deum timeo, in mortem cuiuslibet hominis me miscere formido. Sicut autem Aduersarius in eo de-

ceptus est, quòd Sabinianum, ad quem scribit sanctus Gregorius, existimauit Præfectum Imperatoris fuisse, cùm esset Diaconus Cardinalis Ecclesiæ Romanæ, & qui sancto Gregorio in Pontificatu successit; ita decipere alios voluit commemoratione illius suggestionis, quam nihil omnino ad rem facere, ex ijs quæ supra demonstrauimus, intelligi potest. Summi enim Pontifices non occultè per sicarios, sed publicè per censuras Ecclesiasticas cum Principibus inobedientibus agunt.

De S. Leone primo Pontifice.

Transit deinde pag. 99. à sancto Gregorio ad sanctum Leonem, cuius tres sententias Bellarminus in Epistola sua posuerat. & quoniam verba sancti Leonis non poterat vlla ratione peruertere; sanctum Leonem audacter reprehendit, quòd dum sanctum Petrum immodicè laudat, ipse sibi nimium tribuat. In quo discipulum se Caluini demonstrat, qui lib. 4. Institut. cap. 7. cùm nihil haberet, quod euidentissimis testimonijs huius sanctissimi Pontificis responderet, transijt ad conuitia, ac Leonem auidum gloriæ, & dominationis plus nimio fuisse contendit. Neque contentus fuit Auctor Apologiæ sanctum Leonem ambitionis notasse, quem tota semper antiquitas vt doctissimum atque optimum Pontificem, & sanctitatis gloria excel-

excellentiſſimum venerata eſt; ſed addi-dit etiam falſam hiſtoriam. Scripſit enim pag. 101. *Contendebat*, inquit, *tunc temporis cum eo de Primatu Patriarcha Conſtantinopolitanus; & in Concilio Chalcedonenſi, Epiſcopi ſexcenti, & quod excedit, æqualem auctoritatem illius ſedis Patriarchæ adſcripſerunt; nec priuilegium Romanæ ſedis ſupra Conſtantinopolitanam vllo modo paſſi ſunt; ſed contra eum decretis ſuis ſuffragijſque pugnarunt*. hæc ille. Sed verum quidem eſt Patres Concilij Chalcedonenſis tribuere voluiſſe Epiſcopo Conſtantinopolitano paria priuilegia: falſum tamen eſt, quod de Primatu cum Epiſcopo Romano Conſtantinopolitanus Patriarcha contenderet. paria enim priuilegia intelligebant reſpectu inferiorum: ſic tamen, vt Romanus Pontifex primum locum haberet, vt ſemper habuerat. Conſtantinopolitanus autem ad ſecundum aſcenderet, qui locus Alexandrini Epiſcopi ante fuerat. Id probamus primò ex ipſis verbis Concilij Chalcedonenſis, vbi legimus, Patres Concilij voluiſſe renouare Canonem Concilij Conſtantinopolitani. Canon autem Concilij Conſtantinopolitani hic fuit: Conſtantinopolitanæ Ciuitatis Epiſcopum habere oportet Primatus honorem poſt Romanum Epiſcopum, propterea quod ſit noua Roma. Secundò

pro-

probamus ex epiſtola Concilij Chalcedonenſis ad Leonem, qua petijt confirmari decreta ſua: in qua epiſtola nullam mentionem faciunt parium priuilegiorum, ſolùm dicunt ſe renouaſſe Canonem ſecundę Synodi, quo ſecundus honor Epiſcopo Conſtantinopolitano tribuebatur. Tertiò probamus ex ipſo Leone, qui Epiſtola 59. reſpondens ad Concilij literas, & in multis alijs epiſtolis ad Imperatorem, & ad varios Epiſcopos de hac cauſa, nuſquam meminit parium priuilegiorum: ſed vbique acriter damnat Epiſcopi Conſtantinopolitani ambitioſam cupiditatem, quòd ſe Alexandro atque Antiocheno Epiſcopo anteponere voluiſſet. Quartò probamus ex ſancto Gregorio, qui affirmat Conſtantinopolitanum Epiſcopum ſubiectum fuiſſe Epiſcopo Romano, etiam quando iam obtinuerat, quod in ſecunda & quarta Synodo definitum erat. Sic enim ſcribit lib. 7. epiſt. 63. ad Ioannem Siracuſanum: De Sede, inquit, Cõſtantinopolitana quis dubitet eam Apoſtolicæ Sedi eſſe ſubiectam? quod & Dominus pijſſimus Imperator, & Frater meus Euſebius eiuſdẽ Ciuitatis Epiſcopus aſſiduè profitentur. Falsò igitur Auctor Apologiæ ſcripſit Concilij Chalcedonenſis Patres nullo modo paſſos eſſe, vt Romana ſedes ſupra Conſtanti-

nopo-

nopolitanam priuilegium vllum haberet: vt etiam illud, Episcopum Constantinopolitanum cum Romano Pontifice de Primatu Ecclesiæ contendisse. Addit postremò sanctum Leonem, quamuis nimis multa sancto Petro tribuerit, nihil tamen Cæsari ademisse, sed & honoris vocabula, & auctoritatis priuilegia, & potestatem conuocandi Concilia arbitratu suo ei tribuisse: id, quod probat ex epistol. 9. ad Theodosium, vbi sic legimus: Si Pietas Vestra suggestioni ac supplicationi nostræ dignetur annuere, vt intra Italiam haberi iubeatis Episcopale Concilium. & ex epistol. 16. ad Flauianum: Quia Clementissimus Imperator, pro Ecclesiæ pace sollicitus Synodum voluit congregare, quamuis appareat, rem de qua agitur, nequaquam Synodi indigere tractatu. & ex epistol. 17. ad Theodosium: Quamuis ad diem Concilij Episcopalis, quem Pietas Vestra constituit, occurrere me nulla ratio permittat. Ad hæc loca breuiter respondemus, negari non posse quin in Concilijs Generalibus indicendis, aliqua esset Imperatoris auctoritas. neque enim decebat, vt in Ciuitatibus Imperatori subiectis, tanta Episcoporum multitudo conueniret, sine consensu & voluntate Imperatoris. sæpe etiam Imperatores pij de communi bono

Num penes Impp. sit potestas indicendi Concilia.

Eccle-

Ecclesiarum, & pace solliciti, Concilia fieri cupiebant, & annuente Pontifice indicebant. sed neque illud negari debet, præcipuam auctoritatem in ijsdem indicendis Concilijs fuisse apud summum Pontificem, ita vt sine consensu Pontificis maximi nulla Concilia rata fuerint: sine consensu autem Imperatoris multa fuerint rata. Ac vt aliqua testimonia adducamus, in Concil. Chalcedonensi Act. 1. iubetur Dioscorus non sedere inter Episcopos, eo quòd Synodum facere ausus fuerit sine auctoritate Apostolicæ Sedis: Quod, inquiunt, nunquam licuit, nunquam factum est. Et in septima Synodo Act. 6. irritum iudicatur Concilium quoddam Constantinopolitanum, quòd ab Imperatore congregatum fuisset, sine consensu Apostolicę Sedis. Et in Concilio quartò Romano in causa Symmachi, cùm Episcopi aliquot Theodorico Regi, qui Synodum conuocauerat, libertate Sacerdotali dixissent, Ab ipso Papa debuisse Concilium conuocari: respondit Rex, id ipsum per literas Symmachum Pontificem postulasse. Et cùm Episcopi literas Pontificis videre cupiuissent; Rex continuò iussit ostendi. Simile est quod legimus apud Theodoretum lib. 5. Histor. cap. 9. in epistol. Concilij ad Damasum; Mandato, inquiunt Patres, lite-

rarum superiore anno à vestra Reuerentia ad sanctissimum Imperatorem Theodosium missarum, ad iter duntaxat Constantinopolim vsque faciendum nos præparauimus. Proinde Theodosius quidem Concilium indixerat, sed ex mandato literarum Pontificis Damasi. Quale est etiam, quod habemus in Epistola Adriani II. ad Basilium Imperatorem, quæ lecta est in octaua Synodo Act. 1. Volumus, inquit Papa, per Tuæ Pietatis industriam, Constantinopoli numerosum conuocare Concilium. Item id quod scribit Sixtus Papa III. Sancti Leonis prædecessor in epistola ad Orientales: Augustus, inquit, Valentinianus nostra auctoritate Synodum conuocauit. Denique addamus vnum ipsius etiam Leonis Pontificis testimonium. Is in epistola 93. quæ est ad Turbium: Dedimus, inquit, literas ad fratres & Coepiscopos nostros, eisque Concilium Synodi Generali indiximus. Ac de his hactenus, quæ in libris Catholicorum Scriptorum fusissimè disputata inueniuntur.

Pag. 102. Aggreditur Auctor aliam digressionem. *De vno verò verbo*, inquit, *quod ab eo ponitur in media quasi turba exemplorum, non sanè possum, quin eum vehementer collaudem. Id autem vnum, hoc est: quòd omne genus supplicij; ipsamque adeo mortem Martyres to-*

res tolerare oporteat, potiùs quàm vnam syllabam diuinæ legis corrumpi sinant. Ad quam amußim si ipse se exigeret, & reliqui eiusdem fidei cum illo professores sese componerent; nec Eucharistia iam administraretur sub vna specie contra euidentißimam Christi institutionem, contra praxim Apostolorum, institutumque totius primitiuæ Ecclesiæ per non pauca sæcula; Nec verò Missæ priuatæ succeßissent in locum Cœnæ Dominicæ, nec verba Canonis Missæ verbis opponerentur Sanctorum Lucæ & Pauli; in quo habemus aduersarium nostrum confitentem reum, & omnino reconciliari ea posse negantem inter se. hæc ille, qui quàm verè loquatur in ijs, quæ sine vlla probatione dicit de communione sub vna specie, & de Missis priuatis; intelligi poterit ex mendacio, quod adiungit de oppositione verborum Canonis ad verba Sanctorum Lucæ & Pauli. Et quoniam habere se dicit Bellarminum aduersarium confitentem reum, & ea reconciliari inter se posse negantem, adscribemus ipsa Bellarmini verba ex loco quem ipse allegat. Sic igitur scribit Bellarminus lib. 4. de Sacramento Eucharistiæ cap. 14. Secundò calumniatur Chemnitius detracta esse illa verba ex consecratione panis, Quod pro vobis traditur, vel frangitur. Respondeo, illa verba non haberi apud Matthæum &

Mēdacium circa Missas priuatas.

An Catholici discedant à verbo Dei.

Marcum, nec apud Iustinum Apologia secunda, Cyrillum catechesi 4. Mystagogica, & Eusebium Emissenum homil. 5. de Paschate: cum tamen ij omnes referant formam consecrationis. Et sicut hos Auctores reprehendere non possumus; ita nec nostram Missam reprehendere vllus deberet, præsertim cùm antiquior sit liturgia nostra, si à sancto Petro prodijt (vt sanctus Thomas docet 3.p. quæst. 18. articul. 2. ad 4. & ante eum Leo I X. in epistola ad Michaelem cap. 5.) quàm Euangelium Lucæ, & Epistola Pauli, qui addiderunt illa verba, Quod pro vobis frangitur. Hæc sunt verba, in quibus Auctor Apologiæ dicit contineri oppositionem verborum Canonis Missæ ad verba Lucæ & Pauli; & ex quibus gloriatur se habere aduersarium confitentem reum, & negantem ista posse vllo modo inter se conciliari. At vbi est in his verbis vlla mentio oppositionis? vbi est contradictio irreconciliabilis? vbi confessio rei? Docet Bellarminus Canonem Missæ optimè se habere, etiam si in eo desint pauca illa verba, Quod pro vobis frangitur. Probat primò, quia consecratio panis est apud Matthæum, & Marcum sine illis verbis, quod est argumentum certissimum, ea verba non esse de essentia consecrationis; alioqui enim, qui habebant

bant Euangelium solius Matthæi, vel solius Marci, non rectè consecrationem peregissent. Probat secundò, quia Iustinus Martyr, Cyrillus Hierosolymitanus, & Eusebius Emissenus referunt verba consecrationis sine illis verbis. Probat tertio, quia liturgia nostra Latina censetur à sancto Petro tradita; proinde verba consecrationis, quæ sunt in nostro Canone reprehendi non possunt, etiamsi careant illis verbis, quæ sunt addita à sanctis Luca & Paulo. quæ verba non sunt contraria verbis Canonis, alioqui essent etiam contraria verbis sanctorum Matthæi & Marci. sed nulla est contrarietas. Nam Matthæus & Marcus breuiùs; Lucas & Paulus paulò fusiùs rem eandem scribere voluerunt.

Iam verò quoniam Bellarminus in Epistola sua meminerat Nicolai Sanderi, eumque laudauerat, vt hominem de Ecclesia Anglicana optimè meritum; Auctor Apologiæ respondet pag. 104. Sanderum fuisse quidem optimè meritum de Ecclesia AngloRomana, sed meritum pessimè de Regina Anglicana, & vniuerso Regno. Id vt probet, describit aliquot sententias ex libris eius, quas ironicè aureolas vocat: sed eæ sententiæ nobis verè aureæ esse videntur: quas tamen omittimus hic adscri- *De Nicolao Sandero.*

bere, quia nec aduersarius ad eas refellendas aliquid attulit; & nos librum nostrum ex alienis scriptis augere non voluimus.

De Ioanne Roffensi & Thoma Moro.

Pag. 106. reprehendit Bellarminum, quod prope finem Epistolæ suæ scripserit, Ioannem Roffensem & Thomam Morum mortem oppetijsse pro hoc vno grauissimo dogmate de Primatu Pontificis: ac probare nititur eos mortem oppetijsse, non pro hoc vno dogmate, sed etiam quòd approbare noluerint secundum matrimonium Regis Henrici; & affert ipsa verba Thomæ Mori ad Iudices: Non ignoro, inquit, cur me morti adiudicaueritis; videlicet ob id, quod nunquam assentire voluerim in negotio matrimonij Regis. & tandem subijcit Auctor Apologiæ: *Quæ meo iudicio valde carnalis causa Martyrij fuit.* At Bellarminus non dixit Ioannem Roffensem & Thomam Morum pro hac sola causa Primatus mortem oppetijsse; sed pro hac vna causa duces fuisse plurimis ad martyrium. Illi enim, qui regnante Elizabetha necati sunt; non pro causa matrimonij, sed pro causa Primatus necati sunt: illis autem duces ad Martyrium Roffensis & Morus fuerunt. Quòd autem duo isti Clarissimi Viri pro Primatu Pontificis asserendo, & Primatu Regis detestando mor-

do mortui sint, Auctor Apologiæ negare non potest, nisi verborum suorum obliuisci velit, quæ in hoc ipso libro pag. 48. habentur. *Sub Henrico,* inquit, *octauo primùm introductum est Iuramentum Primatus; sub eoquè Thomas Morus & Roffensis supplicio affecti, idquè partim ob eam causam, quòd Iuramentum illud recusarent.* Sed neque causa matrimonij à causa Primatus tantùm differebat, vt non posset etiam ad Primatus causam reuocari. quod enim in quæstionem tunc vertebatur circa matrimonium, illud erat; Vtrùm summus Pontifex dispensare potuisset, vt Henricus Catherinam vxorem fratris sui Arthuri iam defuncti duceret. Posita enim legitima dispensatione, Catherina legitima Henrici vxor erat. at verò legitima vxore viuente, non poterat Henricus Annam Bolenam coniugem accipere. Ex quo sequitur vt Roffensis & Morus qui mori maluerunt, quàm secundum matrimonium approbare, pro legitima potestate summi Pontificis in dispensando mortem oppetierint. Cui autem carnalis causa martyrij suscipiendi videtur esse causa illegitimi matrimonij, is poterit etiam irridere sanctissimum Præcursorem Domini nostri, quod carnalem causam martyrij habuerit, quem constat ab Herode occisum,

quòd eius illegitimum matrimonium liberè improbaret.

Quod verò contra B. Martyrem Roffensem Auctor adducit pag. 109. vniuersalem atque Catholicum Ecclesiæ Anglicanæ consensum; ac dicit vniuersalitatem apud Bellarminum esse notam veræ Ecclesię, omnino ridiculum est. Quasi Christianæ Ecclesiæ vniuersitas, ad vnius Insulæ angustias redigi debeat: & quasi non sciamus Catholicum illum consensum Ecclesiæ Anglicanæ, nihil fuisse aliud, nisi consensum partim hominum adulatorum, partim vi, & metu compulsorum. cui consensui opponere Roffensis potuisset consensum Orbis terræ, id est, Ecclesiarum Catholicarum toto terrarum orbe diffusarum.

Martyres qui secuti sunt Roffensem & Morum in Anglia.

Simile est, quod addit pag. 110. Perpaucos fuisse è popularibus, nullos autem ex insignioribus Viris, qui Roffensem & Morum pro hoc dogmate ad Martyrium secuti sunt. Nos enim ex historijs propè innumerabiles omnium generum adducere possemus, qui ab anno 1535. (quo anno duo illa lumina occubuerunt) vsque ad hunc annum 1608. tum regnante Henrico, tum regnante Elizabetha, tum regnante Iacobo, pro fide Primatus Apostolici sanguinem effuderunt. Consulat, qui carnifici-

nificinam horribilem spectare cupit, librum septimum Nicolai Sanderi de visibili Monarchia, librum eiusdem de Anglicano schismate, Commentarium Laurentij Surij de rebus gestis in Orbe terrarum ab anno 1500. librum de vita & Martyrio Carthusiensium Monachorum, & alios similes libros non paucos.

Ad extremum Auctor Apologiæ confirmare aggreditur ex verbis Dei Primatum Regium in spiritualibus. ac primùm producit multa argumenta ex Testamento veteri: quæ, vt ab ipso cursim producuntur; sic etiam à nobis cursim refutabuntur.

Primò, *Sub veteri*, inquit, *testamento Reges propriè erant gubernatores Ecclesiæ. 2. Chron. 19. 4.* At ne nomen quidem Ecclesiæ eo loco legitur: & in eodem capite distinguitur officium Regis ab officio Pontificis. Amarias Sacerdos & Pontifex in his, quæ ad Deum pertinent, præsidebit: porrò Zabadias filius Ismael, qui est Dux in domo Iuda, super ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent. Non igitur Rex Primatum habebat in spiritualibus, cùm ea ad officium eius non pertinerent. *Quæ scriptura testimonia afferantur pro Regis Primatu.*

Secundò, *Reges corruptelas purgauere, abusus sustulere. 2. Sam. 5. 6.* At nihil eiusmodi legitur in loco citato, nisi sit error in

numeris. quamquam etiam non negamus, posse ac debere Reges corruptelas & abusus, siue in moribus, siue etiam in doctrina, post Ecclesię declarationem, legibus & supplicijs purgare ac tollere.

Tertiò, *Arcam ad constitutum quietis locum perduxêre. 1. Chron. 13. 12. & eidem Arca deportandæ ipsi præsultauere. 2. Sam. 6. 14.* At non soli Reges, sed etiam Sacerdotes communi consilio Arcam deduxerunt: & licuit quidem Dauidi Regi ludere ac saltare ante Arcam, quod humilitatis & reuerentiæ erat: non tamen licuit illi arcam contingere, quod potestatis Sacerdotalis erat.

Quartò, *Templum ædificauere, 1. Chron. 28. ædificatum dedicauere, & suis corporibus opus consecrationis præsentes cohonestauere. 2. Chron. 6.* At sicut Templa ædificare, Deoque dicare, ad magnificentiam Regum, & sacris solemnijs, quibus Templa consecrantur, interesse ad pietatem eorundem Regum pertinere concedimus: ita negamus in ipso Templo Pontificale munus attingere illis vllo modo posse permitti. Ex quo sequitur, vt Primatus in spiritualibus Regi nulla ratione conueniat, cuius rei testis esse potest Rex Ozias, qui cùm se Caput Ecclesiæ esse arbitraretur, velletque incensum adolere Domino, continuò à

Sacerdotibus repulſus fuit: & cùm Sacerdotibus non acquieſceret, mox adfuit vindicta diuina. Nam lepra diuinitus percuſſus, non ſolùm ex Templo expelli meruit; ſed etiam in domo ſeparata habitare coactus eſt. 2. Paralip. 26.

Quintò, *Librum legis de nouo repertum populo recitare fecere. 2. Reg. 22. 11.* At neſcio vbi inuenerit auctor iſte librum de nouo inuentum, populo iuſſu Regis legi debuiſſe. Nam in noſtris Biblijs loco ab ipſo notato, habemus librum in Templo à Pontifice inuentum, & lectum: deinde lectum etiam coram Rege, & Regem miſiſſe aliquos, qui conſulerent Dominum ſuper verbis libri. Sed quid hic eſt pro Primatu Regis in rebus Eccleſiaſticis & ſpiritualibus?

Sextò, *Fœdus inter Deum, populumque redintegrauere. Nehem. 9. 38. & 2. Reg. 8. 4.* At nulli erant Reges apud Iudæos tempore Nehemiæ: quomodo ergo Reges fœdus redintegrauere inter Deum & populum? Non igitur Reges, ſed primores Iudæorum tum Leuitici generis, tum etiam aliarum tribuum fœdus iterum percuſſerunt cum Deo; ſed illud tamen admittimus, quamuis ſcriptum non ſit neque Nehem. 9. 38. neque 2. Regum 8. 4. ad Reges pertinere, redintegrare fœdus inter Deum

& po-

&populum: quoniam ipsi Reges fuerunt in causa, cur populus per Idololatriam à Deo recederet. Addo quòd 4. Regum 15. Pontifex percussit fœdus inter Deum, ac Regem, ac populum.

Septimò, *Serpentem æneum confregere, quamuis in deserto & Dei mandato erectum, & Christum Dominum suo modo figurantem. 2.Reg. 18.4. Idola omnia Deosque falsos exterminauere. 1.Reg. 15. 12.* Rectè Ezechias Rex serpentem ęneum confregit, quoniam populus ad Idololatriam propensus, serpenti illi, qui numini cuidam Sacrificia offerre cœperat. Rectissimè etiam Asa Rex confregit Idola, quæ fuerunt à Regibus prædecessoribus fabricata; sed non ideo Rex primatum habet in rebus spiritualibus, quia scelus Idololatriæ punire potest. Hac enim ratione seruiunt Reges Deo, dum hostes Ecclesiæ, quales sunt Idololatræ, hæretici & schismatici, ab ipsa Ecclesia damnati, & declarati, legibus & gladio puniunt.

Octauò, *Reformationes publicas instituere, conuocatis eo fine & congregatis mixtim cum sacerdote laicis. 2. Chron. 17. 8.* Non inuenio loco notato eiusmodi reformationem: sed solùm quòd miserit Iosaphat multos ex Leuitis & Sacerdotibus, alijsque viris doctis, qui populos docerent.

Ista

Iſta verò miſſio ſtudium ac zelum Regis oſtendit; Primatum in ſpiritualibus non oſtendit. Ad Primatum enim propriè pertinet docere, & legis diuinæ dubia explicare, quod munus non Regi, ſed ſummo Sacerdoti tribuitur. Deuter. 17. cui omnes ſub pœna vltimi ſupplicij parere tenebantur.

Nonò, *Pontificem ſummum exauctorauere, aliumque in eius locum ſubrogauere. 1. Regum 2. 27.* At Pontifex quoque Reginam non ſolum exauctorauit, ſed etiam interfici iuſſit, & Regem alium ſubrogauit. 4. Regum 11. & aliud eſt facta Regum referre, aliud auctoritatem, poteſtatemque probare. vt omittam, quòd factum illud Salomonis ex 1. Reg. 2. tribui ſolet Salomoni, non vt Regi, ſed vt Prophetæ, extraordinariam poteſtatem diuinitus obtinenti.

Decimò, *In ſumma*, inquit, *cuncta moderati ſunt, quæ ad Eccleſiaſticum regimen quoquo modo pertinuere.* At hic oportuit allegare verbum Dei, non in particularibus illis officijs, de quibus non controuertitur. De hoc enim quæſtio eſt, an Regi conueniat regimen Eccleſiaſticum; non autem an liceat Regi Templa ædificare, ante Arcam Domini ſaltare, Idololatras interficere, & alia id genus; ſed hic, vbi minimè

nimè oportuit, deseruit Auctorem Apologiæ Verbum diuinum. *At, inquit, Scripturæ ornant Reges titulis honorarijs, qui ab actionibus illis non discordant: vocantur enim filij Altissimi; imo vero Dij, & vncti Domini, in Dei solio sedentes, famuli Dei, imo Angeli Dei, facti iuxta cor Dei, Lumina Israelis, Nutricij Ecclesiæ.* Sed primus titulus, pro quo allegatur locus 2. Samuelis 7. non conuenit Regibus generatim; sed solum Salomoni, vt figura Christi erat, de quo dictum est ab Angelo, Et filius Altissimi vocabitur. Lucæ 1. quamquam in Deuteron. cap. 32. toti populo dicitur, Nonne ipse est Pater tuus, qui fecit te, & creauit te? & nos omnes Deo dicimus, Pater noster qui es in Cælis? Secundus titulus non solis Regibus, sed omnibus Iudicibus conuenit, siue Ecclesiastici, siue politici sint. Sic enim locum ab Auctore citatum Psalm. 82. Ego dixi dij estis intelligendum esse docent illa verba eiusdem Psalmi, Deus stetit in Synagoga Deorum: in medio autem Deos dijudicat, vsquequo iudicatis iniquitatem, & cæt. Locus quoque ex libro Exodi allegatus cap. 22. de Iudicibus, non Regibus intelligitur. quia nulli tunc erant Reges in populo Dei. Tertius titulus communis est Regibus cum Pontificibus: vtrique enim apud Hebræos vngebantur.

apud

apud nos autem multi Reges non vnguntur, nulli autem Pontifices sine sacro oleo consecrantur. Quartus titulus non scio vnde huc irrepserit. Nam in lib. 2. Samuelis cap. 3. 10. qui locus ad marginem allegatur, Thronus Dauid legitur, Solium Dei non legitur. Quintus titulus nimis est vulgaris; quippe qui conuenit omnibus rebus creatis, de quibus dicitur Psalm. 118. Quoniam omnia seruiunt tibi. Sextus titulus in loco allegato lib. 2. Samuelis cap. 14. soli Dauidi tribuitur, non ob Regiam potestatem, sed ob singularem sapientiam, qua præditus erat. De Sacerdote autem generatim scribit Malachias cap. 2. Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ab ore eius, quia Angelus Domini exercituum est. Septimus titulus proprius est Dauidis, non communis omnibus Regibus; alioqui etiam Saul, & Hieroboam, & Achab, & cæteri fuissent secundum cor Dei. Octauus magis conuenit Sacerdotibus, quàm Regibus. illi enim erant lucernæ; vel, vt Auctor loquitur, luminaria Israel: istis autem Dominus dicit, Vos estis lux Mundi, Matth. 5. Nonus titulus verè, propriéque Regibus conuenit, vt sint Nutricij Ecclesiæ, sed tantò est inferior eo titulo, qui conuenit Sacerdotibus, ac præcipuè summis

mis Pontificibus; quantò nutricius est inferior parente. Summum enim Pontificem Patrem esse Christianæ plebis sanctus Augustinus dicit in epistol. 161. & totius Orbis Christiani vsus confirmat. Quare, si nihil aliud habet Auctor Apologiæ ex verbo Dei, vnde Primatum Regis in rebus Ecclesiasticis stabiliat; verè possumus affirmare, non ex Verbo Dei, sed ex verbo Henrici VIII. Primatum istum in Angliam esse inuectum.

De eadem re ex Testamento nouo.

Sed Auctor Apologiæ quasi iam ex Testamento veteri fundamenta solidissima iecisset, addit pag. 112. ex Testamento nouo reliquam ædificationem. *Quid*, inquit, *in nouo Testamento? Omnis anima ijs subijci iubetur, idque propter conscientiam, Rom. 13. Orandum quidem & pro omnibus, sed præcipuè pro Regibus, & in auctoritate constitutis, vt sub ijs piam & pacatam, honestamque vitam degamus 1. Timoth. 2. Magistratus Dei minister est, & ad vlciscendos facinorosos, innocentes autem atque probos remunerandos, Rom. 13. Omnibus quidem obtemperandum est superioribus potestatibus, sed potißimùm Principibus, & in eminentia collocatis, 1. Pet. 2. Reddite vnicuique quod suum est, timorem cui timor, amorem cui amor iure debetur, Rom. 13. Date Cæsari quæ Cæsaris sunt, Deo quæ Dei sunt, Matth. 22. Regnum meum non est huius mundi, Ioan.*

di. Ioan. 18. Quis me constituit Iudicem super vos? Luc. 12. Reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic, Luc. 22.

Hæc sunt omnia testimonia Verbi Dei, quæ aduersarius pro Primatu Regis in spiritualibus ex nouo Testamento allegare potuit. Ad quæ vnico penè verbo respon- deri potest. Ex his testimonijs nihil effi- ci pro Primatu Regis in spiritualibus, nisi velimus Reges Paganos, & Ecclesiæ perse- cutores factos esse à Deo supremos Eccle- siæ gubernatores in rebus spiritualibus. Nam hæc testimonia ad Imperatores Pa- ganos pertinent, quales erant cùm Testa- mentum nouum scriberetur, videlicet ad Tiberium, Caium, Claudium, & Nero- nem. Et quamuis aliquæ sententiæ ex cita- tis conuenire possint etiam Regibus Chri- stianis, aliquæ etiam ad omnes Principes tum Ecclesiasticos, tum sęculares iure per- tineant, qualis illa est, Omnis anima sub- limioribus potestatibus subdita sit; tamen nemo inficiari potest, quin Regibus quo- que Paganis conueniant, vt quæ doctri- nam contineant Principibus omnibus communem, siue Pagani, siue Christia- ni sint. Alioqui frustra Petrus, & Paulus Christianos sui temporis admonuissent officij erga Reges, siue Imperatores, quos Paganos esse ignorare non poterant. Ac

Responsio ad loca testamenti noui allata pro Regis Primatu.

L nemo

nemo est, qui non videat, quàm sit absurdum, vt Reges Pagani qui non sunt de Ecclesia, Primatū habeant in Ecclesia: & qui Christi hostes sunt, Vicarij Christi sint: & qui Christum abnegari, & Idola coli iubent, ijs à Christianis in spiritualibus, vt summis gubernatoribus sit obediendum. Deinde quales argumentationes istæ sunt, & secundum quam regulam Dialecticæ concludunt Reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic: ergo Rex Primatū habet in Ecclesia in rebus spiritualibus? Vel, Regnum meum non est huius mūdi: ergo Rex est supremus gubernator, etiam in causis Ecclesiasticis? Vel, Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, quæ sunt Dei Deo: ergo Papa nullum ius habet in Anglia, nec etiam quoad spiritualia? Credo equidem, si aduersarius libros Priorum Analyticorum Aristotelis summa diligentia annis multis euolueret; nunquam medium terminum in his argumētationibus inueniret. Quę cùm ita sint, desinat aduersarius in Scripturis sanctis ludere, earumque testimonijs abuti ad eum Primatum stabiliendum, quem non solùm Ecclesia Catholica semper detestata est; sed etiam Caluinus ipse cum schola Geneuensi nunquam approbauit: & quem in ipsa Anglia, vt à Regia cupiditate exortum, ipsi etiam

Puri-

Puritani molestissimè semper tulerunt.

Venio nunc ad ea, quæ Auctor Apologiæ pag. 114. & 115. ex Bellarmini scriptis attulit in medium, ad inuidiam illi conflandam; quasi parùm honorifica, vel etiam iniuriosa Principibus, & suprascriptis titulis contraria sint.

Primò, Ponit Bellarminus, Reges seruos potiùs esse quàm dominos. lib. de laicis cap. 7. in libro Anglicè scripto, ad augendam inuidiam, Reges non serui qualescunque, sed mancipia nominantur. *Falsa Bellarmino ascripta.*

Respondeo, sententiam Bellarmini ex Augustino desumptam esse, qui sic ait lib. 19. de Ciu. Dei cap. 14. Qui imperant, seruiunt eis, quibus videntur imperare. Vbi qui imperant, non dicuntur serui quasi subiecti sint populis, sed quia laborant regendo, & imperando, non propter suam vel vtilitatem, vel cupiditatem, quòd Tyrannorum est; sed propter populi vtilitatem, & propter publicum bonū: quomodo B. Paulus seruum se Corinthiorum appellauit 2. Cor. 4. quia in eorū cōmodum laborabat; & tamen in eos potestatem habebat, eisque minabatur, dicēs: Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in spiritu lenitatis? 1. Cor. 4. quomodo etiam Magnus Gregorius Seruum seruorum Dei se nominabat: quem titulum, vt valde ho-

norificum, successores omnes imitati sunt.

Secundò, Dicit idem Bellarminus, Reges subiectos esse non solùm Pontificibus, sed etiam Presbyteris, & Diaconis lib. 1. de Pontif. cap. 7.

Respondeo, id Bellarminum non ex capite suo, sed ex sancto Ioanne Chrysostomo accepisse, cuius hæc verba sunt homil. 83. in Matthæum. Si Dux quispiam, si Consul, si is qui diademate ornatur indignè adeat, cohibe & coexerce, maiorem tu illo habes potestatem. hæc ille, qui ad Diaconum loquebatur cùm hæc diceret.

Tertiò, Quòd Imperatorem non grauatè bibere oporteat non solùm post Episcopum, sed etiam post Presbyterum. Ibidem.

Respondeo, neque id Bellarminum ex se affirmare, sed referre iudicium sancti Martini apud Maximum Imperatorem discumbentis: quam historiam refert Sulpitius in vita sancti Martini.

Quartò, Quòd Regum auctoritas, atque functio, non immediatè ex Deo descendat, neque ex iure Diuino, sed duntaxat ex iure gentium. Ibidem, & lib. de Clericis cap. 28.

Respondeo, Bellarminum id asserere ex communi sententia omnium pene Scriptorum,

ptorum, & ex ipſo vſu. Videmus enim Regna in Reſpublicas & Reſpublicas in Regna mutari, & tamen vtrumque regimen ęquè iuſtum haberi: quod nullo modo fieret, ſi Regum auctoritas non ex humana voluntate, ſed ex Diuino iure penderet.

Quintò, Quòd à Pontificibus Imperatores multi depoſiti fuerint; nulli autem Pontifices ab Imperatoribus. lib. 3. de Pontif. cap. 16.

Reſpondeo, Nuſquam dicere Bellarminum nullum Pontificem fuiſſe depoſitum ab Imperatore: ſed ſi illud etiam addidiſſet, verum dixiſſet. ſiquidem Ioannes XII. & Gregorius VI. Etſi qui alij ſunt, qui ab Imperatoribus depoſiti fuiſſe dicantur; non propriè ab Imperatoribus, ſed à Concilijs Epiſcoporum, Imperatoribus procurantibus depoſiti fuerunt. Idque non legitimè, ſed per iniuriam factum fuiſſe facilè demonſtrare poſſemus. & nunquam legitimum Pontificem iure ab Imperatore potuiſſe deponi.

Sextò, Quòd Epiſcopis, qui mancipia ſunt Papæ, deponere licet Principes, & eorum leges reſcindere.

Reſpondeo, meritò non adſcribi locum ex libris Bellarmini, quia eiuſmodi locus non extat in eius libris. Neque

Episcopi mancipia, sed Venerabiles Fratres à summis Pontificibus appellantur.

Septimò, Quòd Ecclesiastici homines tam longè supra Principes sint, quàm anima supra corpus. lib. de laicis cap. 18.

Respondeo, id non de quibuslibet Ecclesiasticis, sed de Principibus Ecclesiarum dici; & eam sententiam apud sanctum Gregorium Nazianzenum in Oratione ad populum timore perculsum, & Præsidem irascentem, totidem verbis haberi.

Octauò, Quòd Reges deponi possunt per subditos suos ob multas causas. lib. 5. de Pontif. cap. 8.

Respondeo, non bona fide aduersarium agere. Bellarminus enim in loco citato, non dicit Reges posse per subditos suos deponi; sed solùm profert duodecim exempla, partim ex Testamento veteri, partim ex Historijs diuersis, vel decretis Ecclesiasticis, ex quibus constat Reges, vel Imperatores aliquando à summis Pontificibus fuisse depositos. de depositione per subditos ne verbum quidem.

Nonò, Pontifices nullo modo deponi posse: nemini enim mortalium permissum esse de ijs iudicare. lib. 2. de Pontifice cap. 26.

Respondeo, quod Bellarminus scripsit, ante

ante multa sæcula in generalibus Concilijs, quæ ipse eo loco citauit, disertis verbis scriptum esse. proinde aduersarius, vt in superioribus, sub nomine Bellarmini, sanctos Patres Augustinum, Chrysostomum, Martinum, Nazianzenum reprehendit; ita hoc loco non soli Bellarmino, sed etiam pluribus Generalibus Concilijs litem mouere præsumpsit.

Decimò, Quòd obedientia Papæ debeatur propter conscientiam. lib. 4. de Pontif. cap. 15.

Respondeo, Aduersarium satis feliciter progredi in accusatione Bellarmini. qui enim sub nomine Bellarmini sanctos Patres, & sacra Concilia hactenus accusauit; nunc tandem ipsum etiam Dei Verbum & Spiritum sanctum accusat. quod intelliget, quicunque caput sequens, id est, caput sextumdecimum libri 4. de Pontifice, legere voluerit. Nam eo loco multis, ijsque perspicuis diuinæ Scripturæ testimonijs ostenditur, non solùm Pontificem summum, sed etiam Episcopos cæteros leges condere posse, quibus ob conscientiam parere subditi teneantur.

Vndecimò, Quòd obedientia Regi non alio respectu debeatur, quàm propter ordinem politicum. lib. de Clericis cap. 28.

Respondeo, Aduersarium more suo calumniatorem se prodere. Neque enim eo loco Bellarminus disputat de obedientia, quæ Regi à subditis debetur. de ea enim disputat in libro de laicis; vbi cap. 3. & cap. 11. probat ex diuinis literis non solùm deberi Regibus, alijsque politicis Magistratibus obedientiam; verum etiam coram Deo, & propter conscientiam. In lib. autem de Clericis cap. 28. demonstrat Clericos exemptos esse à Iurisdictione Principum sæcularium, ac per hoc non esse subditos Regibus: sed debere tamen leges eorum de temporalibus rebus obseruare, non vi legis, sed vi rationis; id est, non quia subditi sint, sed quia ratio dictat, ob commune bonum & pacem Reipublicæ, eas leges ab omnibus esse seruandas.

Duodecimò, Quod ipsi illi homines Ecclesiastici, qui & nati sunt & degunt in Regnis Principum; non tamen sunt eorum subditi, nec ab ijs iudicari possint: ipsis autem fas sit Principes suos iudicare. Ibidem.

Respondeo, Aduersarium ad inuidiam Bellarmino conflandam semper aliquid addere, quod in libris Bellarmini non inuenitur. Affirmat quidem Bellarminus cum communi sententia Catholicorum, Ecclesiasticos exemptos esse à potestate

Prin-

Principum terrenorum: ſed illas particulas (qui & nati ſunt, & degunt in Regnis Principum) Bellarminus in libro ſuo non poſuit;non quòd veras eſſe non exiſtimet, ſed quia non erat opus ad iſta deſcendere; ſed Aduerſario opus fuit iſta exprimere ad odium concitandum. Illud verò (ipſis autem fas ſit Principes ſuos iudicare) non ſolùm Bellarminus non dixit, ſed falſum eſſe credit. Hæc enim verba ſignificant, Fas eſſe cuicunque Eccleſiaſtico, etiam maximè priuato, Principem ſuum iudicare: quemadmodum vnuſquiſque Eccleſiaſticus, etiam maximè priuatus, exemptus eſt à ſubiectione Principis ſæcularis. At vnicuique Eccleſiaſtico, etiam priuato, fas eſſe Principem ſuum iudicare, Bellarminus nunquam dixit, nunquam credidit, nunquam ſomniauit.

Decimotertiò, Denique quòd obedientia, quam Clerici tribuunt Regibus, etiam in minimis mereque ciuilibus negotijs, non ſit à neceſſaria aliqua ſubiectione, ſed tantùm ex diſcretione, & propter obſeruantiam boni ordinis atque moris. Ibidem.

Reſpondeo, non eſſe hanc propriam ſententiam Bellarmini, ſed omnium Catholicorum Doctorum, tum Theologorum, tum Iuriſconſultorum. quamuis

enim Catholici Scriptores disputent, quo iure data sit exemptio Clericis: tamen datam esse, & vsu receptam ab antiquissimis temporibus, nemo Catholicorum in dubium vertit.

Quæ cùm ita sint, cùm Aduersarius colligit immane discrimen esse inter librum Dei, & Bellarminianos Codices, & non magis Deum & Belial, lucem & tenebras, Cælum denique & Inferos distare, quàm Bellarminianum iudicium de Maiestate Regia à diuino de ijsdem iudicio dissideat: eadem facilitate, sed maiori temeritate colligere potuisset, sanctos Patres, & ipsam diuinam Scripturam de Maiestate Regum, tontraria iudicia protulisse. nihil enim Bellarminus asseruit de Pontificum potestate, de Clericorum exemptione, de Regum & Principum obedientia, quod ex verbo Dei, Conciliorum auctoritate, doctrinis Patrum, & Ecclesiæ sensu, atque consensu non hauserit.

Conclusio totius operis.

Restat pars Apologiæ postrema, quæ tribus vltimis paginis continetur. In ea laudat Aduersarius verba cohortationis, quibus in epistola sua vtitur Bellarminus; sed reprehendit, quòd tam sanctis sententijs ex ipsa Scriptura petitis nonnullas voces admiscuerit, quarum aliquæ prophanæ sunt: cuiusmodi est illa de Pontifice Maximo,

mo, quæ in tota Scriptura nunquam legitur. aliæ soli Christo conueniunt, vt illa de Capite fidei, quam Apostoli soli Christo tribuerunt.

At Bellarminus legit in lib. Judith cap. 15. Ioacim autem summus Pontifex, quem librum tametsi vos Caluiniani cum Iudæis non recipitis inter sacros libros: nos tamen Catholici cum Nicæna Synodo libenter recipimus. Et quamuis vestri Magistri librum diuinum esse negent: non tamen prophanum appellare audent. Sed præterea, nomen Pontificis, nonne in Scripturis Testamenti veteris frequentissimè legitur? & idem nomen cum adiuncta voce (magnus) nonne legitur in epistola ad Hebræos? Sic enim habemus cap. 4. Habentes ergo Pontificem magnum, qui penetrauit cælos, Iesum. qua fronte igitur vocem prophanam audes appellare, quam Spiritus sanctus Christo ipsi tribuit? Nisi fortè tantùm interesse putes inter Pontificem Magnum, & Pontificem Maximum, vt Pontifex Magnus sacra vox, Pontifex Maximus vox prophana dicenda sit. quasi Christus non potuerit piè dici Pontifex Maximus, sicut dictus est Pontifex Magnus. Deinde tot sancti Patres Romanum Episcopum Pontificem Summum, vel Maximũ appellauere, vt eorum

aucto-

auctoritas planè sufficiat ad huius hominis temeritatem refutandam. Vide Stephani Episcopi Carthaginensis epistolam ad sanctum Damasum, Gregorium libro primo Dialogorum cap. 4. Anselmum præfatione libri de Incarnatione Verbi ad Vrbanum Papam, Bernardum in omnibus epistolis ad Romanos Pontifices Innocentium II. & Eugenium III.

Quod verò attinet ad nomen Capitis fidei, optassem, vt aduersarius qui affirmat nomen illud soli Christo ab Apostolis fuisse tributum, vel vnum locum notasset in toto volumine Bibliorum, vbi Apostoli hoc nomen Christo tribuerint. Auctorem fidei, & Caput Ecclesiæ legi Christum ab Apostolis appellatum; sed Caput fidei non legi. sed neque Bellarminus hanc vocem excogitauit, sed ex sancto Gregorio retulit. Non igitur Bellarminum, sed Gregorium aduersarius accuset, si audet.

Claudit Apologiam Auctor, lectores rogans, vt alieni à studio partium, de veritate sententiam ferant, prout illam candidè à se descriptam protestatur, ad discutiendas illas tenebras mendaciorum, ac calumniarum, quæ in Regem Serenissimum contra ius fasque collatæ indignissimè fuerant. Ego quoque responsionem

clau-

claudo. & quoniam ſpero me calumnias, & mendacia huius Apologiæ luce ipſa ſolis clariora feciſſe; non rogabo lectores, vt iudicium ferant, quaſi de re dubia, ſed vt oculorum ſenſum tantùm ad Scripturas admoueant, & à re ipſa edocti, lucem veritatis aſpiciant. Illud in extrema oratione lectorem admonendum eſſe cenſui, vnam ex notis veræ Eccleſiæ ſemper fuiſſe Catholicæ nomen, de quo ſanctus Pacianus in epiſtola ad Sympronianum: Catholicum, inquit, neque Marcionem, neque Apellem, neque Montanum ſonat, neque hæreticos ſumit Auctores: Catholicum non eſt ab homine mutuatum, quod per ſæcula tanta non cecidit. Item: Chriſtianus mihi nomen eſt, Catholicus verò cognomen; illud me nuncupat, iſtud oſtendit. Sanctus item Cyrillus Catecheſi 18. Si iueris, inquit, in aliquam Vrbem, non petas vbi ſit Eccleſia, vel domus Dei; nam etiam hæretici dicunt ſe habere domum Dei & Eccleſiam: ſed petas vbi ſit Catholica Eccleſia. id enim nomen proprium eſt huius Sanctæ Eccleſiæ Matris omnium noſtrum. Sanctus Auguſtinus (vt in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum) in libro contra epiſtolam Fundamenti cap. 4. deſcribens notas Eccleſiæ, quæ illum in Eccleſia Catholica

De nomine Catholici.

reti-

retinebant: Tenet postremò, inquit, ipsum Catholicæ nomen, quod non sine causâ, inter tam multas hæreses, ista Ecclesia sola obtinuit. Vbi ergo Lector Apologiæ tertio quoque verbo videbit Catholicos appellari in ipsa Apologia illos, aduersus quos ipse Auctor Apologiæ scribit, & à quorum communione se alienum esse profitetur; certè ex ipsa Apologia discet, non Catholicum, sed planè Hæreticum esse huius Auctorem Apologiæ. Ex quo denique facilè iudicabit, quanta sit illi habenda fides in rebus cęteris, qui se ipse proprio iudicio condemnauit.

FINIS.

COLONIAE AGRIPPINAE,
Excudebat Stephanus
Hemmerden, Sumptibus Ioannis
Kinckij.
ANNO M. DC. X.